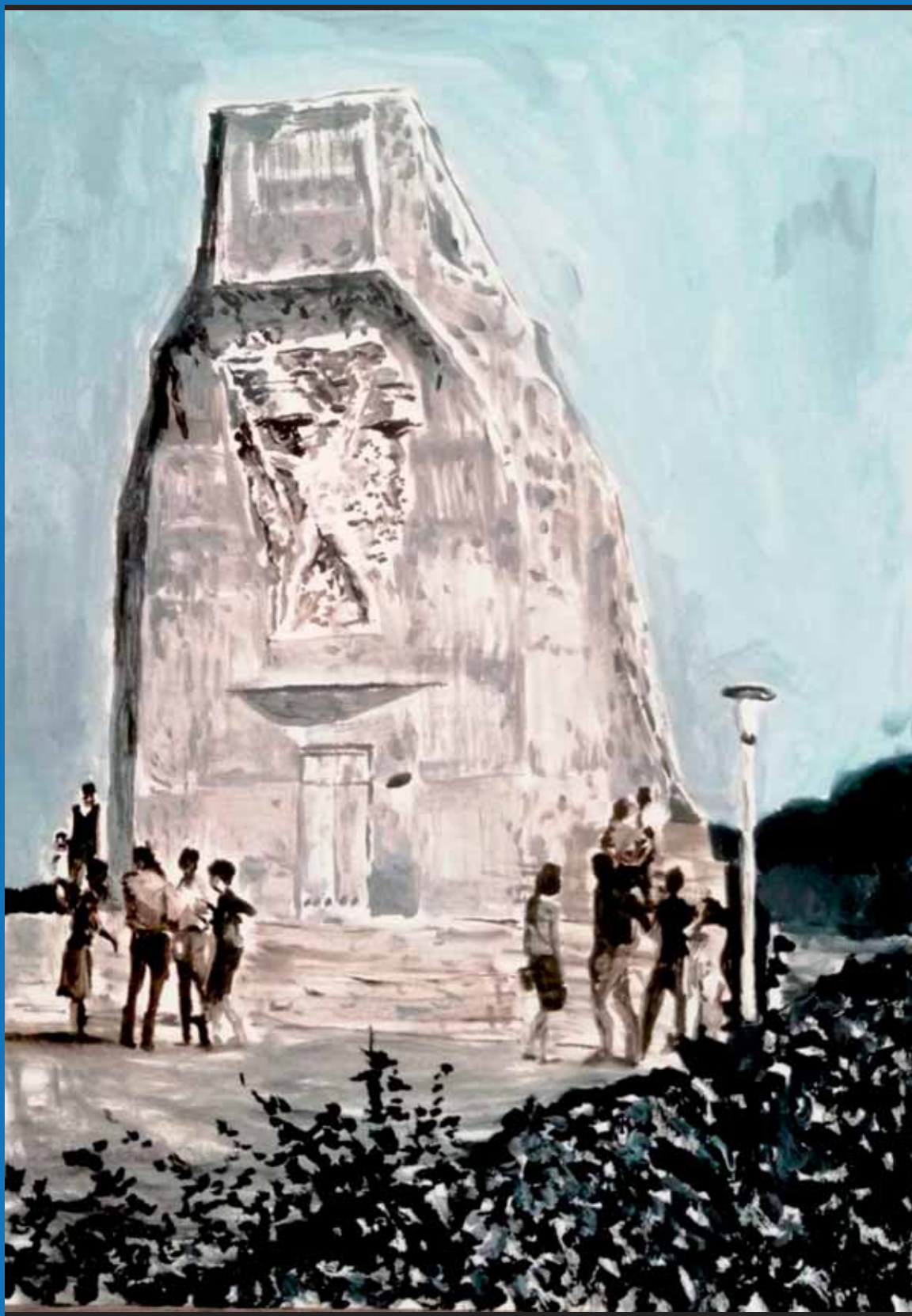

Š E H E R

BANJA LUKA

U znaku velikog jubileja „Šeher Banje Luke“

RIJEČI KOJE PRIJETE

Poštovani čitaoci, dragi prijatelji!

Početkom marta svake godine obilježavamo dva značajna datuma – Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine i Dan žena. U ovom broju donosimo osvrt na oba događaja.

Globalna situacija, kako u svijetu i regionu, tako i u našoj domovini, izaziva zabrinutost. Desničarske političke stranke u Evropi i na Balkanu sve više jačaju, što otvara brojna pitanja o budućnosti i pravcu u kojem se krećemo. Posljednjih dana, nakon prvostepene presude predsjedniku entiteta RS, protesta studenata, radnika, prosvjetnih radnika i građana širom Srbije protiv vladajućeg režima, raste bojazan za sigurnost i stabilnost u regiji.

Građanski protesti protiv rasta cijena u trgovinama, poskupljenja električne energije, zatvaranja preduzeća i odlaska mladih u inostranstvo trenutno su u drugom planu. To je i razumljivo, s obzirom na to da se u Narodnoj skupštini RS-a usvajaju sporni zakoni kojima se direktno negira država Bosna i Hercegovina i njen ustavni poredak. Međunarodna zajednica već je osudila ove separatističke poteze, ali građani strahuju od ponavljanja strahota iz devedesetih, kada je nezavisnost BiH brutalno napadnuta, a uslijedili su zločini, razaranja, ali i herojski otpor i domoljublje. Nadamo se da će ove prijetnje ostati samo na riječima.

Sjena rata, nažalost, i dalje je prisutna u Evropi. Prošle su tri godine od početka ruske agresije na Ukrajinu, u kojoj su poginuli brojni vojnici, ali i nedužni civili. Materijalna šteta je nemjerljiva – mnoga mjesta srušena su sa zemljom, a mete napada nisu bili samo vojni, već i infrastrukturni, energetska i civilna objekti. Rat i dalje traje, a kraj se ne nazire. Sada su mirovni procesi intenzivirani, uključila se i američka administracija, ali nesuglasice među međunarodnim akterima otežavaju postizanje sporazuma. Ipak, ostaje nada da će Ukrajina uskoro dočekati mir. Na Bliskom istoku, u Gazi, vlada tiho primirje, uz nadu da će konačno biti pronađeno održivo rješenje.

Naš mali magazin, uvijek na strani mira, prijateljstva, saradnje i humanosti, došao je do svog 91. broja. Već 16 godina izlazimo s ponosom, zahvaljujući radu naše skromne redakcije. Planirali smo prošle godine obilježiti 15. godišnjicu izlaženja, ali su nas ekonomske poteškoće u tome spriječile.

Dan nezavisnosti BiH svečano je obilježen u Švedskoj i mnogim drugim državama u kojima žive Bosanci i Hercegovci. Organizovani su brojni skupovi s porukama mira, demokratije i tolerancije. Kako se ovaj praznik obilježava u domovini, suvišno je komentarisati – slavi se tamo gdje se Bosna i Hercegovina iskreno voli.

Savez Banjalučana zakazao je redovnu godišnju skupštinu 5. aprila u Halmstadu, a domaćini će biti udruženje „Aktivitet centar“ i sekcija „Kastel“. Ovom prilikom im želim uputiti iskrene čestitke na dugogodišnjem predanom radu u okviru Saveza.

Koristim priliku da, u ime našeg i vašeg lista, svim građanima čestitam 1. mart – Dan nezavisnosti BiH, a našim damama 8. mart – Dan žena. S prigodnim buketom cvijeća i toplim riječima iskažimo ljubav i poštovanje našim majkama, suprugama, sestrama i prijateljicama – jer one to zaslužuju.

Na kraju, želim se iskreno zahvaliti svima koji su nam već uputili dobrovoljne priloge – u ime naše male redakcije i u svoje lično ime. Vaša podrška znači mnogo, i nadamo se da će vam se pridružiti i drugi naši čitaoci.

Na ovoj stranici možete pronaći sva dosadašnja izdanja „Šeher Banje Luke“:

<http://issuu.com/savezbl>

*Vaš urednik,
Mirsad Filipović*

OSNOVAN/GRUNDTAT 2009.

Izdavač/Utgivare

SAVEZ BANJALUČANA U ŠVEDSKOJ
RIKSFÖRBUNDET BANJALUKA I SVERIGE

ISSN 2000-5180

**Glavni i odgovorni urednik/
Chefredaktör och ansvarig utgivare**

Mirsad Filipović

Urednik/Redaktor

Goran Mulahusić

Grafička obrada/Grafisk arbete

Gunić Zlatan, Art-studio EMMA

Blagajnik-Ekonom/Kassör-Ekonom

Zlatko Avdagić

Redakcija/Redaktion

Goran Mulahusić

Enisa Bajrić

Fatima Mahmutović

Nedžad Talović

Dopisnici/Korrespondenter

Ismet Bekrić (Slovenija)

Radmila Karlaš (BiH)

Mersad Rajić (Kanada)

Ljubica Perkman (Njemačka)

Reuf Jakupović (Švedska)

Dr Severin D. Rakić (Australija)

Dinko Osmančević (BiH)

Džana Mujadžić (Francuska)

Adresa redakcije/Redaktionens adress

Šeher Banjaluka,
Holmsvägen 9, 59136 Motala
Telefon: +46(0) 739 872 284
Internet: www.blsavez.se
E-post: mirsad.filipovic@hotmail.com

List izlazi dvomjesečno

Godišnja pretplata:
6 brojeva 300 SEK plus poštarina

Pretplata i reklame

+46(0) 73 98 72 284

E-post: mirsad.filipovic@hotmail.com
Rukopisi, crteži i fotografije se ne vraćaju

Štampa/Tryck

NIGD "DNN" Banja Luka

Naslovna strana

Autor: Mirza Čizmić

15 godina magazina “Šeher Banja Luka”	4
Que vadis, Milorade?	10
Zahvalnost i ljubav	12
Čudesni Danci	14
Čuvaj jezik!	19
Njen odgovor je bio - poezija	20
Originalnost modnog stila	22
Rediteljice jugoistočne Europe u svjetskom fokusu	23
Internacionalno Književno večer u gradu Piestany - Slovačka	24
Smijeh, otrov za strah	26
Gradovi Evrope: Berlin u božićnom ruhu	30
Zadovoljstvo je pomoći rodnom kraju	42
Dobar glas se daleko čuje	36
Neiskorišteno blago Banja Luke	40
Prvi lov na mjesecini	42
Na krilima najljepših riječi	44
Mostovi i stihovi	46
“Rasuti đerdani”	48
Eduardova slika prenesena iz Zvornika u Tuzlu	50
“Incel”: Od privrednog giganta do groblja ruševina	52
Ranko Pavlović: “Mjesočina za ponijeti”	58
8. Sajam bh. knjige u Švedskoj	60
Novi uspjeh rediteljice bosanskog porijekla	62
Izložba “Nedostaju”	64
Karađoz	66
Vicevi	70
1. mart, Dan nezavisnosti BiH	72
Dan žena, 8. mart	74
Očekujemo vašu podršku	75

Skupština Saveza Banjalučana: Domaćin udruženje "Bosanska Krajina"

JUBILEJ VAŽAN ZA BANJALUČANE U ŠVEDSKOJ: 15 GODINA MAGAZINA "ŠEHER BANJA LUKA"

Foto: Fikret Tufek, Muharem Sitnica Sića,
Goran Mulahusić, Slobodan Rašić Bobara
i Mirsad Filipović

Piše: Fikret Tufek

U Švedskoj se magazin Saveza Banjalučana najduže štampao od svih listova na bosanskom jeziku: značajan portal komunikacije više od 100.000 Banjalučana koji su protjerani u agresiji na BiH

Nijedan bosanskohercegovački grad nije napustilo toliko njego-

vog stanovništva kao Banjaluku - skoro sto hiljada.

Banjalučani su raseljeni širom svijeta - po Evropi, Aziji, Africi, Australiji, Americi, Kanadi, Novom Zelandu... Ipak, sjeta i bol za rodnom Banjalukom nikada ne prestaju, grad je u srcima svih Banjalučana!

Savez Banjalučana u Švedskoj jedan je od bolje organizovanih gradskih (lokalnih) saveza u svijetu, sa desetak osnovnih organizacija u gradovima u Švedskoj, u kojoj živi preko 12.000 Banjalučana, dok u Skandinavij živi i najveća populacija od oko 22.000 Banjalučana.

Savez Banjalučana u Švedskoj organizira već godinama u Banjaluci kulturnu manifestaciju "Vezeni most" i njeguje suživot, bez

Dvanaest saradnika Šehera u Nasihinoj i Bebinoj bašti

obzira na to što grad još uvijek nije vratio stare nazive imena dijelova grada i ulica i što skoro ništa ne čini da smo bliži našem rodnom gradu.

Magazin “Šeher Banja Luka” izlazi od 2009. godine, dvomjesečno već punih 15 godina; štampano je 85 brojeva, u tiražu od ca 1.000 primjeraka, a digitalno pet brojeva (od 2024).

Glavni i odgovorni urednik magazina je aktuelni predsjednik Saveza Banjalučana u Švedskoj (Riksförbundet Banjaluka i Sverige), koji je okupljao i preko 5.000 članova, Mirsad Filipović.

- Banjaluka je od 1991. do 1995. godine doživjela veliki egzodus - skoro 100.000 njenih građana moralo je napustiti zavičaj i potražiti spas u bespućima svijeta. O razlozima njihovog bolnog odlaska napisano je puno novinskih članaka, priča, knjiga, pjesama, eseja i izlaze razni časopisi, kazao je Filipović.

Švedska sa 105.000 bh. građana

Švedska je primila preko 105.000 prognanika i izbjeglica iz Bosne i Hercegovine, što je jedan posto švedskog stanovništva. Geografski daleko od BiH, demokratski i ekonomski mnogo naprednija, politički i socijalno stabilnija. Morali smo učiti švedski jezik koji je veoma težak za izgovor. Trebalo je sklapat i nove kontakte, sa domaćinima koji su korektni, ali i oprezni prema strancima. Zemlja je to blagostanja, socijalnog mira i informatike, društveno veoma organizovana, sa stotinama različitih institucija, asocijacija i udruženja; pažnju pridaje humanitarnom radu i oču-

vanju okoliša, u parlamentu ima predstavnike milje partije (zeleni).

12.000 Banjalučana u Švedskoj

Eto, u takvu zemlju, koja nam široko otvori svoja vrata, stigoše i mnogi Bosanci i Hercegovci, njih oko 105.000. Mnoge zemlje su primile banjalučke prognanike, a jedna od njih je i Švedska, specifična i zanimljiva država. Većina prognanika je morala napustiti vjekovna ognjišta samo da bi spasila život: mnogi narušenog zdravlja, depresivni, razočarani, očajni, izgubljeni počеше svoj novi život daleko od svoje rodne grude. Među njima i 12.000 Banjalučana. Razbacase nas u kampove, od Malmö do Kirune, koja je udaljena oko 2.000 km od krajnjeg juga Švedske.

Savez Banjalučana u Švedskoj

Mi, Banjalučani, kao najbrojnija grupa bh. prognanika, brzo i efikasno smo se uključili u rad saveza i lokalnih udruženja, te istovremeno se počeli organizovati u zavičajne klubove i sekcije Banjalučana pri lokalnim udruženjima. Već krajem 1996. na sastanku u Malmö pokrenuta je inicijativa za stvaranje Saveza Banjalučana u Švedskoj, jer su za to već bili stvoreni preduslovi, ukazala se velika potreba za boljim i efikasnijim samoorganizovanjem. Procjenjujem da je oko 22.000 Banjalučana u Skandinaviji, a od tog broja više od 12.000 u Švedskoj. Među izbjeglim Banjalučanima većina su Bošnjaci, nešto manje Hrvati, najmanje Srba. Osim u Skandinaviji, najviše Banjalučana je u Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi, Njemačkoj, Austriji, Hrvatskoj, Sloveniji...

Goran Mulahusić i Sabahudin Bahtijaragić Cober

Sarađivali na mnogo projekata: Slavko Podgorelec, Slobodan Marić, Mirsad Filipović i Muhamed Kulenović

Na putu za Bosnu i Hercegovinu sa Šeherom u rukama

Banjalučani na pet kontinenata

- Banjalučane nakon agresije na BiH žive u gradovima u Evropi, Aziji, Africi, Australiji, Novom Zelandu... Potreba za organizovanjem Banjalučana u sklopu Saveza bh. udruženja u Švedskoj, ukazala se od samog dolaska u Švedsku. Savez Banjalučana u Švedskoj je napravio i svoju web stranicu, svjetlo dana su ugledale i novine - magazin Saveza Banjalučana u Švedskoj - koji je po rodnom gradu i dobio ime "Šeher Banja Luka". Izašlo je ukupno 90 brojeva.

Magazin izlazi od 2009. godine, dvomjesečno već punih 15 godina; štampano je 85 brojeva (Štampa/Tryck NIGD "DNN" Banja-luka) a digitalno 5 brojeva (od 2024.); te ima saradnike sa pet kontinenata. Redakcija magazina "Šeher Banja Luka" je u Motali, web: www.bl.savez.se; telefon: 0046-739 872 284; e-mail: mirsad.filipovic@hotmail.com

Ismet Bekrić, Mišo Vidović i Slobodan Rašić Bobara

Veliko, veliko hvala!

Stranice „Šeher Banjaluka“ obogaćivali su mnogobrojni saradnici – profesionalni novinari, književnici, kulturni i sportski radnici, umjetnici, putopisci i ljubitelji lijepe riječi. Mnogi od njih nisu Banjalučani, a to daje i posebnu draž ovom glasilu. Bio bi podugačak spisak imena naših saradnika, da ih sve možemo nabrojati, ali neke moramo spomenuti, jer bez njih ne bi ni bilo ovog magazina. Pa evo nekoliko zaslužnih imena, nažalost, neki više nisu sa nama. Svima onima, koji se javljaju i koji su surađivali svih ovih 15. godina, jedno **veliko, veliko hvala**.

Goran Mulahusić, Zlatko Avdagić, Zlatan Gunić, Ismet Bekrić, Radmila Karlaš, Samir Rajić, Slavko Podgorelec, Mišo Vidović, Fuad Balić, Reuf Jakupović, Fikret Tufek, Vasvija Dedić-Bačevac, Mesud Mulaomerović, Šime Ešić, Esad Bajtal, Mišo Marić, Edin Osmančević, Dinko Osmančević, Omer, Tarik i Mersad Berber, Nerica Abdulić Osmančević, Mersad Rajić, Aida Bašić, Bedrudin Gušić, Edo Lelić, Nail Osmančević, Kemal Handan, Azra Lokvančić, Emir Baralić, Esmina Malkić, Azra Avdagić, Srđan Šušnica, Krstan Malešević, Aleksandar Aco Ravlić, Anto Ćosić, Ozren Tinjić, Rešad Salihović, Kemal Coco, Asima i Sanjin Čošabić, Mia Cukle Hamulić, Irfan Nurudinović, Enes Zahić, Enisa Osmančević Čurić, Severin Rakić, Idriz Saltagić, Rabija Arslanagić, Enver Kadenić, Nedžad Talović Edhem Trako, Edhem Čizmić, Muhamed Kulenović, Muharem Sitnica, Emina Krzović, Darko Zelenika, Muhamed Ibrahimbegović Palada, Dominik Bertotti, Enisa Bajrić, Munib Maglajlić, Alija Sarač, Meho Baraković, Mina Karabegović, Sabahudin Bahtijaragić Cober, Adem Čukur, Zinajda Hrvat, Antun Džaja, Vlado Bojer, Fatima Mahmutović, Ante Miketa, Sadik Beglerović, Ranko Risojević, Ranko Pavlović, Lejla Solaković, Namik Alimajstorović, Anes Cerić, Željko Tica, Marjan Hajnal, Amna Sofić, Slobodan Marić,

Glavni i odgovorni urednik magazina i aktuelni predsjednik Saveza Banjalučana u Švedskoj je Mirsad Filipović/Fikret Tufek

Dijana Duzić, Esad Cerić, Atif Turčinović, Dženana Mujadžić, Nerko Galešić, Izet Muratspahić, Dragana Pranjic, Slobodan Rašić Bobara, Gordana Katana, Nedžad Talović, Senada Bešić, Denis Dželić, Zlatko Lukić, Rade Dujaković, Munevera Kalajdžić, Aljoša Mujagić, Šemso Avdić, Sabaheta Hadžikadić, Ljubica Perkman, Aljoša Vučković, Branko Tomić, Faruk Tičić, Jasenko Selimović, Mirsad Begović, Muhidin Šarić, Alija Trako ...

Veliko hvala upućujemo i čitaocima koji su svojim prilozima i pretplatama pomagali naš magazin. Takođe i autobuskim prevoznicima koji su ga distribuirali do Švedske - Biss Tours, Mediteran i Adriatik buss. I posebno hvala porodici Golalić, njihovom Plivit Trade i Ismetu Hrleu.

Redakcija Magazina „Šeher Banjaluka“

Naši najveći sponzori: Porodica Golalić

Magazin je prisutan na Kongresu SSD-re u Parlamentu BiH

Ozren Tinjić sa prvim brojem našeg magazina

Banjalučki velikani pisane riječi: Ismet Bekrić, Fuad Balić, Jovan Bojović i Slavko Podgorelec

Nurko, Zlatan i Amir Golalić podržavaju svaki broj Šehera

Radmila Karlaš u Motali

Jedan od najvažnijih stubova magazina: Zlatan Gunić

Uvijek prisutan hroničar značajnih događaja: Muharem Sitnica Sića

QUE VADIS, MILORADE?

Napisao: Edin OSMANČEVIĆ

*Ne cvjetaju ruže
predsjedniku manjeg
bosanskohercegovačkog entiteta*

Čitav je niz problema, ali i pogrešnih političkih i ekonomskih odluka, zbog čega se bosanskohercegovački entitet RS i njen predsjednik Milorad Dodik nalaze u velikim finansijskim problemima. Neosporno je da američke sankcije daju efekat i da dugogodišnji javni sektor dolazi na naplatu. Dugovanja javnih preduzeća RS-a **iznose šest milijardi KM**. Zaduzenja RS-a za ovu godinu planirana su na dodatnih milijardu KM, od čega 810 miliona na inostranom tržištu, što je postalo izazovno zbog zatvorenih međunarodnih vrata i ekonomskih sankcija.

Prema posljednjem izvještaju bh. portala www.capital.ba "Elektroprivreda RS" i „Šume srpske“ nalaze se na listi najvećih poreskih dužnika u Srpskoj. Među deset najvećih poreskih dužnika dominiraju propale firme. Najveći dužnik je UNIS – fabrika cijevi Derвента u stečaju, sa dugom od 16,2 miliona KM, a odmah iza nje su "Dobojputevi" takođe u stečaju, sa dugom od 11,7 miliona maraka. Slijedi banjalučki "Kosmos" koji duguje 8,7 miliona maraka, a zatim još jedna firma u stečaju – "Farmland" Nova Topola, sa dugom od sedam miliona maraka, koliko duguje i „Jelšingrad Livar“. Matično preduzeće ERS je na šestom mjestu sa 6,8 miliona KM duga, na sedmom "Nova forma" sa 5,4 miliona. Listu deset najvećih dužnika zatvaraju još tri preduzeća u stečaju - "Neimarstvo" sa dugom od 5,1 miliona KM, Rudnik olova i cinka „SASE“ sa dugom od pet miliona i „Mehanika“ Zvornik koja duguje 4,9 miliona maraka. Situaciju dodatno komplicira neizvjesnost hoće li banke iz Srbije nastaviti kreditirati RS zbog američkih upozorenja i nastavka sankcija.

Tvornica odjeće Sevenpul iz Bijeljine, koja je proizvodila odjeću za poznati brend Beneton, **fabrika obuće Viale iz Prnjavora**, posljednje su u nizu firmi koje su investitori napustili i obustavili proizvodnju u RS-u. **Kao razlog obje firme su navele nemogućnost izvršavanja dospelih obaveza**. Firme će u stečaj, a radnici na ulicu. Ovakve slike su, na žalost, sve češće.

DODIKU NIŠTA NIJE SVETO:

Podržava i one čiji su preci počinili genocid nad njegovim narodom!

Umjesto da se bavi ekonomskim problemima i njihovim rješenjima, Dodikov fokus ostaje na populističkim izjavama koje su često neracionalne, nerazumne pa i na štetu samog naroda u čije se me predstavlja.

Nakon što je to učinio Elon Musk, politički vođa bosanskih Srba Milorad Dodik također je uputio podršku neonacističkoj stranci Alternativa za Njemačku (AfD).

Dodik podržava Alternativu za Njemačku (AFD) zato što su oni za govornici njemačkog nacionalizma, a protivnici migracije, islama, Evropske unije i borbe protiv klimatskih promjena. Kako je politika njemačkog režima potpuno suprotna, nije teško zaključiti da je AFD proglašen strankom opasnih namjera.

Dodik ostaje pri stavu da je "AfD jedina stranka koja može vratiti Njemačku na put napretka! Izražava punu podršku politikama AfD i kandidatkinji Alice Weidel, ističući da je AfD jedina stranka koja može vratiti Njemačku na put napretka. Apelira na glasače u Njemačkoj "da podrže AfD kako bismo izgradili buduće dobre odnose RS-a i Njemačke!"

I ovaj primjer ukazuje da Dodiku ništa nije sveto! Podrška ksenofobnoj i rasističkoj politici ADF-a te činjenica da je to stranka sa fašističkim korijenima ne smeta Dodiku iako sam za sebe zna reći da je antifašista. Dodik je spreman da podrži one čiji su preci nekad počinili

genocid i nad njegovim narodom! Davanjem podrške AfD-u Dodik ne želi da vidi da time ponižava sve antifašiste za čiju slobodu su milioni ljudi prolili krv te žrtve holokausta, genocida u Jasenovcu i svih drugih stratišta bivše nam države i Evrope u Drugom svjetskom ratu,

PRAVA ISTINA O SANKCIJAMA

i Miloradu Dodiku koji naređuje bankama

Zašto predsjednik bh. entiteta RS-a Milorad Dodik ignorira značenje SWIFT-a za jednu banku i njenu djelatnost?

On odbacuje činjenicu da je kraj "odsviran" jer činjenica je da nijedna banka neće u pitanje dovesti svoju pripadnost sistemu kojim komuniciraju finansijske institucije u vezi s plaćanja takozvanom S.W.I.F.T. – Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication.

Uzalud su njegova nadanja da će "banke pronaći način da sarađuju i sa onima koji su sankcionisani nakon posljednjih sankcija zvaničnicima u ovom entitetu."

Nijedna banka neće sebi potpisati smrtnu presudu za svoju djelatnost tako što će otvoriti račun licima podameričkim sankcijama! Swift broj je kod koji se koristi pri međunarodnim bankovnim transakcijama, kako bi se identificirale banke i finansijske institucije koje su uključene u prijenos novca. Swift kodovi se koriste kod međunarodnog transfera novca između banaka.

SWIFT su zajedno uspostavile američke i evropske banke kako nijedna od njih ne bi razvila vlastiti sistem i time stekla monopol na prekogranične novčane transfere. Mreža je danas u zajedničkom vlasništvu više od 2000 banaka i finansijskih institucija.

Jedna od sankcija bankama u Bosni i Hercegovini, koje posluju sa sankcionisanim osobama, a koja se spominje posljednjih dana, zabrane je međunarodnih novčanih transakcija. Isto tako u pitanje bi moglo biti dovedeno i kartično poslovanje, odnosno neće se moći koristiti kartice određene banke iz BiH u inostranstvu. Nakon izrečenih sankcija banke ne smiju osobama ili kompanijama otvarati nove račune, dok sankcionisani ne mogu dizati kredite, te otvarati nove firme. Stari krediti, prije izrečenih sankcija, moraju se vratiti, osobi se onemogućavaju nove pogodnosti, poslovi se ne mogu ugovarati. Po mojim saznanjima, banke u bh. entitetu RS, kao i one iz Srbije, pod ogromnim su pritiskom aktuelnih kriminalognih političkih vlasti. Jedna od takvih mjera je i pritisak da se sankcionisanim licima otvore računi u vlasništvu N.N lica - lica čiji je identitet zaštićen! Ne treba vjerovati sankcionisanim političarima i licima koji nonšaliraju činjenicu da su im imena na crnoj listi SAD! To je samo igrokaz za naivne i neupućene građane te neinformisanu javnost! Posljedice za njih i članove njihovih porodica su mnogo veće i već vidljive!

EKONOMIJA I NJENE REFORME

ključni izazovi u 2025. godini za čitavu Bosnu i Hercegovinu

Za promjene u 2025 godini potrebna je odgovorna i stručna ekonomska politika. Bosna i Hercegovina danas nije jedinstveni ekonomski prostor već u njoj postoje dva entitetska tržišta, što otežava poslovanje firmi, posebno kad se odluče da svoju djelatnost prošire u suprotnom entitetu od entiteta u kom su registrovani. BiH se nalazi na ključnoj tački i 2025. godina predstavlja jedinstvenu priliku za implementaciji fiskalnih i tržišnih reformi koje bi trebale unaprijediti ekonomske uvjete za sve građane i privredu zemlje.

Zahvalnost i ljubav

Piše: Radmila Karlaš

Ilustracija: Goran Mulahusić

Otišao je moj Ljubo. Istopio se kao prva pahulja, koja je pala taj dan kada smo ga ispratili. Ljubo nije naučio na milost ljudi na ulici. Bio je plah, ali potpuno iskren prema meni. Nije se pretvarao da je ono što nije. Znala sam da je bolestan čim sam ga prvi put ugledala. Lice mu se gotovo uopšte nije vidjelo od fleka, djelovalo je razmrljano, kao prevučeno crno-sivom bojom sa kista. Tek ću poslije vidjeti koliko je zapravo to malo lice blistavo. Prve godine, mislim da je to bila prošla, došao je tražeći pomoć. Nije to bilo prvi put da mace dođu po pomoć. One su uvidavne, traže zaštitu tek kad je baš teško. Prije njega bio je to veliki oranž mačak Laka sa gadnim apscesom na vratu od uličnih

borbi. Bio je kod mene, veterinar ga je zaliječio, a onda je opet zdimio na ulicu. Poslije se vratio sa još jednom ranom. Opet liječenje, oporavak. Da bi ponovo otišao i od tada ga više nisam vidjela.

Bio je to mlad mačak i zov ulice i slobode je bio jak. Ljubu sam pustila u kuću, a on se sakrio u ormar. Na svoju dekiću, koju sam izdvojila posebno za njega. Onda je stigla kućica koju sam stavila pod krevet. Znala sam da ne voli biti izložen. Ljubi je vremenom bilo bolje. Dobro je jeo, fleke su se usljed tretmana povukle. Bio je zaštićen, moje mace ga nisu dirale nakon ozbiljnog savjetovanja sa mnom. A onda je otišao. Nije se pretvarao da ne pripada ulici. Nisam ga vidjela nekoliko mjeseci. A onda je opet došao, još bolesniji i šugaviji. Pri tom je bio užasno prehladen. Zasukala sam rukave. Počela sam da primjenjujem šta sam mogla, nakon što je dobio injekciju antibiotika. Ali, čak i nježno mazanje njuškice blagom Panthenol kremom, za njega je bila trauma. Tolika da bi se uplašeno osvrtao dok jede, ako bih bila u blizini. Bio je u strahu da ću ga ščepati. A ja sam morala da ga ščepam ako sam htjela da ga namažem. I da mu usput umasiram sredstvo za čišćenje. Uopšte nisam znala šta mu je tačno onako oškrapanom, s dlakom bez sjaja, kusastih ušiju, sa silnim flekama po licu. Oči gotovo da se nisu vidjele, suzne i poluzatvorene. Živa muka je bila sa mašču za oči, ali sam

bila uporna. Istu odbojnost pokazao je i prema mačjem sirupu za imunitet. Hranu s tim zaobilazio bi u širokom luku. A njegov stomačić je počeo da radi punom parom i ja sam budući da je bilo prekasno za učenje, zgrabila prvi bunt novina i postavila ga na mjesto koje je on izabrao. To je već bilo kasnije. Vidjelo se da mu je neprijatno kada to obavi u kući, njegove oči su se izvinjavale. On samo nije znao kako da izađe tokom noći.

Moje tri mačke su to naučile odmalena, budeći me i idući u dvorište oko kuće. Ljubo me nije znao probuditi u tu svrhu. I dalje su mi se njegove oči izvinjavale, a ja sam svake noći zavrtala rukave i čistila za njim. Na sve se čovjek navikne. Ali ne i na bolest. Naravno da sam znala koliko je ozbiljno, još kad sam ga prvi put podigla. Krzno je prikrivalo, jer je bio lagan kao perce. Veterinar je došao i dao mu neke imunološke vakcine i injekcije, da se spasi šta se spasiti može. Bilo je kasno za sve one tretmane kao kod mladih mačaka, ali moglo je šta je moglo. Ljubo se ponovo počeo oporavljati, odjednom je bljesnuo, krzno više nije bilo onako ofucano, već je počelo da sjaji. Prvi put sam mu jasno vidjela kao snijeg bijelu njuškicu i predivne svjetlo zelene oči. Bistre, providne i neodoljive. Čak su mu se i uši glacnule. Desno je još zaostajalo, onako iskrzano u svom oporavku, ali u odnosu na

prethodni period, bilo je savršeno. Od početka sam znala da bez obzira na njegov apetit, ima problema sa stomakom. Sve bi nekako proletilo kroz njega. Počela sam da mu u hranu dodajem malo probiotika i pomagalo je.

I tako je to trajalo. Kućicu ispod kreveta sam stavila ispred kuće, pod baštensku stolicu ispod nadstrešnice, da se može skloniti kad želi biti napolju. A on je jako želio biti van. Ljetos bi u bašti ležao na osunčanoj zemlji, uzimajući od tla neophodnu energiju za svoj stomačić. Kućicu je ipak koristio, posebno uveče, svjestan da je i star i slab, a svijet vrvi velikim, borbenim mačorima. Kada bih se vraćala kući, vidjela bih dva lijepa oka kako gledaju iznutra. To me činilo neizmjereno sretnom, jer sam se uvijek pitala šta je s njim dok me nema. Tada bi se Ljubo pridizao, izlazio iz kućice i ulazio u kuću. Imao je svoju košaru u sobi, ali on je često želio da spava sa mnom. Obično bi legao podno mojih nogu na svoju prostirku, ali bi se tokom noći povlačio nagore. Vidio je kako mazim svoje tri mačke. To ga je privuklo. Zнала sam da Ljubu niko nikad nije mazio. Ponajmanje život. Počeo je da priča sa mnom. Bili su to kratki samoglasnici koji bi najviše ličili ne meko izgovoreno "e".

Jedno vrijeme stomačić je bio bolji. Sve se činilo bolje. Dok nije počeo da odbija hranu. Otišla sam i kupila mu naramak tzv. bolje hrane, onih kesica Royala sa probiotikom i slično. Ali on bi ih samo malo omirisao i okrenuo glavu. Jedino je pio vodu. A stomak je izbacivao svaku noć preostali sadržaj. Lagano je prestajao da jede. Ali ja to nisam tako tumačila. Jer je i dalje izlazio van i bila sam ubjeđena da je negdje nešto pojeo. Pouzdano sam znala za dvije stare žene u okruženju koje hrane mace. Tipovala sam na njih. Kada se vratio nakon dvodnevnog izbijanja po čiči zimi, kihao je i šmrcao, oči su mu se opet zatvorile od prehlade. Došao je veterinar i dao mu injekcije antibiotika i sve što treba za tu prigodu. Opihao mu je bubrege i odmahnuo glavom. Slab je, rekao je. Nije prošlo ni sat vremena od odlaska veterinara, a Ljubo se pridigao iz svoje korpe i izašao van. Vratio se tek drugi dan, odnosno večer. Zнала sam koliko se plaši veterinara, toliko da prvi put kad je tretiran danima nije dolazio. Nije bilo izbora nažalost. Zatekla sam ga te noći u kućici, opet su tu bila njegova dva prelijepa oka. Bilo je hladno i molila sam ga da uđe u kuću. Kada se napokon odlučio i ušao kroz odškrinuta vrata, bila sam šokirana njegovom mršavošću. Ličio mi je na jednu hodajuću olovku. Legao je u svoju korpu, ne kao ranije sklupčano, već gotovo nasađen na nos.

Gotovo cijele te noći, onako nemoćnog i mršavog prenosala sam ga na rukama ili je ležao na krevetu sa mnom. Disao je plitko. Bilo mi je jasno da odlazi. Sutradan sam ipak odlučila da neću dozvoliti da moj stari mačak ode žedan, niti u bolovima, pa sam ga odnijela veterinaru na infuziju. Rekli su mi da je već u komi. Ali nije bio. Negdje je on mene čuo, na moj stalni razgovor s njim pomjerio je rep. Otvarao je oči, gledao me, a ja sam mu pričala priče. Nije jaukao, nije mjaukao, samo me gledao. A ja sam kitila priče o njegovom životu. Kakav mora da je bio sa nizom detalja mladosti, pun snage i ljepote. Trudila sam se da mi glas bude vedar, da u njemu nema prizvuka straha. I tako sam. Na momenat sam izašla i kada sam se vratila, ležao je opružen kao opruga ispod mog radnog stola, nadomak korpe. Oko njega je bilo vlažno. Instinktno da se mora pokrenuti da negdje mokri radio je do kraja. Zeleni flaster koji se nalazio oko braunile na šapici, ako sutra bude... nalazio se na podu. U šoku, podigla sam to malo mršavo tijelo i uvila ga u dekiću. Spustila sam ga u korpu. Gledala sam u njegove poluzatvorene oči. Nije više bio tu. Htio je da me poštedi i svog odlaska. Razmišljala sam koliko mi je radosti donio u život. Razmišljala sam koliko je ljudi prošlo kroz moju kuću i nisam mogla nikog da uporedim sa Ljubom. Sa njegovom zahvalnošću i ljubavlju. Sa njegovim pogledom punim povjerenja kojim se i izvinjava na smetnji i voli. Sa njegovim trpljenjem bez jauka. Uzela sam ga ponovo iz korpe i to malo mršavo tijelo privila na grudi. Onda sam počela da plačem.

SVJETSKO RUKOMETNO PRVENSTVO 2025. OČIMA BIVŠEG RUKOMETAŠA

ČUDESNI DANCI

Ovaj tekst je prethodno objavljen u sarajevskom listu Oslobođenje

Tekst i design:
REUF JAKUPOVIĆ
ecko@graposi.se

Kada se 2019. godine na Svjetskom rukometnom prvenstvu za muškarce, po prvi put održanom u dvije zemlje (Danska i Njemačka), na pobjedničkom postolju našla reprezentacija Danske, čime je prekinuta višegodišnja dominacija reprezentacije Francuske, moglo se naslutiti da je u svjetskom rukometu na pomolu nova velesila. I obistinila se ta slutnja: na sljedeća dva prvenstva, u Egiptu 2021. te u Poljskoj i Švedskoj 2023. godine, Danci su ponovo bili najbolji. Na taj način Danci su postali prva reprezentacija koja je titulu prvaka svijeta osvojila tri puta zaredom. Da kuriozitet bude veći, na svatri prvenstva niko ih nije porazio. Inače, titulu svjetskog prvaka dva puta zaredom osvajale su najprije Švedska, a potom, i to u dva navrata, Rumunija i Francuska.

DANSKOJ ČETVRTA TITULA ZAREDOM

Još pred početak nedavno završenog Svjetskog prvenstva 2025. godine, ovog put održanog u čak tri zemlje (Danska, Hrvatska i Norveška), sve prognoze su govorele da će zlatna medalja ponovo pripasti Dancima - po četvrti put zaredom, iako su im nedostajala dvojica igrača koji su godinama bili glavni oslonac ekipe. Naime, na prošlogodišnjim Olimpijskim igrama u Parizu od državnog dresa oprostili su se standardni članovi najbolje sedmorke Danaca, golman Niklas Landin i lijevi bek Mikkel Hansen. Landin je dva puta bio najbolji golman svjetskog prvenstva i dva puta rukometaš godine u svijetu. Na tri najveća međudržavna takmičenja u svijetu (olimpijske igre te svjetsko i evropsko prvenstva) Landin je osvojio ukupno dvanaest medalja. Hansen je još uspješniji: pored istovjetnog broja medalja, on je po tri puta je bio najbolji igrač svjetskog prvenstva i najbolji rukometaš godine u svijetu. No, već prve utakmice su pokazale da se izostanak ove dvojice rukometnih velikana neće ni osjetiti. Landina je uspješna zamjenio Emil Nielsen, a Hansena Simon Pytlick. Obojica su se na kraju prvenstva našla u najboljoj sedmorki.

Tokom cijelog prvenstva Danska je prosto mljela svoje protivnike, čak i one koji su na kraju prvenstva bili relativno visoko plasirani: Njemačku u drugoj fazi grupnog takmičenja (40:30), potom Brazil u četvrtfinalu (33:21), a onda i Portugal u polufinalu (40:27). Ni u finalnoj utakmici protiv Hrvatske nije bilo značajno drugačije - Danci su pobijedili sa šest golova razlike (32:26). Ukupno uzevši, danski rukometaši su u devet utakmica postigli ukupno 330 golova ili prosječno 37 golova po utakmici. S druge strane, primili su ukupno samo 217 golova ili prosječno 24 gola po utakmici. Brojke su neumoljive: čudesna je danas rukometna reprezentacija Danske.

Nije baš jednostavno sublimirati odgovor na pitanje šta je to što karakteriše igru danske reprezentacije. Da ipak pokušamo. Kao nacija Danci su poznati po svojoj mentalnoj snazi pa nije čudno što i njihovi rukometni reprezentativci imaju tu osobinu, zahvaljujući kojoj imaju sposobnost da se na terenu nose s pritiskom i daju sve od sebe da se tog pritiska riješe. Malodušnost je kod njih isključena. Danci imaju mnogo talentovanih pojedinaca sposobnih da na sebe preuzmu odgovornost čak i u odlučujućim situacijama, u kojima se, razumljivo, najradije bježi od odgovornosti. Ipak, njihovi individualni kvaliteti podređeni su timskoj igri, što ekipu čini još snažnijom. Igra u odbrani im je, pored snage i čvrstine, veoma disciplinirana, a fokus je na blokiranju protivničkog napada i oduzimanju („krađi“) lopti. Prelazak iz odbrane u napad je neobično brz. Kontranapad je njihova specijalnost. U samom napadu imaju precizna dodavanja i mnoštvo nepredvidivih kombinacija, koje se prilagođavaju različitim protivnicima i situacijama u igri, pri čemu posebno zadivljuje neobično brz protok lopte

A kada se ovome doda i mudrost kojom reprezentaciju Danske vodi njihov trener, sve su karte složene kada je u pitanju rukometno čudo sa sjevera Evrope. A ko je taj višegodišnji vođa danske reprezentacije? To je Nikolaj Jacobsen, stasiti i ne tako visoki 53-godišnjak, koji je bio standardni reprezentativac Danske (148 utakmica i 584 gola) i istovremeno dugogodišnji igrač njemačkog prvligaša THW Kiel, s kojim je dva puta bio evropski prvak. Reprezentaciju Danske preuzeo je 2017. godine, što znači da se i on već četiri puta zaredom zakitio zlatnom medaljom sa svjetskog prvenstva.

Danski rukometni mag - trener Nikolaj Jacobsen

DANAC MATHIAS GIDSEL PRIJE SVIH

U reprezentaciji Danske sve je as do asa, pri čemu se ne misli samo na one koji najčešće igraju, nego i na one koji najčešće „griju klupu“, kako se to popularno kaže. Ipak, jedan igrač je za koplje iznad ostalih. To je Mathias Gidsel, 26-godišnji desni bek, od kojeg zaziru odbrambeni igrači, a napose golmani. Ovaj vižljasti (190 cm, 86 kg) neuhvatljivi danski reprezentativac, igra za njemački klub Füchse Berlin, s kojim je bio evropski prvak. Zahvaljujući briljantnom nastupu na ovom prvenstvu, nije ga mogla mimoići titula najboljeg igrača prvenstva, koju je osvojio i na prošlom prvenstvu. Ali, to nije sve. I na prošlom i ovom prvenstvu bio je i najbolji strijelac. Na prošlom je postigao 60 golova, a na ovom znatno više - čak 74 gola (od toga samo jedan iz semerca). Tituli najboljeg strijelca ovog puta je dodao i titulu najboljeg asistenta, što je prvi put da ove dvije titule pripadnu jednom igraču. Danci su, naime, na njegovo izravno dodavanja lopte saigraču (najčešće je to Pytlick, s kojim je Gidsel u dječjačkom dobu pohađao i rukometnu akademiju), čak 45 puta pogodili protivnički gol. Iako mlad, Gidsel već ima sedam medalja (od kojih su četiri zlatne) s tri najveća međudržavna takmičenja u svijetu. O kakvom vrsnom rukometašu se radi govori i izbor najboljeg rukometaša godine u svijetu, koji vrši Međunarodna rukometna federacija (IHF), putem žirija. U zadnje dvije godine žiri je odlučio: najbolji je Gidsel. Kao što je već rečeno, Mikkel Hansen ima tri takve titule, a toliko ima i legendarni reprezentativac Francuske Nikola Karabatić. Kako su se obojica oprostila od reprezentativnog dresa, skoro da nema nikakve sumnje da će ih Gidsel stići i prestići.

Kada smo već kod izbora najboljeg rukometaša godine u svijetu, nije na odmet pomenuti da se u žiriju za izbor redovno već više godina nalazi i „naše gore list“. Riječ je o Jasminu Tajiću, sportskom novinaru sarajevskog lista Oslobođenje.

Prkosi sili Zemljine teže - Mathias Gidsel, najbolji od svih

Šta bi se moglo reći za igru Gidsela, trenutno najboljeg svjetskog rukometaša? On je nadasve svestran rukometaš, koji podjednako dobro igra i u odbrani i u napadu... i to na više

pozicija. Fizički je veoma spreman, tako da može u istom tempu odigrati cijelu utakmicu. Eksplozivan je, što mu omogućuje da brzo mijenja smjer i na taj način se oslobađa protivnika. Tehnički je vrlo vješt, s dobrim driblingom, pri čemu, kada zaobilazi protivnika, najčešće koristi fintu koja se u njegovoj zemlji naziva Rađenovićevom fintom (po Zdravku Rađenoviću, proslavljenom jugoslavenskom rukometašu). Dodavanja su mu precizna, kao i šut, koji je usto i snažan, mada ga rjeđe koristi - radije se provlači kroz protivničku odbranu, ako u njoj primjeti makar i mišju rupu. Inteligentan je igrač tako da dobro „čita“ igru i donosi prave odluke u ključnim trenucima utakmice.

HRVATSKA PONOVO U VRHU SVJETSKOG RUKOMETA

A gdje su danas i kako su na Svjetskom rukometnom prvenstvu 2025. godine prošle reprezentacije zemalja nastalih raspadom Jugoslavije, nekada svjetske rukometne velesile? Nije ih bilo mnogo, svega tri nacionalne selekcije (Hrvatska, Sjeverna Makedonija i Slovenija) od ukupno 32. A samo dvije godine ranije bilo ih je pet - tada je nedostajala samo Bosna i Hercegovina. Sjeverna Makedonija, koju danas vodi Kiril Lazarov, najbolji strijelac svjetskih prvenstava (92 gola), popravila je svoj plasman - s 27. na 15. mjesto. Slovenija je svoj plasman pokvarila - s 10. na 13. mjesto. Hrvatska je osvijetlala obraz, osvajanjem srebrnog odličja (prije dvije godine bila je na 9. mjestu).

Hrvatska je, bez sumnje, od svih reprezentativnih selekcija s jugoslavenskih prostora, danas jedina vrijedna pažnje. Inače, u svojoj riznici medalja Hrvatska sada ima ukupno petnaest medalja s olimpijskih igara te svjetskih i evropskih prvenstava, od čega šest medalja sa svjetskih prvenstava. Na nedavno objavljenoj IHF listi najboljih rukometnih selekcija u svijetu, u proteklom četverogodišnjem periodu, Hrvatska je na petom mjestu. Ispred nje su samo Danska, Francuska, Njemačka i Švedska.

Za reprezentaciju Hrvatske deset godina (2002-2012) je igrao i njihov najbolji igrač svih vremena, Ivano Balić, Splićanin po rođenju. Pored osam osvojenih medalja s tri najveća međunarodna takmičenja u svijetu te velikog broja drugih priznanja, Balić je nekoliko puta biran za najboljeg igrača svjetskog prvenstva odnosno najboljeg rukometaša godine u svijetu. Mada je nezahvalno proglašavati nekog rukometaša najboljim svih vremena, ipak je IHF to učinila 2010. godine, organizirajući glasanje o tome ko je najbolji. Najviše glasova dobio je upravo Balić, kojeg krasi epitet najkreativnijeg rukometaša kojeg je svijet ikada vidio. Odmah iza njega na toj listi našao se Nikola Karabatić, reprezentativac Francuske, najtrofejniji rukometaš svijeta, koji ima čak osamnaest medalja osvojenih na tri najveća međudržavna takmičenja u svijetu, a da o individualnim priznanjima i ne govorimo. Balić i Karabatić su godinama bili ljuti protivnici na terenu i u duelima nisu prezali ni od malo grubljih nasrtaja jedan na drugog. Usput rečeno: kod glasanja za najbolju rukometašicu svih vremena, najviše glasova (čak 84,1%) dobila je Svetlana Kitić, nekadašnja rukometašica beogradskog kluba Radnički.

Iskopali ratne sjekire - Ivano Balić i Nikola Karabatić

Hrvatska je sjajno igrala na ovom svjetskom prvenstvu. Do finalne utakmice pretrpjela je samo jedan poraz - u utakmici s Egiptom, u prvoj fazi grupnog takmičenja. U drugoj fazi grupnog takmičenja mučila se sa Slovenijom, ali je ipak bila pobjednik. U četvrtfinalu protiv Mađarske bila je prava drama. Iako je pred sami kraj utakmice gubila s nekoliko golova razlike, Hrvatska se, nošena euforičnim navijanjem u prepunoj zagrebačkoj dvorani Arena (više od 15 hiljada gledalaca), uspjela izboriti za šansu da u bukvalno posljednjoj sekundi riješi pobjednika, što joj je i uspjelo. A onda je u polufinalnoj utakmici vođena bespoštedna borba između Hrvatske i Francuske. Hrvatska je, potpuno neočekivano uzela konce u svoje ruke: stalno je vodila (nekada i sa velikom razlikom) i na kraju slavila pobjedu s tri gola razlike. Dugo nakon utakmice Zagrepčani su sa svojim ljubimcima proslavljali ulazak u finale jednog svjetskog prvenstva, u kojem su se posljednji put našli davne 2009. godine.

I pored briljantne igre i pobjede u polufinalnoj utakmici protiv Francuske, niko realan nije očekivao da bi Hrvatska u finalnoj utakmici u Oslu, pred više od trinaest hiljada gledalaca, mogla zaustaviti Dance na putu ka četvrtoj zaredom tituli svjetskog prvaka. Nakon što su Danci povelili s 1:0, a Hrvatska potom izjednačila, Danci su ponovo preuzeli vođstvo, koje nisu ispuštali do kraja utakmice. I dok su hrvatski reprezentativci u prvom poluvremenu kako-tako držali rezultatski priključak, ipak se na odmor otišlo s četiri gola prednosti za danske reprezentativce (16:12). Hrvatska je imala nesreću da već u 21. minutu ostane bez jednog od ključnih odbrambenih igrača, Marka Mamića, koji je dobio crveni karton. U prvom dijelu drugog poluvremena Danska je iz minuta u minut povećavala prednost te je u jednom trenutku bilo 24:14 za Dance. Iskusi trener hrvatske reprezentacije

Izazvali euforično stanje nacije - rukometaši Hrvatske

Islandčanin Dagur Sigurdsson je ipak uspio motivisati svoje izabranike, koji su smanjili tu veliku prednost te je na kraju bilo 32:26 za Dansku. Ovoj gol razlici značajno su doprinijeli i golmani. Dok je Nielsen imao čak trinaest odbrana, Dominik Kuzmanović i Ivan Pešić imali su zajedno tek pet. Najbolji strijelac kod Danaca bio je Gidsel s deset golova, a kod Hrvata desni bek Ivan Martinović sa šest i desno krilo Mario Šoštarčić s pet golova. A ova dvojica hrvatskih reprezentativaca našla su se i u najboljoj sedmorki prvenstva.

Ostaće ovo svjetsko prvenstvo upamćeno i po jednom legendarnom rukometašu koji sigurno spada u sami vrh svjetskog rukometa u njegovoj historiji. Riječ je o Domagoju Duvnjaku, kapitenu hrvatske reprezentacije. Duvnjak je još ranije odlučio da posljednja utakmica hrvatske reprezentacije na ovom svjetskom prvenstvu bude i njegova posljednja utakmica u reprezentativnom dresu. Na početku prvenstva nije imao sreće - povredio se. Nakon toga je samo povremeno ulazio u igru. A kada nije bio na terenu, s klupe je bio velika podrška saigračima i trenerova desna ruka.

S reprezentacijom je ovaj srednji bek (198 cm i 102 kg), sada već 36-godišnjak, osvojio ukupno devet medalja na tri najveća međudržavna takmičenja u svijetu. Nažalost, među tim medaljama nema zlatne. Rekorder je i po broju nastupa (više od 250) i po broju postignutih golova (više od 750) za reprezentaciju Hrvatske. Na svjetskim prvenstvima dva puta je bio najbolji srednji bek, a 2013. godine bio je izabran za najboljeg rukometaša godine u svijetu. Već jednu deceniju član je najtrofejnijeg njemačkog rukometnog kluba THW Kiel, s kojim je dva puta bio evropski prvak. U finalnoj utakmici i Danci su mu odali priznanje i obilježili njegovo zbogom reprezentaciji. Naime, samo desetak sekundi prije završetka utakmice, kada je Hrvatska bila u napadu i Duvnjak imao loptu u rukama, danski reprezentativci mu nisu pružili nikakav otpor i on je lagano ubacio loptu u mrežu. Bio je to neočekivan, nadasve simboličan gest zahvalnosti za ono što je Duvnjak dao svjetskom rukometu. Nedostajace selekciji Hrvatske Duvnjakova maestralna igra: čvrstina, blokiranje i oduzimanje lopte - u odbrani te kreativnost, precizno dodavanje i snažan šut - u napadu.

Kapiten za uzor i pamćenje - Domagoj Duvnjak

NEOČEKIVANI USPJEH I NEOČEKIVANI NEUSPJEH

Već smo rekli da je malo očekivao da bi se Hrvatska mogla domoći srebrne medalje. Isto tako, ni reprezentaciji Brazila se nisu davale nikakve šanse da bi se mogla naći među osam najuspješnijih reprezentacija. A ona se ipak našla - i na kraju se plasirala na sedmo mjesto.

Ipak, najveće otkrovenja prvenstva bila je reprezentacija Portugala. Ova perspektivna selekcije sve do četvrtfinalne utakmice s Njemačkom nije imala nekih problema. Utakmica s Njemcima bila je baš dramatična, posebno u drugom dijelu utakmice, kada je njemački golman branio ono što niko drugi ne bi mogao. On je na kraju utakmice, koja je nakon produžetaka od dva puta po pet minuta završena rezultatom 31:30, zabilježio čak 21 uspješnu intervenciju. A onda su se Portugalci u polufinalnoj utakmici namjerali na posebno raspoložene Dance i pretrpjeli visok poraz. Bilo je, naime, trinest golova razlike za furiozne reprezentativce Danske. Dramatična je bila i utakmica za bronzanu medalju protiv favorizovane Francuske, a posebno njen kraj. U posljednjim sekundama utakmice, kod vođstva Francuza od jednog gola razlike, francuski golman je bravurozno odbranio jedan šut s krilne pozicije i time pokapao nadu Portugala da se po prvi put nađe na pobjedničkom postolju nekog od tri najvća međunarodna takmičenja u svijetu. O kakvoj se reprezentaciji radi govori i podataka da su se u najboljoj sedmorki prvenstva našla i dvojica Portugalaca: lijevi bek Martim Costa i pivotmen Victor Iturriza.

Što se tiče Francuza, koji su čak šest puta bili prvaci svijeta, njihova bronzana medalja se ne može tretirati kao neuspjeh, jer medalja je medalja pa bilo kojeg sjaja da je. Pogotovo ako se uzme u obzir da su u četvrtfinalnoj utakmici Egipćanima pobjedonosni gol dali samo nekoliko stotih dijelova sekunde prije nego je označen kraj utakmice. Njihov najbolji igrač bio je desno krilo Dylan Nahi, koji se našao u najboljoj sedmorki prvenstava. Ništa lošiji nije bio ni ljevoruki Dika Mem, koji se našao na drugom mjestu liste strijelaca s 54 postignuta gola.

U neuspješne reprezentacije prvenstva mogle bi se svrstati, prije svega, Norveška, Švedska i Španija. Krajnji plasman najteže je pao Šveđanima. Naime, ova rukometna sila, višestruki svjetski prvak (istina, u ranijem periodu) doživjela je pravi fijasko na ovom prvenstvu svijeta - nije se plasirala u četvrtfinale i na kraju joj je pripalo neslavno četrnaesto mjesto. A to je najslabiji rezultat Šveđana na nekom od prvenstava svijeta. Podsjetimo se: u Egiptu su 2021. godine bili drugi.

Autor ovog teksta s golmanima reprezentacije Švedske

Za završne pripreme pred Svjetsko rukometno prvenstvo 2025. godine Šveđani su odabrali grad Malmö. Autor ovog teksta iskoristio je priliku i susreo se s trojicom golmana reprezentacije. Tom prilikom svakom od njih poklonio je knjigu-udžbenik Rukometni golman najvažnija karika uspjeha (izdanje na engleskom jeziku), čiji autor je proslavljeni golman Abas Arslanagić Ako, jedan od najboljih golmana svijeta svih vremena. I poželio im je da uspješno brane gol. Nažalost, to se nije dogodilo. Golmani, koji su inače vrsni čuvari mreže, su bili jedna od najslabijih karika u potpuno raštimovanoj reprezentaciji Švedske. Ko bi ga znao, možda im Akina knjiga pomogne da kvalitet svoje odbrane podignu na još viši nivo i time daju svoj doprinos u vraćanju švedskog rukometa tamo gdje mu je uvijek bilo mjesto... u vrh svjetskog rukometa.

POKOJA RIJEČ O SUĐENJU

Na ovom svjetskom prvenstvu sudijsku pištaljku imala su 24 para. Čak jedna četvrtina parova bila je iz zemalja nastalih raspadom Jugoslavije – po jedan par iz svake od šest zemalja. Svojevrsno je to priznanje rukometu s jugoslavenskih prostora, pogotovo uzevši u obzir da je polufinalnu utakmicu između Danske i Portugala sudio par Lah-Sok iz Slovenije, a utakmicu za bronzanu medalju par Načevski-Nikolov iz Sjeverne Makedonije. Sudijski par iz Bosne i Hercegovine bila su braća Amar i Dino Konjičanin. Svojim suđenjem nisu se obrukali. Za razliku od nekih parova, čije suđenje nije baš bilo na nivou kakav svjetsko prvenstvo zaslužuje.

Kada smo već kod suđenja odnosno sudija, da kažemo da je, po mišljenju mnogih rukometnih znalaca, sazrelo vrijeme da se pitanje pasivnog napada riješi na pravedniji način, uvođenjem vremenskog ograničenja za napad. Ovako kako je danas, dosta je prisutno slobodno sudijsko uvjerenje, koje se, zašto to ne reći, može i zloupotrijebiti.

ČUVAJ JEZIK!

Semira Jakupović

Čuvaj jezik maternji ili materin
To su prve riječi koje ti je mater tepala
Dok te hranila i u naručju držala
Nina-buba, uspavanke pjevala
Ljubav i pažnju kroz riječi pokazala

Slušaj mater!

To su sve riječi koje ti majka zemlja
Ostavila u amanet dok si
Plodove s njene zemlje jeo,
Pod nebom njenom rastao
I kućišta predaka čuvao

I koliko ti je bogatstvo ostavio
Koji se ni sa kakvim blagom ne mjere
Ne mere tuđe biti ko tvoje, baš ne mere
Pa možeš reći i kruh i hljeb

I pogača i somun
I kako god da kažeš, gladan ostati nećeš

I grašak i biža
I tikva, bundeva ili misirača
I bostan i lubenica i korpuza

I dinja i pipun
U Bosni kahvu možeš ispeći
A svugdje u svijetu skuhati

Pa tek učiti strance da
I mama i majka I mater
I babo i tata i otac

imaju isto značenje
tako mi nazivamo svoje voljene
i amidža i striko
I daidža I ujak
I dido i dedo i djed
Znači isto
Da porodično drvo ili stablo naučiš
Treba, bogme, da se pošteno namučiš
Posebno spomeni
Nana, nena ili baka
Koje su te čuvale od tame ili mraka
Ti odraste u ljepoti
Sevdalinke I meraka

Pa gledaš u sat na Sahat-kuli
I sve misliš o vremenu, vaktu i zemanu
O čovjeku ili insanu, životinji ili hajvanu
Kako ćeš pitu razviti ili sukati
Kruh mijesiti ili kuhati
Jer može ti neko bahnuti ili hrupiti

Sedam padeža, a govoriš ih
Bez mahane ili mane
I još mnogo zagonetki, poslovice,
Poštapalica, naših riječi i tuđica
I tako u nedogled idu jezičke zavrzlane
Ne može sve to u jednu pjesmu da stane
Al' po tome se u svijetu prepoznamo
Od maternjeg nikada ne odvajamo.

»Žena sa knjigom«

Nataša Križanić

Njen odgovor je bio - poezija

Banjalučka pjesnikinja Nataša Križanić, koju su putevi progonstva iz rodnog grada odveli u SAD, na sve izazove i sjenke odgovorila je svjetlošću lijepe riječi - poezijom, a za to je nagrađena i posebnim priznanjem, primljena je u udruženje »Žena sa knjigom«. To osjećamo i kao priznanje našem magazinu, jer smo s Natašom i njenim pjesmama i knjigama bili od prvog dana – podržavajući je na našim stranicama.

I u najljepšim, i u najtežim trenucima i razdobljima života – pjesnička je riječ, i kao nadahnuće, i kao knjiga, najveće izvorište snage i samopouzdanja. O snazi i ljepoti te riječi govori i svojevrsna bosanskohercegovačka asocijacija – literarni krug »Žena s knjigom«. A u tom krugu svoje mjesto dobila je i jedna autorica koja živi i stvara u Americi, Banjalučanka **Nataša Križanić**, koja je u nepunih pet godina objavila četiri zapažene knjige pjesama: »**Most duginih boja**« (2020.), »**Igra boja**« (2021.), »**Spomenar**« (2021.) i »**Djevojčica u meni**« (2023.). Svoje pjesme objavljivala je i u listu za djecu »Palčić« u Sarajevu, knjigama »Banjalučkih žubora«, izdanjima »Balkanske pjesničke unije« u Sarajevu, prilogu za književnost i jezik »Lattice« u Ljubljani i dr. A posebno su joj bile otvorene i stranice našeg magazina, »Šeher Banje Luke«, na kojima smo pisali o njenim poetskim izdanjima i predstavljali njene nove pjesme.

Sve zbirke Nataše Križanić, kao i njene pojedinačne pjesme, čineći i jednu tematsku i inspirativnu cjelinu, doimaju se kao lirske ispovijesti jedne žene – majke – ćerke, kao odsjaj nostalgije i ljubavi, kao nadvlada nježnosti nad grubošću, dobra nad zlom.

Nataša Križanić je rođena 1971. godine u Banjoj Luci, u kojoj se, poslije završene Gimnazije, upisala na studij ekonomije, kojega nije mogla tamo ni završiti, jer je s porodicom morala da se otisne u neizvjesnosti progonstva, čak preko ocena, u SAD, gdje je nastavila svoje obrazovanje u menadžmentu. U njoj su navirale i čežnje za zavičajem i sjećanja na djetinjstvo i drugarice iz igara i školskih klupa. Njen odgovor je bio – poezija.

»U pjesničkom albumu Nataše Križanić prepliću se slike zavičaja, ne samo onog geografskog nego još više onog koji je postao i san, onaj što se nosi u sebi, i bez kojeg bismo bili bića bez duhovnog kontinuiteta, bez svoga izvora i svoga toka«, napisao je pjesnik Ismet Bećrić u pogovoru prve zbirke Nataše Križanić »**Most duginih boja**«,

objavljene u izdavačkoj kući »Borovci« u Ilirskoj Bistrici u Sloveniji, u kojoj je svjetlo ugledala i njena treća pjesnička knjiga »**Spomenar**«, za koju su recenziju pisale njen sugrađanke, Banjalučanke, od kojih su neke ostale u rodnom gradu, a većinu su vjetrovi odnijeli širinama svijeta. »*Mi, Banjalučanke/Banjalučani, ma gdje god se nalazili, svoj rodni grad ne zaboravljamo. Uvijek nam je u srcu, o njemu pričamo, pišemo, pjevamo, Naša generacija sa snažnom emocijom doživljava ove stihove. Nataša najljepšim bojama boji sjećanja na rodni grad...*« Tako piše u pogovoru »Spomenara« Ljiljana Sabljčić Tešanović. Njoj se pridružuje i Dušanka Despot Mehanović, koja za svoju kolegicu kaže »*da je vrsni, sentimentalni pjesnik velikog srca, nadahnuta dobrotom i željom da svoje uspomene prenese na papir i podijeli ih s nama, da zajedno uživamo dok ih čitamo...*«

»**Igra boja**« naslov je druge pjesničke zbirke Nataše Križanić, koja je objavljena u izdavačkoj kući »Lijepa riječ« u Tuzli, u ediciji »Mali princ«, za koju je njen urednik, pjesnik Šimo Ešić, rekao da »*donosi jedan novi glas i novo ozračje u bosanskohercegovačkoj poeziji za djecu*«.

Na tim pjesničkim tragovima također je i najnovija, četvrta, knjiga Nataše Križanić, »**Djevojčica u meni**«, o kojoj u svojoj recenziji dr. Melida Travančić, jedna od pokretačica udruženja »Žena sa knjigom«, između ostalog piše: »*Knjigom pjesama Djevojčica u meni Nataša Križanić nas vraća svijetu u nama, vraća nas radosti, vraća nas sreći i djetinjstvu koje umnogome obilježi cijeli život čovjeka. I ovom knjigom nastoji čitateljima svih uzrasta otvoriti vrata svijeta književnosti i prostranstva mašte.*«

Vjerujemo, da će ove lirske ispovijesti Nataše Križanić obogatiti emotivni svijet »Žena sa knjigom«, u čijem će se sve širem krugu osjetiti i još jedan novi glas.

DJEVOJČICA U MENI

U meni i sad djevojčica živi
i svojim radosnim očima gleda,
još uvijek ona svemu se divi,
željna igara i sladoleda.

U meni i dalje djevojčica raste,
vjetar me nosi, raspliće kosu,
nestašna, k'o zrake vragolaste,
kad trče sa mnom kroz jutarnju rosu.

Djevojčica u meni, kao bajka,
sanjari i mašta, kao i prije...
Odrasla već sam, već i majka,
ali se i u meni djevojčica krije.

MAJČIN POGLED

Rastem, a ništa
promijenilo se nije,
nada mnom majka
još uvijek brižno bdije.

A kada me majka
pogledom blagim prati,
u sretno djetinjstvo
odmah me tada vrati.

Njen topli pogled
liječi sve moje rane,
i sada kao što je
u neke davne dane.

TAKO MALO

Za sreću treba samo treptaj,,
ozračje sunca, djelićak neba,
ptica što slijeće na moj prozor
i za nju spremljeno parče hljeba.

Za sreću treba samo dašak,
iskreni osmijeh i topla riječ,
šuštaj lišća, njihaj granja,
i drvo mi je društvo već.

Za sreću treba tako malo,
prijatelj iskren, čovjek il' pas,
sreća se može naći svuda,
ostalo - sve je samo do nas.

KAD PROĐEŠ MOJOM ULICOM

Kad prođeš mojom ulicom,
sjeti se
vrata na trećem spratu,
i cvijeća na balkonu
što poglede mami.

Kad prođeš mojom ulicom,
sjeti se
kako smo se držalizi ruke.
Mi na jednoj strani ulice,
a čitav svijet na drugoj.

Kad prođeš mojom ulicom,
sjeti se
svojih posljednjih koraka,
poslije kojih više
nije bilo povratka.

Ako ikad prođeš
mojom uicom.

PISMO BANJALUCI

Dašak vjetra nosi ti pismo
koje već dugo u sebi pišem,
u svakoj riječi otkrit ćeš lako,
da ja za tebe još uvijek dišem.

U pismu pišem šta osjećam
i šta se zbiva u mom životu,
i da i ovdje oči mi traže
onu tvoju davnu ljepotu.

Možda se više nećemo sresti,
ali želja uvijek širi svoja krila,
jer ti si ostala čudesna slika
u kojoj sam i svoj kutak svila.

SPOMENAR

U spomenar jedan
stisla se sjećanja,
strane se već svile
od čestog listanja.

Godine djetinjstva,
uspomene mile,
prodoše bezbrižno
uz igrice čile.

Ali dođe brzo
neko tužno vrijeme,
rasu nas svijetom
kao vjetar sjeme.

Uspomene čuvam,
k'o najljepši dar,
i sve su stale
u taj spomenar.

Originalnost modnog stila

Piše: Džana MUJADŽIĆ

Sociedad Textil Lonia (STL): Prisutnost u visokoj međunarodnoj modi – Povratak Christiana Lacroixa

Španjolska modna grupa Sociedad Textil Lonia /STL/ je, na nedavnoj konferenciji za tisak u Parizu, objavila kupovinu branda Christian Lacroix, ne otkrivši cijenu poduhvata.

"Uvođenjem kuće Lacroix u naše aktivnosti, posebno njezinog čuvenog arhiva, slavne povijesti francuske visoke mode, STL proširuje broj brandova, ojačavajući osobnu prisutnost u međunarodnoj visokoj modi", izjavio je glasnogovornik grupe.

Originalni barok

Oformljena 1978. godine, angažmanom slavnog francuskog kreatora koji je, prerušen, prisustvovao novinarskom skupu u Parizu, kuća je uživala podršku u svijetu čuvene grupe LVMH, koju još uvijek vodi najbogatiji Francuz Bernard Arnault. Christian Lacroix se nametnuo originalnim baroknim i ekstravagantnim stilom, pa je vladao svjetskim fashion podijima skoro dva desetljeća. Godine 2005. brand prelazi u ruke američkog Falica, specijaliziranog za duty free prodaju.

Nakon neočekovanih financijskih teškoća, četiri godine kasnije zaustavljena je proiz-

vodnja odjeće klasificirane u oblasti visoke mode, a stotinu zaposlenih je dobilo otkaz. Nadareni kreator, danas 73-godišnjak, napustio je brand 2010. Godine.

Modni gigant

Sociedad Textil Lonia započela je djelatnosti u ljeto 1997. godine, usavršavajući se za proizvodnju konfekcije, Prêt-à-porter i modnih dodataka. Zapošljava 25.000 osoba u 43 zemlje. Namjera odgovornih je - što brže lansiranje branda Lacroix, na međunarodnoj razini :

"Učinit ćemo sve što je moguće pa osigurati da nadarenost kreatora i njegovo ogromno, inovantno, značajno učešće u planetarnoj modi pronađu prvobitni potencijal", izjavili su predstavnici TSL-a na pariškoj press konferenciji.

Christian Lacroix, što se često kaže sa suprugom Françoise pariškim luksuznim četvrtima, razgovarajući sa građanima i turistima koji ga prepoznaju, još uvijek aktivno djeluje kao dekorater brojnih hotela i rezidencija slavnih i imućnih osoba. Suraduje sa brojnim teatrima

kao kostimograf, a u zadnje vrijeme i brandom Desigual.

Grupa TSL je i u posjedstvu poznatih brandova Carolina Herrera i Purificacion Garcia te neće odbiti savjete francuskog modnog maestra i za njihovo, bolje poslovanje. Njegove nove djelatnosti, obogaćene španjolskim priznanjem, dolaze u trenutku velike potražnje vintilge kreacije, ostvarenih u različitim periodima kreatorove karijere. Rihanna je trijumfalno nosila opravu od lažnog krzna na londonskim Fashion Awards, a Jennifer Lawrence se često pojavljuje na crvenim tepisima u crnoj, elegantnoj haljini iz 2006. godine. Brie Larson je obukla crvenu toaletu umjetnika iz Arlesa, za slavlje Producers Guilds Awards. Ranije je na Met gali, Adut Akech zanosila prisutne odjevena u komplet iz 2.000. godine.

Očito, sve generacije "fashion victims" su spremne za povratak Christiana Lacroix koji, kako sam priznaje, danas proživljava treću mladost!

FEMALE FILMMAKERS SUPPORT PROGRAMME

Sarajevo
Film Festival
15-22 August 2025

SLANO
FILM
DAYS
17-21.06.
2025.

UNIQA
SEE FUTURE FOUNDATION

Balkanski poduhvat

Rediteljice južnoistočne Europe u svjetskom fokusu

Piše: Džana MUJADŽIĆ

Oblasne cineastice će tekuće godine dobiti 150 tisuća eura, zahvaljujući tek potvrđenom “Programu podrške rediteljicama”/Female Filmmakers Support Programme/, razrađenom za dvije slijedeće sezone.

UNIQA SEE Future Fondacija je u suradnji sa Sarajevo Film Festivalom i Slano Films Days predložila prošlog ljeta konkretnu pomoć i podršku cineasticama Hrvatske, Srbije, BiH, Crne Gore, Rumunije i Bugarske.

„Planira se pomoć produkcija neovisnog filma ali i uspostavljanje ravnopravnosti, jer tako najbolje promoviramo raznolikost oblasne sedme umjetnosti. Filmska industrija mora obrazovati kadrove pa iznaći mogućnosti financiranja budućih ostvarenja”, istakao je Adel Bahtanović, predsjednik oblasnog Uniqa osiguranja. Dodao je kako se prihvataju i projekti iz drugih zemalja, oblasti i kontinenta, ali u suradnji sa domaćim produkcijama ili filmskim djelatnicima.

I Jovan Marjanović, direktor sarajevskog SFF-a koji je prošlog kolovoza slavio 30 godina postojanja, pozdravio je događaj: „Program podrške filmskim autoricama odražava

posvećenost SFF-a unapređenju rodne ravnopravnosti kako na svjetskim festivalima, tako i oblasnoj kinematografiji. Sarajevo Film Festival je glavna platforma ovog, vrijednog poduhvata filmske industrije sa jasnim vizijom podstreka rodne ravnoteže ali i promocije posebno mladih rediteljica, kod nas i u svijetu. Jedino nisu poznati kriteriji raspodjele sredstava lokalnim rediteljicama što zauzimaju sve značajnije mjesto u proizvodnji vrijednih filmskih ostvarenja.

Mnoštvo starokontinentalnih institucija, poput Savjeta Europe, Euroimages, Cineuropa, pozdravilo je događaj s velikim odobravanjem, ističući kako je filmska suradnja početak sređivanja odnosa u oblasti. Svjetski giganti sedme umjetnosti, među kojima su brojne produkcije ali i međunarodni festivali poput Berlinalea, Toronto Film Festivala, Sundance i Gaumonta, pozitivno su primili balkanski poduhvat sedme umjetnosti, napokon, posvećem ženama.

Pisci s desna na lijevo: Rudolf Dittrich, Hanna Oppelmayer, Frau Klusova, Margarete Fuger, Ljubica Perkman Moderatorin Gerti Hauck, Gülkibar Alkan-Kirilmaz und Helene Levar.

Internacionalno Književno večer u gradu Piestany – Slovačka

Piše: Ljubica PERKMAN

Hladno januarsko veče. Snijeg je prekrilo mali, lijepi grad u bijeloj ruhi. Duga Alea sa širokim asfaltnim stazama za šetnje do centra grada..

Sa sportskim Klubom SKG, najveći klub u Hesenu sa više od četiri hiljade članova. Slučajno je Ljubica posatala član kluba. Svake godine organizuju let u Slovačku banju u gradu Piestani. Ovaj put je Ljubica s mužem organizovala boravak dvije sedmice u Banji, u hotelu Esplanade.

Javila je predsjedniku Kluba u Beču Herr Matl dolazak, a on je odmah obavjestio pisce o njenom dolasku i da žele pripremiti Književno veče.

U klubu je više od trideset članova Pisaca iz Beča, Heinburga, Slovačke i okolnih mjesta.

Ljubica, njen muž Maks i sin Boris su takođe počasni članovi kluba.

Član Kluba Jana Mahacova je organizovala 9.1.2025 u Internacionalnom centru Piestany salu za Književno veče.

Grupa od trideset gostiju iz Rodgaua su se rado odazvali Ljubicičinom pozivu za Književno veče.

Šefica Informacionog centra Mgr. Katarína Klusová govorila je perfektно njemački jezik, otvorila vrata i pozdravila goste.

Ukusno je pripremila veliku salu sve što je bilo potrebno za Književno veče.

U publici su se čuli razgovori o Umjetnosti i Literaturi.

Ubrzo je Publika zauzela mjesta, tišina... Djevojka Hanna Oppelmayer pozdravila je publiku sa zvicima violine, „Jaques de Saint-Luc Sarabonde“ Divna atmosfera...

Uz pratnju gitare teklo čitanje poezije i proze.

Helene Levar, Avokat, glumica, pjevačica, pisac je počela s pjesmom Aleluja, publika je oduševljeno pratila.

Za kraj pisci su pročitali pjesmu od Ljubice Perkman koja je prevedena na 20 jezika „Voljela bih da sam pauk“ na više stranih jezika.

Publika je bila oduševljena, čestitajući i hvaleći divno veče, govoreći punim očima suza, „Ovako nešto još nismo doživjeli.

Voljela bih

Voljela bih da sam pauk,
da razapnem zlatnu mrežu,
da se ljudi tu prepletu,
da se zbliže i povežu.
Iako je nevidljiva
razapeta mreža meka,
tanke niti isplela bih
od čovjeka do čovjeka.
Voljela bih da sam pauk,
i da pletem, pletem sada,
nepreglednu, čvrstu mrežu,
do svakoga sela, grada.
Voljela bih da sam pauk,
da opletem mrežu svijeta,
uplela bih samo Ljubav,
kad se javi, kad procvjeta...

Ljubica Perkman

KEŞKE

Keşke bir örümcek olsaydım,
İnsanlar ,içine takılıp ,
birbirlerine yakınlaşsınlar diye,
Bir ağ örerdim altın renginde.
Her ne kadar görünmez
Bir o kadar da ince olsa da bu ağ,
Örerdim durmadan , insandan insana ...
Keşke bir örümcek olsaydım,
Yorulmadan , usanmadan örüp ağımı
Her köyü , her şehri
Sağlam ağımla donatsaydım.
Keşke bir örümcek olsaydım,
Bütün dünyayı ağımla kaplasaydım,
Ve sadece sevgi dahil olsaydı bu ağa
Çiçek açıp her ilkyaz sabahında,
Kalbimizi çağırduğında...

Şiir :Ljubica Perkman

Türkçe'ye çeviri : Yasemin Sevin

شاک یا

مهدوب يتوبكنع شاك يا
دوخ يىالطى اهرات ابو
متهفاب يم يروت
نأ ماجسن ا ردا
رگى دكى رانك رداه ناسنا
دن تغاي ي مردار يتسود
تسد ادى پان روت نى ارگا يتح
ار نأ نم متهفاب يم

مهدوب يتوبكنع شاك يا
دوخ يىالطى اهرات اب هك
اه هكده ، اهرمش
رگى دكى هب ار ايند همه و
مديبات يم
نأ ماجسن ا ردا قشع دفكش ب ات

رنام كرب اس يبول زا رعش
روپفاصنا ديهان زا مچرت

Nahid Ensafpour

Iran lebt in Köln- Deutschland

Ich wünschte mir

Ich wünschte mir,
ich wäre eine Spinne.
Ich würde ein goldenes
Spinnennetz weben,
damit sich Menschen
darin verfangen,
sich näher kommen
und zu einander gelangen.
Auch wenn das Netz
unsichtbar und noch
so dünn ist,
ich würde es spinnen
von Mensch zu Mensch.
Ich wünschte,
ich wäre eine Spinne,
dann würde ich weben
und weben,
ein festes Netz zu jedem Dorf
und jeder Stadt
Ich wünschte,
ich wäre eine Spinne,
ich würde die ganze
Welt einweben,
nur Liebe soll enthalten sein,
wenn sie sich meldet und erblüht...

*Übersetzung Ana Hesse
Bückeburg- Deutschland*

I wish

I were a spider.
I would weave a golden
spider web
so that people caught
within it
come closer
to reach out to each other.
Even though the web is
invisible and still so thin
I would spin it
from a person to a person.
I wish
I were a spider,
then I would weave
and weave
a strong web to each village
and to each city.
I wish
I were a spider,
I would weave and entwine
throughout the whole world,
only love has to be embraced
when it emerges and comes into blossom.

*Translated by Jana Machacova
Slovačka*

Я хола...

Я хола бы быть
пауком
Я сплела бы
золотую паутину,
Чтобы люди
в ней запутались,
и сближались бы
между собой.
Даже если сеть
невидима
и очень тонкая,
я бы ткала (вязала, плела)
от человека к человеку.
Я хотела бы быть
пауком,
тогда бы я плела
и плела
крепкую сеть
до каждой деревни,
к каждому городу.
Я хотела бы быть
пауком,
я бы весь мир переплела,
только любовь должна быть в ней,
если она постучит и расцветёт...

*Russische Übersetzung Lilli Napieralski –
Njemačka - Korrektur -Olga Murzina -
Rusija*

I wünschat mir

I' wünschat mir,
I' wär' a' Spinnerin,
I' würd' a'
Gold'nes Spinnnetz web'n
Damit si' Mensch'n
Drin verfang'n,
Si' näha komman
Und zuanander g'lang'n
Auch wenn's Netz
Unsichtbar und no'
So dünn is',
I' würd's spinna
Vo' Mensch zu Mensch
I' wünschat,
I' wär' a' Spinnerin,
Dann würd' I' web'n
Und web'n,
A' fest's Netz
Zu jed'm Dorf und jed'r Stadt,
I' wünschat,
I' wär' a' Spinnerin,
I' würd' die ganze
Welt einweb'n
Nur Lieb' soll enthalten sei'
Wenn sie si' meld' und erblühat.

Gertrud Hauck – Austria in Dialekt

Báracsak...

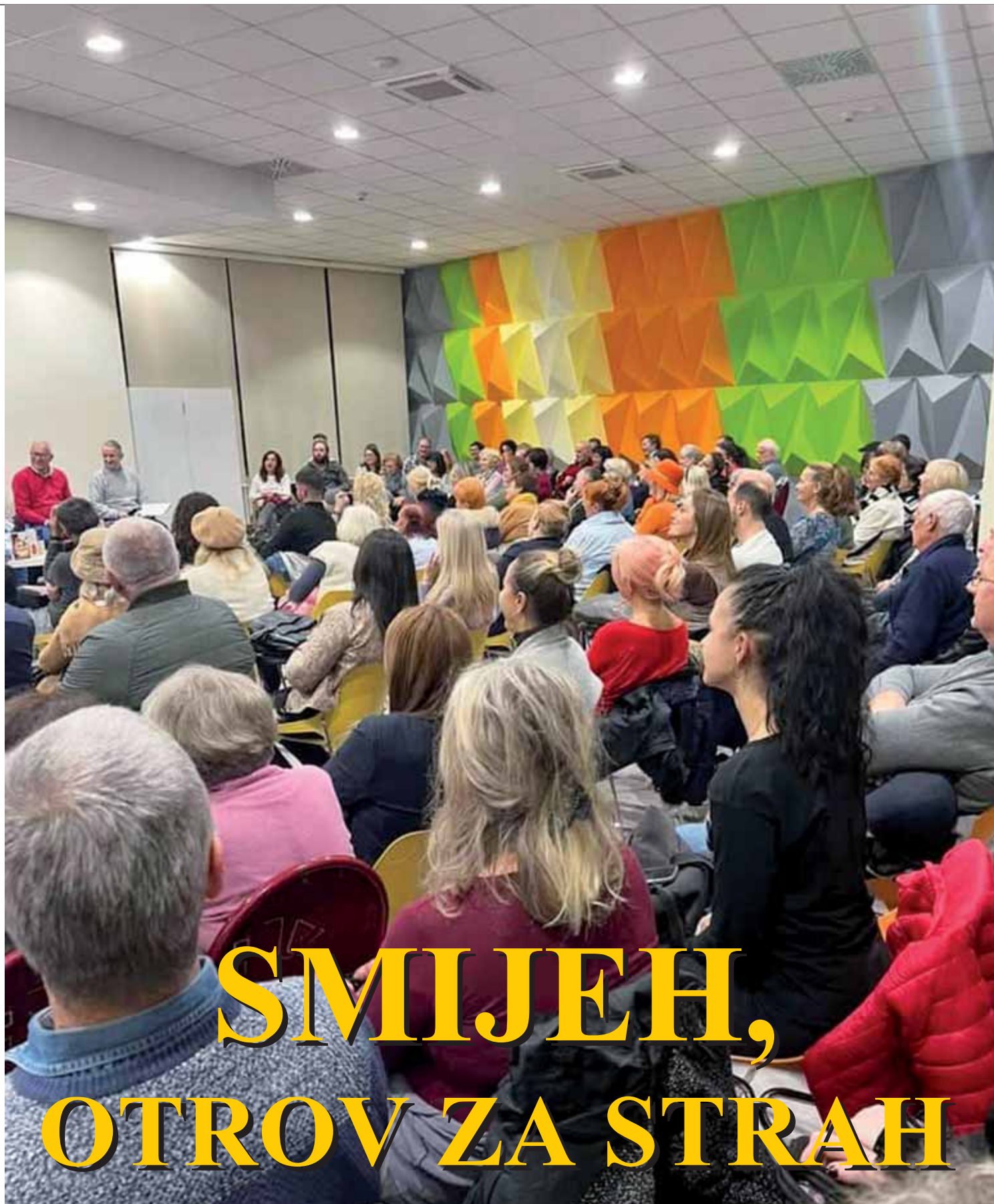
Báracsak lennék pók!
Szónék egy aranyló
hálót,
hogyan benne
embereket ejtsek foglyul.
Így közelebb kerülnénk egymáshoz...
...Így közelebb kerülnének egymáshoz.
Mégha a háló oly vékony is,
Szinte láthatatlan,
én szóném
embertől emberig.
Báracsak
egy pók lennék,
akkor csak szónék
és szónék
egy tartós hálót
minden faluhoz
és városhoz.
Báracsak pók lennék,
az egész világot átszóném
a szerelemmel,
amely kibontakozik és virágzik...

*Ildiko Hushegyi
Prevod na mađarski*

Priala by som si

Priala by som si
byť pavúkom.
Spriadať zlatistú pavučinu
zamotávajúcu ľudí,
aby sa k sebe
stále viac a viac približovali.
Zatiaľ je tá pavučina
neviditeľná
a hoci je taká tenká
budem ju tkať
od človeka k človeku.
Priala by som si
byť pavúkom,
tkala a tkala
by som neprestajne
pevnú sieť ku každej dedine
a ku každému mestu.
Priala by som si
byť pavúkom,
obotkať celý svet,
zahrnúť ho láskou
ktorá odpovedá a prekvitá.

Judita Kassovicova Bratislava - Slovačka

SMIJEH, OTROV ZA STRAH

**Foto: Maja Đukanović Osmančević i
ustupljene fotografije**

Piše: Dinko Osmančević

U Majin rodni grad, Čačak, stigli smo kasno u noć, 10. decembra, nakon deset i po sati vožnje autobusima. Bili smo mrtvi umorni, ali vremena za odmor nije bilo puno.

Već narednog dana, ujutro, u holu Gimnazije u ovom gradu, otvorena je izložba fotografija „Uzbekistan-četiri koraka na putu svile“, profesora ove škole, Dejana Krunića. Krunić je, zajedno sa još trojicom svojih prijatelja, krajem aprila i početkom maja ove godine, boravio deset dana u Uzbekistanu, i očaran ljepotom ove

srednjoazijske zemlje i toplinom njenih ljudi, koje pored Uzbeka čini i konglomerat raznih naroda, napravio 32 umjetničke fotografije. Svaka fotografija praćena je citatima Sadija Širazija, Hafiza i Rumija. Obišli su Taškent, Samarkand, Buharu i Hivu, stare gradove na drevnom putu svile. Samarkand je inače obilježio čuveni vladar iz 14. i 15. vijeka, Timur (Tamerlan), nama najpoznatiji po bici kod Angore (današnje Ankare) u kojoj je porazio turskog sultana Bajazita. (Na Bajazitovoj strani, evropsku vojsku predvodio je turski vazal Stefan Lazarević. Po povratku iz boja, Stefan je posjetio Carigrad, kada je i dobio titulu despota, a Srbija je obnovljena kao despotovina.) Uzbekistan je mnogo uložio posljednjih decenija u obnovu ovih starih gradova, bisera svjetske baštine, koji ponovo sijaju starim sjajem.

Profesor Krunić danas je pred penzijom, požalio nam se i na zdravlje, ali na početku svoje profesorske misije, bio je razredni starješina moje supruge Maje, pa su se i evocirale uspomene na Majine školske dane, kada je ona već gradila materijal za svoju prvu zbirku poezije.

Ipak, vrhunac dana uslijedio je kasnije, u večernjim satima, u Kulturnom centru Čačka. Dočekala nas je izuzetno srdačna Verica Kovačević, urednica Kulturno-obrazovnog i književnog programa Kulturnog centra. Iskrenu i veliku podršku Verica ima od njene prethodnice na tom mjestu, ugledne srpske spisateljice, Milkice Miletić, koja je svojim ličnim prijateljstvom uvezala trojicu učesnika večeri humora i satire, Dragutina Minića Karla, Vanju Bulića i potpisnika ovih redova.

Dragutin Minić spada u sam vrh srpske, pa i svjetske satire. Autor je desetina knjiga aforizama i kratkih satiričnih priča i dobitnik svih najznačajnijih priznanja u svijetu satire. Životni put započeo je prije 82 godine u Kruševcu, radni vijek proveo je u Politikinoj kući, kao urednik i pomoćnik urednika više Politikinih izdanja, a danas je u penziji. Ipak, uređuje poznatu rubriku Satirikon, u najstarijem dnevnom listu na Balkanu. Saznali smo od Minića, čija majka je bila Čačanka, da svoj nadimak Karlo, pod kojim je postao prepoznatljiv u svijetu satire, duguje svojoj profesorki njemačkog jezika, koja je njegovo ime Dragutin tako prevela na njemački.

Za Vanju Bulića zaista je nepotrebno trošiti riječi, poznati književnik, novinar, urednik, televizijski voditelj. Rođen je u Kumanovu 1947, ali izgleda barem deset do petnaest godina mlađim. Plijeni svojim prepoznatljivim šarmom, mladalačkom energijom i neposrednošću. Pomenućemo samo neke njegove knjige: „Kako sam gajio blizance“, „Tunel-Lepa sela lepo gore“, „Ratna sreća“, „Vrele usne“, „Simeonov pečat“, „Jovanovo zaveštanje“, „Muškarac u izvesnim godinama“, „Sinajski testament“. Čačanskoj publici predstavio se satiričnim pričama iz knjige „Rupe u glavi“, za koju je dobio nagradu Radoje Domanović.

Karlo i Vanja su kućni prijatelji, dok se Karlo i ja poznajemo u svijetu satire i kroz saradnju u Politikinom Satirikonu. Ispostavilo se da su i Vanji odranije poznati moji aforizmi, objavljeni u dnevnoj štampi u Srbiji. Prisjetio se i aforizma iz Danasa o litijumu, koji je podigao prašinu u Srbiji i zbog kog me je srpska ministarka Dubravka Đedović Handanović označila kao pripadnika antilitijumske kampanje u Srbiji, i to kao vrhunac te kampanje, prozvala me u Skupštini Srbije, te „sporni“ aforizam i to nepotpun, čitala poslanicima, ali i građanima Srbije u televizijskom prenosu. (Nakon njenog prozivanja, podršku su mi pružili nezavisni mediji u Srbiji, dio kolega satiričara iz Srbije, kao i dio intelektualaca, ali me je iskreno razočarala „preglasna“ tišina sa ove strane Drine.)

U Velikoj sali Kulturnog centra gostovalo je Beogradsko dramsko pozorište, te je donekele postojao strah domaćina da će nam ukrasti publiku. Naše književno veče održano je u sali Naučno

tehnološkog parka i prevazišlo je sva očekivanja. U dvorani u kojoj je pedeset stolica, organizatori su iznenađeni ogromnim odzivom publike, iz podruma unijeli još dvaput toliko stolica da bi smjestili svih 150 duša željnih zdravog humora i otrežnjujuće satire.

Pozdravnu riječ imala je Verica Kovačević. Istakla je da je godinu najbolje završiti zdravim humorom, jer „Smeh je otrov za strah“, kako i jeste bio moto naše večeri. (Očigledno je da su u međuvremenu, predvođeni studentima, građani Srbije prestali da se plaše. Satira je, to s ponosom mogu reći, uvijek davala veliki doprinos borbi protiv tog straha.)

Karlo se predstavio svojim kratkim pričama i aforizmima, Vanja je nastupio svojim pričama iz već pomenute knjige, a ja sam pred publiku izašao najatraktivnijom formom satire – aforizmima. Publika je istinski uživala i učesnike nagrađivala salvama smijeha i aplauza. Aplauzi i smijeh upućeni Banjalučaninu, čime se posebno ponosim, bili su ponajglasniji. A i danima kasnije, Maji i meni, prilazili su nam nepoznati ljudi u Čačku i čestitali na divnoj, uspješnoj večeri. („Ja sam onaj iz zadnjeg reda što se neprekidno smejao,“ zapamtio sam jedan od komentara.)

Na kraju programa, Karlo se našalio s publikom da sve što smo govorili ostane među nama i da se ne širi dalje, Vanja je zaključio da je bilo dosta dobrog humora, ali da je dominirala oštra satira. (Dodao bih da je to i logično s obzirom na momenat u kom živimo i aktuelna dešavanja u Srbiji, ali i u regionu, pa čak i svijetu.) Umjesto moje završne riječi, mikrofon je kao pravo iznenađenje večeri uzela moja supruga Maja i odrecitovala jednu njenu satiričnu pjesmu o Čačku, svom rodnom gradu, za koju je dobila buran aplauz.

Uspješno književno veče imalo je i svoj epilog u obližnjem restoranu, uz bogatu trpezu i ugodan razgovor sa našim domaćinima i gostima iz Beograda.

Za kraj bih dodao da su Karlo i Vanja, na moj upit da gostuju u Banjaluci, reagovali sa oduševljenjem, uz jedini „uslov“, da je potreban poziv. Pa zato, neka ovaj tekst bude i poziv organizatorima kulturnih dešavanja u Banjaluci, a i šire, da pozovemo ovu dvojicu izuzetnih autora i u naš grad.

DRUŽENJE SA ANĐELIMA

18. decembar obilježava se kao Dan grada Čačka. Riječ je o danu kada se Čačak prvi put pominje u nekom pisanom dokumentu. Dokument se čuva u Dubrovačkom arhivu i odnosi se na 18. decembar 1408, dakle na vrijeme Srpske despotovine, i u pitanju je poziv za neko suđenje. Svečana sjednica Skupštine Grada održana je u Velikoj Sali Kulturnog centra Čačak.

Gradonačelnik Milun Todorović i predsjednik Skupštine Igor Trifunović, predstavili su rezultate rada u prethodnih godinu dana, kao i planove za naredni period. Prikazan je i kratki film o svim bitnim dešavanjima unazad godinu dana, a potom su uručene Decembarske nagrade zaslužnim pojedincima i kolektivima. Onu najvredniju nagradu, Počasni građanin grada Čačka dobio je doajen narodne muzike, Miroslav Ilić. Ilić je svojim glasom i pjesmama proslavio i Čačak i cijeli taj kraj, pa je nagrada i više nego zaslužno otišla u njegove ruke. Mnogi su Ilića gledali i slušali kako pjeva, a Maja i ja, bili smo u prilici da Miroslava vidimo i kako plače, jer je nagradu doživio veoma emotivno. Kada smo mu po završetku svečanosti prišli, bilo mu je izuzetno drago što dolazimo iz Banjaluke.

Maja i ja, odlučili smo još mnogo prije da posjetimo raniju dobitnicu Decembarske nagrade (iz 2022.), Tanju Obradović, starateljku male Nađe, koja boluje od rijetke bolesti, bulozne epidermolize, u narodu poznate kao bolest djece leptira. To je veoma teška bolest kože i sluzokože, gdje koža postaje ranjiva na najmanji dodir (kao i krila leptira), te se po cijelom tijelu stvaraju rane. O Nađi i Tanji već ranije sam pisao za Šeher Banjaluku, ali sem telefonskih razgovora, nisam ih lično upoznao.

Tanju smo pronašli u gradskom naselju Ljubić, sa druge strane Zapadne Morave. U svojoj cvjećari spremala je cvjetne aranžmane za Nikoljdan. Obradovala se susretu i odvela nas preko ulice u iznajmljeni mali stan, u kome živi sa malom Nađom i svojim partnerom Bobanom Ćosićem. Inače, pomenimo i to da prije podne Nađa sa obučenom osobom u pratnji, boravi u vrtiću, dok se za ostatak dana kombinuju Tanja i Boban. Boban je zbog toga dobro plaćen posao promijenio za posao domara u obližnjoj školi, da bi se što više mogao posvetiti djetetu.

Kada smo došli, djevojčica se igrala. Nešto je bojila i pretraživala po telefonu. Tako je brzo i vješto koristila ovu napravu svojim malim

rukicama, na kojim prstići na šakama srastaju, te gube funkciju. Ranice su vidljive svud po tijelu, a za zaštitu koriste se posebni zavoji i sredstva. Koliko problem stvaraju nove ranice, toliko i one koje zarastaju i stvaraju svrab, pa ih curica češući ponovo otvara. Iako je cjelokupno stanje i dalje teško, jer djevojčica je, kao i sva djeca leptiri, sićušna, još uvijek nema ni 11 kilograma, u svemu tome, dobra vijest je da Nađa prima terapiju, koju je obezbijedila država. (650 hiljada dolara iznosi terapija za prvih šest mjeseci.) Od izuzetne važnosti je da dijete prima terapiju godinu dana u kontinuitetu, da bi poboljšanja bila vidljiva. Tanja i Nađa, zbog toga, svake sedmice putuju u Beograd da bi dijete primilo terapiju. Takođe, Tanja se bori da preko Salzburga, u kom su njih dvije već boravile zbog operacije jednjaka, obezbijedi i mast koja bi ublažavala svrab ranica koje zarastaju.

Kada sam vidio da se Nađa igra sa svojom lutkicom, tako što je dodiruje špricom po stomaku, upitao sam je da li ona to liječi svoju lutku. Boban mi je odgovorio da ona tako hrani svoju lutkicu, pošto i sama i dalje tako prima hranu direktno na želudac špricom, onda kada ne može da jede.

Nađa je inače prepametno dijete. Zna slova, iako tek u februaru puni pet godina, zna puno dječjih pjesama i vrlo je inteligentna, svjesna i svoje situacije. Boban nam je ispričao da su prije nekoliko dana u kinder jajetu pronašli vilin čarobni štapić. Objasnio joj je da dobre vile ispunjavaju dječje želje, a onda je pitao Nađu, šta bi ona voljela da joj vila ispuni. Djevojčica je odmah odgovorila da bi voljela da je prođu ranice. Svoju priču Boban je završio suza punih očiju. Kod Tanje i Bobana, Nađa ima puno slatkiša i igračkaka, ali ono najvažnije, ima svu njegu, pažnju i ljubav. Iako su nam se srca stezala zbog Nađine bolesti i Nađine životne priče, bilo nam je predivno da pred sobom vidimo pravog malog anđela. Mi smo joj, čini mi se, vidjeli i krila, u ovom domu punom topline i ljubavi.

Narednog dana, otišli smo do Majine mame Rade, u porodičnu kuću Đukanovića, u obližnjem selu Rošci. Nikoljdan je slava Đukanovića i Majina djevojačka slava.

20. decembra imali smo dogovoreno gostovanje u Osnovnoj i

srednjoj školi „1. Novembar“ u Čačku. Primio nas je direktor ove ustanove, škole za specijalno obrazovanje, Aleksandar Nikolić, mlad energičan čovjek posvećen misiji koju obavlja sa svojim kolektivom. Upoznao nas je da ovu školu pohađa 83 učenika u osnovnom i srednjem obrazovanju, a da je njih osmoro u predškolskom. Izazovi su brojni, ali oni ponajteži su finansijske prirode. Jedna od bitnih potreba je i vozilo, koje bi se stavilo na raspolaganje za transport djece.

Nastavnica Ana Bogdanović logoped defektolog, vodi Dramsku sekciju ove škole. Povala nas je mališanima u dnevni boravak, gdje su članovi dramske sekcije sve pripremili i čekali nas s nestrpljenjem. Objasnila nam je da su djeca iz sekcije već imala brojne nastupe u Čačku, ali i u cijeloj Srbiji, te da su glumili u prilagođenim predstavama „Ko to tamo peva“, „Mama mia“ i drugim. Nama su se predstavili pjesmama i oduševili su nas nastupima, a Maja i ja smo im uzvratili recitujući naše dječje pjesme i čitajući im naše priče.

U jednom trenutku, stigla je i ekipa regionalne televizije Lav, pa su porazgovarali sa dječicom. (Postoji pismeno odobrenje da djeca budu slikana i snimana i da se sa njima može razgovarati.) Nakon izjava naših drugara, nastavili smo druženje, uz pjesmu, igru aplauze i smijeh. Naši drugari osjećali su se bitnim zbog svega što su doživjeli tog dana, a oni to svakako i jesu bili, jer „ljudi su mnogo veći od djece, ali djeca su mnogo veći ljudi“.

Na kraju smo dobili zahvalnicu i poklon od naših domaćina, kao i više brojeva njihovog izuzetno kvalitetnog školskog lista, ali smo u stvari baš nas dvoje ti koji smo im zahvalni za jedno divno druženje i pozitivnu energiju koja se osjeti i širi iz ove škole.

Iz škole nosimo divne utiske. Očigledan je rad i posvećenost da i djeca sa posebnim potrebama dobiju potrebno obrazovanje, osposobljenost i da budu socijalizovana u društvo.

Sve što činimo, radimo za našu djecu, pa bismo na kraju pozvali slične ustanove u Banjaluci, ali i cijeloj Bosni i Hercegovini da stupe u kontakt sa ovom čačanskom školom, da se organizuju posjete čačanske dječice našem gradu (I našim gradovima.) i obrnuto. Da se razmjenjuju iskustva, ali i grade mostovi saradnje i prijateljstva.

Panorama Berlina

Berlin u božićnom ruhu

Tekst: Mirsad Filipović

Foto: Melkina, Melisa i Mirsad Filipović

Već neko vrijeme razmišljam o tome da napišem reportažu o glavnom gradu Njemačke – najvećoj i, usudujem se reći, u mnogim aspektima vodećoj evropskoj državi. Njegov glavni grad, Berlin, ističe se kao vodeći centar u historijskom, kulturnom, socijalnom, obrazovnom i sportskom smislu.

Često, dok automobilom putujem prema domovini, prolazim pored ovog velikog grada, ali nikako da se odlučim ostati u njemu nekoliko dana. Božićni praznici, međutim, činili su se kao idealno vrijeme za posjet Berlinu. U to doba godine, ova prestonica nudi mnogo toga svojim građanima, turistima, posjetiocima, slučajnim prolaznicima i poslovnim ljudima.

Kao i svaki veliki grad, uži i širi centar Berlina nude najviše znamenitosti za obići i pogledati. Tu se nalaze najvažnije građevine, muzeji, trgovački kvartovi, te lijepo uređeni parkovi i trгови. Prema mojoj procjeni, širi centar Berlina prostire se na otprilike dvadesetak kvadratnih kilometara. Ako želite vidjeti sve što ste planirali, trebat će vam nekoliko dana i dosta intenzivnog hodanja. Ja sam dnevno prelazio najmanje dvadeset kilometara, dok je moja supruga hodala nešto manje.

Božićni ugođaj bio je prisutan na svakom koraku – ulice i trгови u centru bili su bogato ukrašeni. Ipak, u poređenju s Briselom, Rimom ili Pragom, činilo mi se da je Berlin bio nešto skromniji u svom blagdanskom ruhu. Budući da se naš hotel nalazio u strogom centru, imali smo priliku obići nekoliko božićnih sajмова – uglavnom onih najvećih, s najboljom ponudom i atmosferom. Srećom, vrijeme nas je poslušilo i bilo je prilično ugodno za ovo doba godine.

Kratka historija Berlina

Kao i većina značajnih evropskih središta, Berlin je imao zanimljivu i burnu historiju, posebno u novije vrijeme, koje je bilo surovo i teško, ostavljajući dubok trag kako na sam grad, tako i na cijelu Njemačku.

Oko 720. godine, dva slavenska plemena naselila su se na području

Jedan od najljepših božićnih trgova je Gendarmenmarkt.

današnjeg Berlina. Pleme Havelovaca nastanilo se uz rijeku Havel, s glavnim naseljem Brenabor, kasnije nazvanim Brandenburg. Bliže rijeci Spree, u današnjoj četvrti Köpenick, naselili su se Šprevani. Oko 750. godine, Havelovci su osnovali još jedno naselje pored rijeke Havel, bliže današnjem Berlinu, nazvano Spandou (današnji Spandau). Spandau i Köpenick, zaštićeni zidinama oko 825. godine, ostali su glavna naselja ovog područja sve do 11. vijeka.

Postoje dvije teorije o porijeklu imena Berlin. Prema najčešćoj, ime potječe od korijena *berl-*, što na zapadnoslovenskom dijalektu znači "močvara". Druga teorija kaže da naziv dolazi od slovenskih riječi *ber* (medvjedi duh) i *berloga* (medvjeda jazbina). Međutim, berlinski grb s motivom medvjeda (*Der Berliner Bär*) stariji je od prve poznate upotrebe imena grada – najstariji pečat s berlinskim medvjedom datira iz 1280. godine. Pretpostavlja se da je simbolika medvjeda povezana s imenom grada zbog zvučne sličnosti s njemačkom riječju *Bär* (medvjed).

Grad Berlin (Alt-Berlin) nastao je na sjevernoj obali rijeke Spree, nasuprot Colna, a prvi put se spominje u pisanim izvorima 1244. godine, kao dio dvostrukog grada Berlin-Cölln. Dvije stotine godina kasnije, Fridrih I postao je prvi vladar iz dinastije Hohenzollern koji je stekao titulu izbornog kneza Brandenbura. Berlinski gradski dvorac završen je 1451. godine, a pod Johanom Ciceronom postao je sjedište grofovije. Dinastija Hohenzollern vladala je Berlinom do 1918. godine – najprije kao brandenburški knezovi, zatim kao pruski kraljevi, a kasnije i kao njemački carevi. Luteranska reformacija u Berlinu je provedena 1539. godine.

Tokom Tridesetogodišnjeg rata (1618–1648), trećina Berlina bila je uništena, a stanovništvo se prepolovilo. Fridrih II preferirao je

Statua Fredriku Velikom - Friedrich II.

Vijećnica Rotes Rathaus je sjedište Senata

Potsdam kao svoju glavnu rezidenciju, gdje su izgrađeni veličanstveni dvorci i parkovi. Prije nekoliko godina posjetili smo Potsdam i uvjerali se u njegovu izuzetnu ljepotu.

Do 1786. godine, stanovništvo Berlina naraslo je na skoro 150.000, ali su francuska okupacija (1806–1808) i ratovi ozbiljno oslabili gradske finansije i industriju. Berlin je 1808. godine dobio novi ustav, kojim mu je vraćena samouprava izgubljena tokom prethodnog perioda autokratije. Godine 1810. osnovan je Univerzitet u Berlinu, 1826. uvedena je plinska rasvjeta, a 1838. otvorena prva željeznička linija za Potsdam.

Pod vladavinom Vilhelma I, Berlin se teritorijalno proširio – 1861. godine uključeni su Moabit, Wedding, Gesundbrunnen, dijelovi Tempelhofera i Schöneberga, dok su 1878. pripojeni dijelovi Lichtenberga.

Berlin u 20. vijeku

Prvi svjetski rat (1914–1918) odnio je gotovo 10 miliona ljudskih života, dok je više od 30 miliona ljudi bilo ranjeno ili nestalo. Berlin, kao glavni grad Njemačke, bio je teško pogođen. Nakon rata, situacija je bila haotična, s velikim društvenim nemirima i pobunama. Ipak, 11. avgusta 1919. godine proglašena je Vajmarska republika – prvi njemački ustav koji je uspostavio parlamentarnu demokratiju.

Dana 1. oktobra 1920. godine, Berlin je teritorijalno proširen spajanjem okolnih gradova i zajednica, čime je nastao “Veliki Berlin” (*Groß-Berlin*), koji je podijeljen na 20 administrativnih okruga (*Verwaltungsbezirke*). U to vrijeme, Berlin je imao nevjerovatnih 3,8 miliona stanovnika. Međutim, finansijska situacija je i dalje bila teška, pogoršana obavezama iz Versajskog ugovora, prema kojem je Njemačka morala platiti veliku ratnu odštetu.

Od 1923. godine Berlin je doživio procvat – period poznat kao “Zlatne dvadesete” (*Goldenen Zwanziger*). Grad je postao industrijsko i kulturno središte Evrope. Međutim, ekonomska kriza početkom 1930-ih pogodila je Njemačku teže nego većinu drugih evropskih zemalja, izazivajući ne samo ekonomski, već i politički kolaps.

Godine 1933. Adolf Hitler izabran je za njemačkog kancelara, a kasnije i Führera, sa sjedištem u Berlinu. Tri godine kasnije, grad je bio domaćin Olimpijskih igara 1936, koje su nacisti iskoristili za političku propagandu. Postojao je i plan da se Berlin transformiše u “Svjetsku prijestonicu Njemačke” (*Welthauptstadt Germania*), ali projekat nikada nije realizovan zbog izbijanja Drugog svjetskog rata.

Drugi svjetski rat i podjela Berlina

Tokom Drugog svjetskog rata, Berlin je pretrpio masovna razaranja uslijed savezničkog bombardovanja i posljednjih borbi na tlu Njemačke. Crvena armija konačno je zauzela grad u aprilu 1945. godine, a Njemačka se ubrzo predala.

Nakon rata, Njemačka je podijeljena na Istočnu i Zapadnu Njemačku, dok je Berlin podijeljen Berlinskim zidom, koji je postao jedan od najsnažnijih simbola Hladnog rata. Danas su ostaci zida nezaobilazna turistička atrakcija koja svjedoči o turbulentnoj prošlosti ovog fascinantnog grada.

Znamenitosti

Ova lijepa evropska prijestonica prepuna je prekrasnih građevina, trgova, aleja, parkova, kulturnih ustanova, atraktivnih gradskih četvrti i mnogo toga što vrijedi posjetiti. Danas Berlin, sa svojim predgrađima, ima blizu pet miliona stanovnika. Skoro 15% njih je stranog porijekla, a najviše ih je stiglo iz Turske – više od 100 hiljada. Kako je grad uvijek pun turista, na svakom koraku možete čuti mnoštvo različitih jezika.

Berliner Fernsehturm – Berlinski TV toranj

Hotel u kojem smo boravili visok je 102 metra, ima 36 spratova, a mi smo imali sobu na 33. spratu, s prekrasnim pogledom na jedan dio grada. Zato sam se uputio prema najvišem objektu u Njemačkoj, koji je visok čak 368 metara i pruža mogućnost pregleda cijelog Berlina. Tako sam sebi isplanirao šta sve želim vidjeti.

Ovaj simbol nekadašnjeg istočnog Berlina građen je četiri godine

Najviši objekt u Njemačkoj

Pogled na hotel "Panorama" u kojem smo odsjeli

(1965–1969), prema nacrtima sedmorice vodećih arhitekata tog doba. U periodu Hladnog rata i postojanja Berlinskog zida, stanovnici istočnog dijela grada mogli su vidjeti zapadni dio Berlina, koji im je bio tako blizu, a ipak nedostupan. Toranj je inspirisan tadašnjom fascinacijom svemirom. Veoma brzim liftom stigao sam na visinu od 203 metra, odakle se vide svi dijelovi Berlina i njegova predgrađa. Pogled je zaista veličanstven. Na 207 metru nalazi se rotirajući restoran (dva obrtaja na sat vremena). Iznad njega smješteni su servisni prostori za analogne i digitalne radio i TV jarbole, odakle se emituju signali.

Sama kugla tornja napravljena je tako da odbija sunčeve zrake, pa je toranj izuzetno vidljiv. U to sam se uvjerio praveći mnoge fotografije iz raznih dijelova grada. Stanovnici Berlina često s dozom humora daju nadimke svojim monumentalnim građevinama, pa tako ni TV toranj nije izuzetak – zovu ga „Telespargel“ (Telešparoga).

Brandenburger Tor – Brandenburška vrata

Jedno od najvažnijih i najposjećenijih berlinskih znamenitosti su svakako Brandenburška vrata. Dizajnirao ih je arhitekta Carl Gotthard Langhans, a izgrađena su između 1788. i 1791. godine, po uzoru na Partenon u Atini. Na vrhu ove monumentalne građevine nalazi se quadriga – bakrena kočija koju trijumfalno vozi boginja pobjede Viktorija. Kočiju je dizajnirao poznati neoklasicista Johann Gottfried Schadow. Kapija je visoka 26 metara, duga 66,5 metara i široka 11 metara. Smještena je na Pariškom trgu.

Kada je Fridrih II dao izgraditi ovu kapiju, bila je simbol pruskih pobjeda, ali i mira, pa se prvobitno zvala **Friedenstor** (Kapija mira). Kada je Napoleon 1806. godine umarširao u Berlin, odnio je kočiju u Pariz kao ratni plijen. Nakon njegovog pada 1814. godine, kočija je

Simbol pruskih pobjeda, ali i mira

vraćena. Dolaskom nacista na vlast 1933. godine, Brandenburška vrata postala su simbol njihove moći.

Bombardovanjem Berlina 1945. godine uništeno je mnogo važnih građevina, među njima i 14 berlinskih kapija, ali Brandenburška vrata ostala su netaknuta. Početkom gradnje Berlinskog zida 1961. godine, kapija je zatvorena i postala simbol podjele Njemačke. Dvojica američkih predsjednika, John F. Kennedy 1963. i Ronald Reagan 1987. godine, upravo su ovdje držali čuvene govore, pozivajući na ujedinjenje Njemačke i rušenje Berlinskog zida.

Svoj govor mira na ovom mjestu održao je i Bill Clinton 1994. godine. Padom Berlinskog zida 1989. godine, kapija je ponovo otvorena, a simbolično su je prošli zapadnonjemački kancelar Helmut Kohl i istočnonjemački premijer Hans Modrow. Od tada, Brandenburška vrata su jedno od najposjećenijih mjesta u Berlinu, simbol ujedinjenja i mira.

Proveli smo mnogo vremena na ovom mjestu, jer se u neposrednoj blizini nalaze mnoge važne građevine i ogromni park Tiergarten.

Kurfürstendamm (Ku'damm) – Plemička brana

Berlin ima dvije paradne avenije, koje svaka na svoj način oslikavaju njegov imidž. Ova, danas najpoznatija i najveća trgovačka avenija, nalazi se u zapadnom dijelu grada. U istočnom dijelu dominira avenija Unter den Linden, o kojoj ću govoriti kasnije. Kudamm je nastala 1542. godine i prvobitno je povezivala gradski zamak s lovačkim zamkom Grunewald, a tim putem su jahali plemići i ostala vlastela kada su išli u lov. Avenija se brzo razvijala, a kada je Otto von Bismarck, tadašnji vodeći političar i premijer, predložio 1873. godine da se ulica proširi sa 25 na 53 metra, dobila je svoj puni sjaj. Danas je to kulturni, trgovački i zabavni centar.

Na njenom bulevaru nalazi se KaDeWe (Kaufhaus des Westens), najveća evropska robna kuća nakon londonskog Harrodsa. Naravno, posjetili smo ovu ogromnu modnu kuću s ekstremno visokim cijenama i kvalitetnom robom najvećih svjetskih dizajnerskih imena. Ova avenija je oduvijek bila oličenje buržoazije, ali su je nacisti dolaskom na vlast uništavali. U prvom redu ideološki, jer su mrzili sve što je ovaj dio grada predstavljao: intelektualnu slobodu, zabavu, internacionalizam, trgovinu i biznis. Na razvoj ove slavne avenije najviše su uticali Jevreji, koji su zatim bili protjerani. To je označilo kraj prosperiteta avenije, a nakon bombardovanja tokom Drugog svjetskog rata bila je gotovo uništena. Kao podsjetnik na ratna razaranja, vlasti su ostavile napola porušenu crkvu, koja je danas jedna od glavnih turističkih atrakcija.

KaDeWe (Kaufhaus des Westens), najveća evropska robna kuća nakon londonskog Harrodsa

Podsjetnik na ratna razaranja

Unter den Linden – Ispod Lipa

Otprilike dva kilometra duga avenija danas je jedna od najatraktivnijih i najposjećenijih destinacija u Berlinu. Imali smo sreću što smo odsjeli u hotelu na Aleksander trgu, nedaleko od ove slavne ulice. Unter den Linden počinje kod Schlossbrücke mosta na rijeci Spree, a završava se kod Brandenburških vrata na Pariškom trgu. Prvobitno je bilo planirano da se posadi 1000 stabala lipa i 1000 stabala oraha, ali se ta ideja nikada nije u potpunosti realizovala. Kroz stoljeća, avenija se dograđivala i širila, a današnji oblik dobila je u 17. vijeku.

Vremenom su se duž nje gradile najznačajnije berlinske institucije, kulturni objekti, trgovine, crkve, dvorci, pozorišta i muzeji. Tokom Drugog svjetskog rata Berlin je bombardovan i gotovo potpuno uništen, a s njim i većina građevina u ovom dijelu grada. Mnoge od njih su kasnije obnovljene, ali većina nije sačuvala svoj prvobitni izgled.

Najveću sudbinu doživio je gradski dvorac, koji su sovjetske vlasti srušile jer ih je podsjećao na ruski militarizam. Palata je obnovljena 1970-ih, ali je ubrzo imala problema s azbestom i nastavila propadati. Današnji izgled ove prestižne avenije uveliko se razlikuje od njenog prvobitnog oblika, pa čak i od onog prije Drugog svjetskog rata.

Danas se ovdje nalaze brojne ambasade, uključujući rusku, američku, francusku i mađarsku, kao i Gradska opera, kraljičin i prinčev dvorac (danas berlinski univerzitet), kraljevska i gradska biblioteka, nekoliko značajnih muzeja i crkava. Trebalo je dosta vremena da obiđemo sve ove znamenitosti, ali se trud svakako isplatio.

Najljepša ulica u Berlinu, Unter den Linden.

Berliner Dom – Berlinska katedrala

Ova prelijepa luteranska katedrala smještena je uz obalu rijeke Spree, a s njene prednje ulazne strane nalazi se Lustgarten, veliki park u kojem je smješten Altes muzej, bogat eksponatima iz doba rimske i grčke epohe. Ova, sada najveća protestantska crkva u Berlinu, svake godine privlači stotine hiljada turista. Izgrađena je u 16. vijeku i prvobitno je bila dominikanski samostan. Brandenburškom reformacijom pretvorena je u luteransku katedralu. Srušena je 1750. godine jer je bila oronula te je zamijenjena modernijom baroknom katedralom. Obnavljana je više puta, ali je krajem 19. vijeka ponovo srušena jer je postala premala za kraljevske potrebe. Nova katedrala, izgrađena prema nacrtima Juliusa Raschdorffa, završena je 1905. godine. U bombardovanju tokom Drugog svjetskog rata teško je oštećena, ali je kasnije obnovljena, a restauracija enterijera učinila ga je zaista veličanstvenim. Tokom svog postojanja u njoj su sahranjeni mnogi njemačko-pruski vladari, vlastela, plemići, kraljice, princeze i prinčevi.

Tiergarten – Zoološki vrt

U ovom prelijepom centralnom gradskom parku proveo sam dosta vremena, i zaista ima mnogo toga za vidjeti. To je ogromna (210 hektara) zelena oaza i popularno izletišta Berlinčana. Park na dva dijela dijeli duga avenija Strasse des 17. Juni, a prolaskom kroz Brandenburška vrata ulazite direktno u park. Ova zelena oaza prvobitno je bila lovište pruskih kraljeva i vlastelina, ali se vremenom pretvorila u popularno izletišta Berlinčana. U nekoliko puta pomenutom bombardovanju grada park je teško oštećen, a mnoga

Katedrala svake godine privlači stotine hiljada turista

...

Univerzalni njemački genij Goethe

stabla su uništena. Tadašnji gradonačelnik Ernst Reuter naredio je redizajn parka, te je posađeno 25.000 novih stabala.

Zanimljivo je spomenuti da su, nakon Drugog svjetskog rata, veliki dijelovi parka služili kao vrtovi u kojima se uzgajalo povrće za gladno stanovništvo Berlina. Na desnoj strani parka nalaze se značajne građevine poput Reichstaga, zgrade novog parlamenta, Nordijske ambasade (koje su izmještene iz Bona 1999. godine), spomenik ruskim borcima te obilježje stradalim Romima. Na lijevoj strani nalaze se brojne skulpture poznatih ličnosti, Floramjesto s

Statua muzičkim velikanima, Mocartu, Haydnu, i Wagneru

Spomenik ruskim borcima

fontanama, duge šumske aleje i šetališta, a posebno je zanimljiv i spomenik posvećen homoseksualcima. Tu se nalaze i biste velikanima klasične muzike, Mocartu, Haydnu, Bethovenu, Wagneru, velikom njemačkom univerzalnom geniju Goetheu, Rosi Luxemburg i Karlu Liebkechtu komunistima kažnjenim smrću, Zoo, mala jezera, biciklističke i pješačke staze i još mnogo toga.

Reichstag je najznačajnija građevina u ovom prelijepom parku. Izgrađen je prema nacrtima njemačkog arhitekta Paula Wallota u periodu od deset godina, od 1884. do 1894. godine. Reichstag ima burnu historiju i više puta je rekonstruisan. Jedan od najznačajnijih događaja odigrao se 1933. godine, dolaskom nacista na vlast. Holandski komunist Marinus van der Lubbe optužen je da je podmetnuo požar koji je znatno oštetio unutrašnjost građevine. Osuđen je za veleizdaju na smrt, a godinu dana kasnije pogubljen je giljotinom u Lajpcigu.

Godine 2008. posthumno je rehabilitovan od strane berlinskog suda, koji je utvrdio da je proces protiv njega bio nepravedan i da nikada nije dokazano da je upravo on izazvao požar.

Padom Berlina početkom maja 1945. godine, sovjetski vojnik je sa krova Reichstaga skinuo njemačku nacističku zastavu i postavio simboličnu pobjedničku zastavu. Ovaj trenutak je fotografisan i

Reichstag ima burnu historiju

Pobjednička kolona je visoka 67. metara

postao je jedna od najpoznatijih fotografija iz Drugog svjetskog rata. Zastava se danas čuva u vojnom muzeju u Moskvi.

Između 1995. i 1999. godine izvršena je nova rekonstrukcija građevine, prilikom koje je izgrađena velika staklena kupola. Od tada, Reichstag je jedna od najposjećenijih turističkih atrakcija u Berlinu.

Siegessäule, ili u slobodnom prevodu **Pobjednička kolona**, centralni je spomenik u parku i nalazi se na velikom kružnom toku **Grosser Stern**, u paradnoj aveniji **17. Juni**. Avenija se nekada zvala **Charlottenburger Chaussee**, ali je 1953. godine dobila novo ime po odluci zapadnonjemačke vlade, u znak sjećanja na nemile događaje iz Istočne Njemačke, kada su tog datuma ugušeni veliki radnički protesti. Sovjetska vojska i istočnonjemačka policija ubile su više od sedamdeset demonstranata, a još sedmero ih je kasnije osuđeno na smrt.

Ovaj izuzetno lijepi monument izgrađen je 1864. godine prema nacrtima Heinricha Stracka. Visok je 67 metara, a na vrhu se nalazi pozlaćena skulptura boginje pobjede, Viktorije. Spomenik je podignut u čast pobjede pruske i austrijske vojske nad Danskom 1864. godine.

Ovo mjesto je izuzetno posjećeno, jer se nalazi uz veoma prometnu aveniju dužine dva kilometra. Mi smo je doslovce cijelu propješačili.

Muzeji

Ako postoji grad koji se može smatrati prototipom kulturne baštine, onda je to svakako Berlin. Danas broji preko 170 muzeja zatvorenog tipa, ali i brojne otvorene prostore koji čuvaju bogato

kulturno naslijeđe. Ovi prostori predstavljaju prave otvorene muzeje, ispunjene monumentalnim spomenicima, obilježjima, muralima i raznovrsnim objektima.

Običi sve znamenitosti u samo nekoliko dana gotovo je nemoguća misija – ne samo zbog obima, već i zbog troškova. Zato je važno postaviti prioritete, kao što sam i ja učinio, birajući svoje favorite. Posebna atrakcija Berlina je i njegovo čuveno Muzejsko ostrvo, koje se ponosi jedinstvenom kolekcijom kulturnih i historijskih blaga.

Museumsinsel – Ostrvo muzeja

Ovo popularno i atraktivno ostrvo nekada je bilo kraljevska bašta, a 1841. godine pruski kralj Fridrih Vilhelm IV. posvetio ga je umjetnosti i nauci. Tokom narednih godina izgrađene su namjenske građevine, a osnovana je i fondacija *Stiftung Preussischer Kulturbesitz*, koja je i danas zadužena za upravljanje eksponatima, zbirka i muzejima. Ovo kultno berlinsko umjetničko središte 1990. godine dodano je na UNESCO-ov popis svjetske kulturne baštine.

U novije doba dograđeno je nekoliko galerija i muzeja, što ovo ostrvo čini nezaobilaznom destinacijom prilikom posjete Berlinu. Na ostrvu se nalazi i Berlinska katedrala, o kojoj sam već pisao.

Muzeji i znamenitosti na ostrvu

Najstariji muzej na ostrvu je **Altes Museum**, izgrađen 1830. godine, koji sadrži antičke egipatske, grčke i rimske skulpture. Sama građevina je izuzetno atraktivna i smještena preko puta katedrale.

Iza njega se nalazi **Neues Museum**, završen 1859. godine. U njemu se mogu vidjeti prahistorijske i egipatske zbirke, a najpoznatiji eksponat je bista egipatske kraljice Nefertiti. Kao što Mona Liza simbolizuje Luvr i Pariz, tako Nefertiti predstavlja Neues Museum i

Najpoznatiji eksponat je bista egipatske kraljice Nefertiti.

Stara nacionalna galerija

Berlin. Ova kraljica živjela je samo 40 godina (1370–1330. p.n.e.), a njena kćerka, Ankhesenamon, udala se za faraona Tutankamona. Bistu je 1912. godine pronašao njemački egiptolog Ludwig Borchardt, a njeno ime – *Ljepota je stigla* – dovoljno govori o njenom izgledu. Bistu je s nevjerovatnom preciznošću izradio kipar Thutmosis 1345. godine p.n.e.

Alte Nationalgalerie (Stara nacionalna galerija) fascinira i svojim spoljašnjim izgledom i unutrašnjim postavkama. Proveo sam nekoliko sati istražujući njenu bogatu kolekciju. Izgradnja galerije trajala je nekoliko godina, a dovršena je 1876. godine. Prvobitno su se u njoj nalazile i skulpture i umjetničke slike, ali danas se mogu vidjeti isključivo umjetnička djela, uglavnom njemačkih slikara iz 19. vijeka. Skulpture su premještene na drugu lokaciju iz sigurnosnih razloga, jer je muzej tokom bombardovanja u Drugom svjetskom ratu potpuno devastiran i morao je biti restauriran, kao i ostali muzeji na ostrvu.

Pergamon Museum je arheološki muzej i vjerovatno najveći i najimpresivniji na ostrvu. Godišnje ga posjeti 1,4 miliona ljudi, što ga čini najposjećenijim muzejom u Njemačkoj. Otvoren je 1930. godine, ali trenutno prolazi kroz dugotrajnu restauraciju – djelimično otvaranje planirano je za 2027. godinu, dok će kompletna obnova biti završena tek 2037. godine. Muzej čuva neke od najvažnijih svjetskih antičkih relikvija, uključujući čuvenu **Ištar kapiju**, **trgovinski ulaz u Milet**, te **Pergamonski oltar**. Zanimljivo je da su u njegovoj izgradnji korišteni originalni dijelovi antičkih gradova Pergamona (današnja Turska, blizu Izmir) i Mileta (blizu grada Aydina u Turskoj).

Najveći muzej na ostrvu je Pergamon

Ovdje su izložene zbirke kovanog novca i medalja

Bode Museum, otvoren 1902. godine, sadrži bogatu kolekciju skulptura i umjetničkih djela iz vizantijskog perioda. Posebno su zanimljive zbirke kovanog novca i medalja, smještene u posebne kabinete.

U novije vrijeme na ostrvu su otvoreni **Etnološki muzej**, **Azijski muzej** i **James-Simon galerija**, čime se dodatno obogaćuje kulturna ponuda ovog fascinantnog mjesta.

Muzeji i sjećanje na historiju Berlina

Muzeji su raspoređeni širom grada – od Nacionalnog, Historijskog, Tehničkog i Znanstvenog muzeja, pa do onih posvećenih holokaustu i stradanjima, prvenstveno Jevreja. Kako sam već ranije spomenuo, moje veliko interesovanje za ovaj period rezultiralo je posjetama historijskim dijelovima grada u kojima su nacisti djelovali.

Dolaskom Hitlera i njegovih istomišljenika na vlast 1933. godine započelo je najmračnije doba u historiji Berlina i Njemačke. Danas su širom grada postavljeni spomenici, murali i muzeji – kako zatvorenog, tako i otvorenog tipa – koji podsjećaju na to doba. Posebno je zanimljiva lokacija na kojoj se nekada nalazio zloglasni kvart Gestapoa i SS-Schutzstaffeln-a. Danas se tu nalazi muzej **Topographie des Terrors**, koji dokumentuje nacističke zločine prije i tokom Drugog svjetskog rata. Pored njega, uz ostatke Berlinskog zida, smještena je stalna postavka na otvorenom, koja zorno prikazuje brutalnost i nehumanost nacističke ideologije. Proveo sam nekoliko sati na toj lokaciji

Iako nisam uspio posjetiti sve muzeje, jedan mi je bio posebno zanimljiv – **Muzej Deutsch-Russisches** (Njemačko-Ruski muzej). Upravo u ovom objektu potpisana je njemačka kapitulacija 9. maja 1945. Godine.

Gestapovska zatvorska ćelija za šest osoba

Gradovi Evrope:

Muzej *Topographie des Terrors* dokumentuje nacističke zločine

Stalna postavka na otvorenom prostoru

Obavezan je bio i posjet **Denkmal für die ermordeten Juden Europas** – Spomeniku ubijenim evropskim Jevrejima, poznatom i kao Spomenik Holokaustu. Izgrađen između 2003. i 2005. godine prema nacrtima Petera Eisenmana, sastoji se od 2711 betonskih blokova postavljenih na površini od 19.000 kvadratnih metara. Spomenik simbolizuje stradanja preko šest miliona Jevreja. Između blokova nalaze se uski prolazi širine 95 cm, zbog čega cijela struktura djeluje poput lavirinta. Svakodnevno ga posjećuju hiljade ljudi.

Spomenik simbolizuje stradanja preko šest miliona Jevreja

Hitler je počeo svoju vladavinu ovdje

Auschwitz, Jasenovac i Beogradski logor Sajmište - Semlin

A ovdje je završio

Unutar kompleksa, u maloj sobi s jednom stolicom, može se preslušati lista svih poznatih žrtava nacističkog režima. Da bi se sva imena pročitala, trebalo bi više od tri i po godine. Zaista tužno i nevjerovatno.

Na početku parka **Tiergarten** nalazi se spomen-obilježje posvećeno romskim žrtvama nacističkog progona. Osim pisanih objašnjenja i fotografija na velikim panoima, na travnjaku su na betonskim pločama ucrtana imena svih nacističkih logora u kojima su stradali evropski Romi, uključujući i dva s naših prostora – Jasenovac i Beogradski logor Sajmište (Semlin na njemačkom).

Poseban izazov bilo je pronaći lokaciju Hitlerovog bunkera. Nakon što sam upitao starijeg gospodina za smjer, objasnio mi je gdje da ga tražim. Danas se na tom mjestu nalazi neugledni parking, a jedini znak njegove historijske važnosti je informativni pano na kojem je detaljno objašnjeno da su tu Hitler i njegova novovjenčana supruga Eva Braun izvršili samoubistvo.

Berlinski zid – simbol podjele Evrope

Nakon što su savezničke snage ušle u Berlin, grad je podijeljen na zapadni i istočni dio. Komunističke vlasti Istočnog Berlina suočile su se s masovnim odlascima stanovništva na Zapad – procjenjuje se da je između 1949. i 1961. godine preko Berlina prebjeglo oko tri miliona Nijemaca. Kako bi to spriječili, vlasti DDR-a izgradile su Berlinski zid – betonsku barijeru dužine 43,7 kilometara, dok su na dodatnih 112,7 kilometara postavljene dvostruke i trostruke ograde sa bodljikavom žicom. Uz to su izgrađene stražarnice, bunker i rovovi, čime je pokušano potpuno onemogućavanje prelaska na zapadnu stranu.

Zid je ubrzo postao simbol podjele Evrope tokom Hladnog rata i Željezne zavjese. U periodu od 1961. do 1989. godine, procjenjuje se da je prilikom pokušaja bijega poginulo blizu 200 osoba, dok je više od 5000 njih uspjelo pobjeći na različite načine – uključujući 574 stražara. Američki predsjednik Ronald Regan je 1987. godine održao čuveni govor itražio od Gorbačova da se zid sruši.

Padom Berlinskog zida 1989. godine urušio se komunistički režim u DDR-u, a godinu dana kasnije Njemačka je ponovo ujedinjena. Dijelovi Berlinskog zida i danas se mogu vidjeti na tri različite lokacije u centralnom dijelu grada. Najzanimljivija turistička atrakcija je **East Side Gallery** – dio zida uz rijeku Špre, gdje su umjetnici iz cijelog svijeta svojim muralima i porukama ukazali na besmislenost razdvajanja porodica, prijatelja i komšija na ideološkoj osnovi.

Museum Haus am Checkpoint Charlie je popularan privatni muzej na mjestu najpoznatijeg graničnog prijelaza u Berlinu. U muzeju su izloženi eksponati, dokumenti i fotografije uspješnih prebjega na zapadnu stranu, kao i popis ljudi koji, nažalost, nisu imali sreće. Danas je ovaj prijelaz turistička atrakcija, pa smo i ja i Melkina obišli cijeli kvart. Ime je dobio po NATO-voj abecedi, a sam prijelaz

Najpoznatiji granični prijelaz u Berlinu

bio je mjesto gdje su se mnogi odvažili pokušati preći na drugu stranu. Diplomate i strani državljani mogli su uz dozvolu slobodno prelaziti ovaj dobro čuvani kontrolni punkt.

Berlin zaista nudi predivna mjesta za posjetiti. Jedan od najljepših trgova je **Gendarmenmarkt**. Na njemu se nalaze **Konzerthaus** (koncertna dvorana) te francuska i njemačka crkva. Često smo prolazili pored trga, a kako je tu bio božićni sajam, odlučili smo ga posjetiti. Ulaz je koštao 2 eura i bio je dobro osiguran, jer je samo nekoliko dana ranije jedan napadač automobilom uletio u masu nedužnih ljudi.

Kao i svaka evropska imperija, i **Pruska** je gradila luksuzne dvorce za svoje kraljice i princeze, pa ni Berlin nije izuzetak. Impresivni **Schloss Charlottenburg**, sa svojim fantastično uređenim parkovima, vrijedan je posjete. Izgrađen je 1695. godine po narudžbi kraljice Sophie Charlotte, a nakon njene smrti dobio je današnje ime. Dvorac je bogat vrijednim eksponatima i umjetničkim djelima.

Berlin ne spada među najbogatije njemačke gradove, naprotiv, ali ima bogatu kulturnu i umjetničku ponudu. Grad se može pohvaliti s više od 400 umjetničkih galerija, nekoliko značajnih pozorišta, opernih kuća, koncertnih sala, olimpijskim stadionom i modernim klubovima. Veoma je bogata **Nacionalna biblioteka**, a berlinski univerziteti uživaju visok ugled. Grad nudi odličnu gastronomsku ponudu, jer su zastupljene brojne internacionalne kuhinje, a veliki broj restorana nosi **Michelinove zvjezdice**. Berlin ima 12 okruga i 3,5 miliona stanovnika. Ovdje su rođeni i djelovali mnogi poznati ljudi – filozofi, mislioci, umjetnici, političari, znanstvenici i dobitnici Nobelove nagrade. Među njima bih posebno izdvojio **Karla Marksa, Friedricha Engelsa i Marlene Dietrich**.

Puno toga bi se još moglo napisati o ovom impozantnom evropskom središtu, ali za to bi trebalo i više prostora.

Najpoznatiji mural Berlinskog zida - poljubac Brežnjeva i Honekera

Karl Marx i Friedrich Engels: ideolozi komunističkog i socijalističkog pokreta

Zadovoljstvo je pomoći rodnom kraju

Trebinje halal restoran

Piše: Namik ALIMAJSTOROVIĆ

Orhan Tičić investitor iz Engleske o svom halal restoranu u Trebinju

Brojni su primjeri onih, koji su poslovni uspjeh postigli u zemljama zapadne Evrope, a hoće da sačuvaju vezu sa rodnim krajem. Jedan od njih je mladi biznismen Orhan Tičić iz Engleske, koji je odlučio uložiti u svoje rodno Trebinje. Zahvaljujući njemu, u ljeto 2023. godine Trebinje je dobilo prvi halal restoran koji je svoje mjesto našao u Vakufskoj kući u Starom gradu, u blizini Sultan Ahmedove džamije.

S obzirom na to da se u Engleskoj ne baviš ugostiteljstvom, ko te je “nagovorio” da uđeš u ugostiteljske vode i značajan kapital uložiš u Bosnu i Hercegovinu i jesi li zadovoljan kako se tvoja investicija razvija?

“Odluka da uložim u Bosnu i Hercegovinu, posebno u Trebinje, došla je iz želje da doprinesem svom rodnom kraju jer me sve više vuče da provodim vrijeme tamo. Osjetio sam da postoji prostor za inovativan i moderan halal restoran koji bi mogao privući kako domaće, tako i strane goste, a također pružiti nešto novo Trebinju. Na ideju sam došao zajedno sa prijateljem Tihomirom Ateljevićem i nisam puno razmišljao da započnem taj projekat. U Engleskoj, kao i većem dijelu svijeta, već dugo postoji trend halal restorana i meni se činilo da u Trebinju nedostaje mjesto sa halal ponudom. Želio sam da Trebinje ima opciju koja zadovoljava standarde halal ishrane, što također doprinosi turističkoj ponudi grada. Mi smo ponosni da smo dobili halal

certifikat. Proces nije lak, treba dosta truda i vremena. Od aplikacije, do edukacije, do inspekcija i audita. Dobiti certifikat također znači da imate visoke higijenske standarde, kao i kvalitet hrane koji se moraju održavati i dokumentovati. Pridržavanje osnovnih etičkih standarda u poslovanju, što uključuje pravedan odnos prema radnicima i brigu o okolišu je također važno. Naravno, vrhunski kvalitet mesa i ostalih proizvoda je pod broj jedan. Mi imamo redovne kontrole, audite i inspekcije, kako bi provjerile da li se sve procedure pravilno sprovode i poštuju. Zadovoljan sam dosadašnjim razvojem i načinom na koji su građani Trebinja i lokalna vlast prihvatili naš restoran. Trebinjci su ljudi koji će vam uvijek izaći u susret i pomoći kako god mogu. Veliku podršku nam je dala Islamska zajednica i njeni članovi što vrlo cijenim. Također Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica je u početku pomoglo sa malim grantom (Start-up) koji je dobro došao da bi kupili jedan dio namještaja. Imao sam savjete i pomoć našeg poznatog kuhara Nihada Memeledžije. Moj otac Faruk i moja supruga Anna su moj glavni oslonac. Njihova podrška, posvećenost i razumijevanje za sve izazove koje smo prolazili i prolazimo su ključni za uspjeh ovog, kao i ostalih poduhvata koje planiram u narednom periodu.”

Potom se osvrnuo na problem sa radnom snagom u BiH:

“Obuka i razvoj našeg osoblja predstavljaju jedan od naših priori-

Faruk i Orhan Tičić

teta. Pronaći radnu snagu je izazov s kojim se suočava ugostiteljski sektor, ne samo kod nas, već širom regije. Ipak, trudimo se da izgradimo jedan posvećen tim koji dijeli moju strast za radom, kvalitetom i pažnjom prema gostima. Uglavnom napredak osoblja se vidi i drago mi je da se trude.”

Naravno, pitali smo ga da li je teško nabaviti halal proizvode u tom dijelu Bosne i Hercegovine i kako gosti reaguju na njihove specijalitete?

“Kada je riječ o nabavci halal proizvoda, uspostavili smo saradnju sa pouzdanim lokalnim dobavljačima koji ispunjavaju halal standarde. Gosti uglavnom ističu zadovoljstvo uslugom i kvalitetom hrane, a mnogo pohvala smo dobili od stranih kao i domaćih turista koji su iznenađeni da mogu pronaći halal restoran u srcu Trebinja. Imamo puno pozitivnih komentara i recenzija, to nam daje dodatnu motivaciju da stalno unapređujemo uslugu i meni. Uskoro ćemo početi sa begovom čorbom i pilećim filetima.”

Na osnovu tvog ličnog iskustva šta bi poručio našim ljudima, potencijalnim investitorima iz dijaspore u rodni kraj?

“Moja poruka svim našim ljudima u dijaspori je da vjeruju u po-

Tihomir Ateljević, Nihad Memeledžija, Orhan Tičić

tencijal rodno kraja i iskoriste prilike koje on pruža. Izazova će uvijek biti, naročito kada je riječ o birokratskim procedurama, ali svaki uspjeh ovdje ima posebnu vrijednost i ispunjava vas na drugačiji način. Uz dobru pripremu, moguće je stvoriti nešto što doprinosi lokalnoj zajednici, zapošljava ljude i ostavlja pozitivan utisak. Iskustvo u inostranstvu može se uspješno primijeniti ovdje, ovakve investicije omogućavaju vezu s rodnim krajem. A veza sa rodnim krajem je vrlo važna. Svi mi koji smo u dijaspori, bez obzira na vjeru i nacionalnost trebali bi pokušati koliko možemo da pomognemo rodnom kraju i našoj državi. Kad bismo iskoristili samo 10% dijaspore i njenih resursa, mogli bismo zaista dosta pomoći ne samo rodnom kraju nego i državi. Što se tiče mene i supruge, živimo i radimo u Velikoj Britaniji, tako da smo na dvije adrese u dvije države. Ovdje u Engleskoj imam firmu “MealDash” gdje pravimo web-stranice, aplikacije, vodimo socijalne mreže i marketing za klijente koji su pretežno u ugostiteljstvu. Putujemo puno između dvije države, nalazim vrijeme za obje firme, ostale projekte, porodicu i sve ostalo. Ako ste dobro organizovani, sve se može stići. Supruga je strašno zavoljela Trebinje, ljude i našu zemlju. Sutra bi se preselila dolje!” – poručio je.

Anna i Orhan Tičić

Stari Grad Trebinje

“Žena sa knjigom”

Na krilima najljepših riječi

O jednom udruženja koje okuplja ženska pera iz 15 zemalja, o njegovim festivalima i zajedničkim zbornicima...

Piše: Anesa KARAICA

Kasno je mostarsko proljeće 2023., kad se i u pogledima i u odsjajima osjeća poezija, i kad jedan 'ženski književni trio' shvaća, da u Mostaru sve više nedostaje književnog ozračja, ali pogotovo onog kojim dominiraju žene književnice, te je osmislio, i inicirao, književnu manifestaciju koja bi bila u znaku ženskog rukopisa. Tako se rodio festival pitomog imena - “Žena sa knjigom”, koji je tako potekao sa vrela poezije Bisere Boškailo (Njemačka), Enise Bukvić (Italija) i Edhije Mahić (Norveška). S obzirom da ove tri dame imaju svoje trenutne adrese izvan BiH, dokaz, da ljubav prema domovini raste, tako je i ovaj književni projekat.

Šest dana poezije

Književni festival prvi put je, tako, održan u augustu 2023. i trajao je šest dana. Prvih pet dana bilo je u znaku druženja književnica, te javnih performansa na različitim lokacijama pred mostarskom publikom željnom književne riječi. Šesti dan bio je određen za online dio festivala, pod pokroviteljstvom Naide Ribić, vlasnice i urednice Radija BH diaspore, koja je ujedno bila i medijski pokrovitelj cjelokupnog događaja.

Prvi festival je, pored uspjeha u afirmiranju ženske književne riječi, iznjedrio i prvi međunarodni zajednički zbornik “Lirski

buket” u kojem je predstavljeno 56 književnica iz 15 različitih zemalja, koje su svojim priložima konkurirale na javnom pozivu. Eho ovog divno zamišljenog književnog podviga daleko je odjeknuo i probudio veliko interesovanje kako čitalaca, tako i mnogih književnica i ljubitelja pisane riječi. Ovaj odlično realiziran projekat zahtijevao je nesebičan rad mnogih dama koje su svoje vrijeme i svoj intelekt utkale u festival, što je postavilo jake temelje formalnom osnivanju udruženja.

Udruženje književnica i ljubitelja umjetnosti “Žena sa knjigom”, formalno je, sa mostarskom adresom, registrovano u decembru 2023. i od tada u njega je primljeno više od 70 članica.

Na krilima poezije

Novoformirano udruženje, na čelu s predsjednicom dr. Enisom Bukvić, odlično je organiziralo i realiziralo i drugi međunarodni festival književnica u augustu 2024. Festival je trajao četiri dana u Mostaru, uz druženja književnica iz BiH i mnogih drugih država te njihove nastupe u različitim terminima, pred književnosti žednom, mostarskom publikom. Peti dan festivala održan je u Visokom i Kaknju, u koordinaciji sa članicama udruženja, književnicama Ildom Arnautović i Fatimom Neimarlija. Posljednji šesti dan bio je online-festival koji je po drugi put uređivala i vodila Naida Ribić.

I drugi javni poziv urodio je drugom međunarodnom zbirkom “Žena sa knjigom”, sa čak 99 književnica iz 15 zemalja svijeta. Najmlađa učesnica festivala imala je 14 godina, a najstarija 76.

Važno je napomenuti i da je kulturna književna manifestacija “Sarajevski dani poezije” pozvala članice ovog udruženja, da učestvuju na toj manifestaciji 2024., što je uspješno realizirano učešćem nekoliko članica, prvenstveno onih najmlađih. Ambiciozne književnice, predsjednica Skupštine udruženja Sanela Kuko, predsjednica Uprav-

nog odbora Sanela Čopelj, sekretarica Udruženja Sanella Cero, te Sanela Kukrica, Sara Kljajić i Edita Mulaosmanović, aktivne su članice odbora udruženja bez čijeg angažmana ovaj ljet širokim krilima ne bi bio izvodiv.

Vrijedno je naglasiti da ovo mlado, ali veoma ambiciozno udruženje ima svoje članice iz 15 zemalja. Književnica Edhija Mahić zamijenila je prvu predsjednicu i želi da udruženje još snažnije nastavi s promoviranjem ženske pisane riječi, te osnaživanjem ženskog književnog doprinosa kako udruženju tako i čitavoj književno-kulturnoj sferi. Vrlo interesantan je i podatak o različitosti starosne dobi među članicama. Udruženje aktivno surađuje sa srednjim školama i afirmira mlade dame. Ohrabrujuće je da udruženje ima članice koje aktivno pišu i objavljuju svoja djela, a tek su učenice osnovnih ili srednjih škola, kao i članice koje ponosno nose iskustvo gazeći svoju treću dob.

Udruženje "Žena sa knjigom" imalo je svoj štand na Sajmu knjiga i učila u Sarajevu prošle godine i kao takvo dobilo i Sajamsku nagradu. Udruženje će i na sljedećem Sajmu knjiga i učila u Sarajevu imati svoj štand na kojem ćete moći kupiti djela članica i zajedničku zbirku. Ovogodišnji sajam planiran je od 9. do 14. Aprila.

Radio Federacije BiH je udruženju dodijelio priznanje za njego-

vanje književno-poetskog izričaja i kvalitete pisanja poezije bosanskohercegovačkih žena.

Novi poziv književnicama

Još 3. februara tekuće godine udruženje književnica i ljubitelja umjetnosti "Žena sa knjigom" oglasilo se trećim međunarodnim pozivom književnicama širom svijeta za učešće u trećoj zajedničkoj međunarodnoj zbirci, te književnom festivalu "Žena sa knjigom" čija se realizacija planira u mjesecu augustu, a održat će se u nekoliko gradova BiH. Konkurs za slanje radova otvoren je do 3. marta 2025. Uslove konkursa i e-post za slanje radova možete naći na oficijalnoj stranici udruženja "Žena sa knjigom" na Facebook-u.

U prilogu možete pročitati nekoliko pjesama čije su autorice članice udruženja "Žena sa knjigom", a sa trenutnim adresama u zemljama Skandinavije - Danskoj, Švedskoj i Norveškoj.

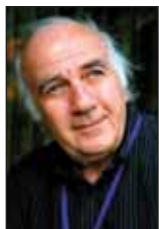
[Ako i vi želite biti dio ovog fantastičnog književnog ljeta, za upute o članstvu javite se na e-post: zenasaknjigomudruzenje@gmail.com].

Anesa Karaica - »Žena sa knjigom«

Mostovi i stihovi

Piše: **Ismet BEKRIĆ**

Zar više nije dosta ratova? – uzvikuje pjesnikinja Anesa Karaica, jedna od članica udruženja »Žena sa knjigom« kojemu posvećujemo nekoliko stranica ovog broja našeg magazina, u zajedničkom nastojanju da budemo mostovi među ljudima i zemljama.

»Stihovi i mostovi, mostovi i stihovi / obale i ljude vežu / grle gradove i u dubinu srca sežu...« - piše pjesnikinja **Anesa Karaica**, u svojoj zbirci »Nemoj nikom kazati«, u želji da svojom dobrotom učini svijet boljim, jer je zlo i strahote rata osjetila već kao malena djevojčica, kad je sa svojom obitelji morala napustiti rodni Stolac i sa desetinama i desetinama hiljada svojih sugrađana dobiti novo mirno parče tla pod srdačnim nebom Švedske. A sada i ona ima svoju obitelj, i kao majka i pletilja lijepih riječa i poruka želi da podari što više svjetla svakom kutku zemlje. Da ne bude ratova i prognanih, i da sve riječi svijeta uplete u jednu čudesnu pjesmu prijateljstva i ljubavi.

»Zar više nije dosta / uplakanih majki / uciviljenih siročadi / ne-ljubljenih žena // Zar više nije dosta ratova?« - pita pjesnikinja, i majka, u svojoj novoj knjizi pjesama sa čijih nas korica gleda samo jedna velika tačka. Da, to je i naslov zbirke. A rukopis, kako piše u svojoj recenziji književnik Enes Topalović, »ne završava se tačkom, već njome počinje. »I ta tačka, tako sitna, a tako silna objasni sve u jednom potezu.« A snaga te tačke je u svjetlosti koja izbija, kao vodokok, i koja rasipa svoju dobrotu.

»Tačka je nova knjiga pjesama Anese Karaice koja lagano, ali sigurno ulazi u svijet poezije«, piše o ovoj zbirki književnik Muhamed Hamo Elezović. »Njene pjesme bave se različitom tematikom i mogle bi se podijeliti u više ciklusa. U prvom ciklusu primjetna je vjerska poezija. To su pjesme »Onaj Koji je mimo svakog«, »Čuvari Kabek«, »Molitva, »Čežnja«, »Nasiak«, i »Opet ću moliti«. U njima se osjeti Anisino sazrijevanje u dvjema kulturama. Daleka hladna Švedska

sada je njen dom i jedno novo neproživljeno iskustvo. Ona sada piše poeziju sa svojim novim iskustvima i doživljajima, Nijedan se identitet ne može svesti samo na jednu kulturu. Imati dvostruku kulturu znači moći se neprestano kretati od jedne kulture do druge, kao da ste stalno na putovanju. To znači biti slobodan i otvoreniji u toj slobodi, razviti dvostruki kritički i lucidni pogled na zemlju porijekla i na zemlju domaćina...«

Svojim djelovanjem, i svakodnevnim, radnim, i onim umjetničkim, pjesničkim, Anesa Karaica je postala i onaj najljepši most koji povezuje narode i jezike, stihove i snove. Djelujući i kao stihotvork i kao organizatorica kulturnih i književnih susreta i događaja, ona postaje i dio onog najljepšeg tkanja: »Gledala sam prema prozoru / sa kojeg je dolazila svjetlost // Vidjela sam list jednog fikusa / kako se otvara // Razmotava ga svjetlost prozora / koji krase panorama Malmoea.«

I, tako, jedna pjesma sa juga postaje svjetlo na sjeveru!

U tome je i čudesna misija pjesme i pjesnika. Stihovi i mostovi koji se rađaju u bitku čovječnosti, u dubinama srca. To svojim stihovima želi i Anesa Karaica, i u svojim knjigama, i u udruženju »Žena sa knjigom«, i na zajedničkim susretima i predstavljanjima novih naslova i u Švedskoj, i u BiH.

Drago nam je da je postala naša saradnica i da bar manji dio njenog stvaralaštva možemo predstaviti i na našim stranicama.

„Žena sa knjigom“

Dubok stih, trag tih...

Šta za mene znači tačka; Tačka je moja treća objavljena zbirka pjesama, ali ujedno i jedna vrsta terapije unutarnjih borbi sa preživljenim događajima, sjećanjima iz djetinjstva i onim osjećajima koje cijeli život nosimo sa sobom a vežemo ih za određena događanja ili epohe vlastitih života. Nakon objave Tačke osjetila sam neku vrstu oslobađanja traume iz djetinjstva ili bolje rečeno kako sam je zapisala osjetila sam da je breme traume lakše. Nakon što su mnogi pokazali interesovanje i nakon što su prvi čitaoci dali svoje osvrte nekako sam postala još zahvalnija Bogu jer sam dobila priliku da je objavim, a i sebi jer sam smogla hrabrosti da svoja i dobra i loša sjećanja podijelim sa širom publikom.

„Tačka“ se može naručiti direkto od izdavača na ovom linku [Tačka – Daorson](#)

<https://www.daorson.se/sv/produkt/tacka/>

Iz biografije

Anesa Karaica rođena je 1987. godine u Mostaru. Odrastala je u dva grada: Stocu i Mostaru. Akademsko zvanje magistricе rukovodstva i organizacije stekla je na Univerzitetu Malmö, u švedskom gradu Malmeu, gdje danas živi i radi. Veliki je zaljubljenik putovanja i upoznavanja drugih kultura. Do sada je objavila tri zbirke poezije: **Tanka nit** (Broarna-Mostovi, Göteborg, 2007), **Nemoj nikom kazati** (Daorson, Skövde, 2020), **Tačka** (Daorson, Skövde, 2023).

Bez obzira o kome ili o čemu peva, pesnikinja čini to vrlo nadahnuto i iskreno, ispoljavajući i u tuzi veliku dozu čovekoljublja i visok stepen etičnosti, koji zagovara mir, ljubav, zajedništvo i toleranciju. U tom je, čini se, jedna od glavnih i ključnih estetsko-umetničkih vrednosti ovog nevelikog, ali svakako dragocenog i značajnog pesničkog rukopisa Anese Karaice.

Iz recenzije, Dr Milutin Đuričković, član Evropske akademije nauka i umetnosti

Kao što socioloog društvo posmatra sa svim aspektima sociološkog bitisanja, ili astronom prati kretnju i bitisanje Zvijezda, tako je pjesnikinja Anesa Karaica pretočila u Stih nekadašnje “kolektivne i porodične” preživljene ratne strahote svojeg djetinjstva u stasavanju. Stihom provijavaju emocije i osjećaji: „Bezazlenost dječja, tada, bespomoćno gleda surovosti događajnog ratnog brujanja gdje se prisilno razdvajaju otac i majka od djeteta, supruga od muža, brat od sestre, itd.” (...) Itd. „Svi su znali da se nešto loše događa samo ja nisam mogla dokučiti šta; ”

Iz recenzije: prof. Destan Kolašinac

TRAG TIH

Malo niti
Puno dara
Truda
Tkanja
Volje
Znanja
Malo biti
Puno žara
Dubok stih
Trag tih

ČEŽNJA

Život iskapa
Da ugasi žeđ u akšam
Čežnja procvjeta
Da probudi srce u svitanje
Stojim sama i promrzla
Zagrljena strahom
Jesam li se ikad probudila
Drhteći molim da budem
Blizu onog kojeg sam voljela

ŽENA SA KNJIGOM

(Edhija Mahić - Norveška)

Iz Mostara krenula, sa knjigom na dlanu
Mostove gradi, ne od kamena hladnog
Već od toplih riječi perom ispisanih
To je priča o snazi bosanske žene
ko planina čvrstoj
kroz čije srce rijeka krvi teče
ljubav širi kroz gradove
Svaka riječ, svaka priča joj je mala
Postala je svemir što ljubavlju ljude spaja
Svaka rečenica joj ključ za druga vrata
Knjige putuju svijetom
Dok drugi prolaze u žurbi i sjeni
Ona grli svijet skriven u meni, u tebi
Jer knjiga je više od pera i tinte
U njoj su utkane životne niti
Žena sa knjigom kraljica ovog svijeta
U tišini piše, čita, pamti festivale i ljeta
I kada se svijet ugasi u noći
Ona će sa knjigom doći.

ISTOK I ZAPAD U SARAJEVU

(Anesa Karaica - Švedska)

Sarajevo je uvijek budno
za njega gluha noć ne postoji
Tamo se svjetla ni poslije jacije ne gase
nego tek kad se nebeska upali lampa
Kažu da se u Sarajevu
sreću istok i zapad

Nije vala

U Sarajevu se
istok i zapad sudaraju
pa se onda ljube i grle
i izmiruju račune
U bijelom eto ne mogu svijetu
ali zato mogu u Sarajevu

Možda se ipak sretnemo

Rekoše da tužnu, često te vide
Na obali hladne i modre nam rijeke.
Rekoše i pokoju, suzu tu spustiš,
Dok sutonom titraju, blijedunjave sjenke.
Kažu i kose ti, već odavno sjede
Ni osmijeha k'o nekada, na licu ti nema.
A i naša žalosnica, opustila grane,
Kraj kastela umorna, u bunilu drijema.
Tješiš je i šapućeš, kroz suze joj zboriš
Ne budi žalosna, ti vrbo mi stara.
Čekajmo ga, jer znam da će nam doći,
Pa da nas grli i ljubi, sa još više žara.
Možda se ipak, sretnemo nekad
Na starome mjestu, kraj gradskoga mosta.
Gdje procvjeta sreća i ljubav naša,
Gdje zavjet ljubavi, pod vrбом nam osta.
Molila je danima, kraj vrbe i mosta
Al' pregršt joj želja, u vrtlogu nesta.
Danima ga čekajući, hoćel' joj stići,
I žalosna vrba, listati presta.
Vrbas još protiče i dušu joj kvasi
Nebil' je probudio, zbog žalosti znane,
Al' sve mu je džaba, oživjet je neće,
Nit' stare joj korjene, nit' uvehle grane.
Edin Dinan Mulabdić
14.01.2023g.

**Prva objavljena knjiga izdana pod naslovo, "Ne dirajte uspomene"
Druga knjige je izdana pod naslovom "Tamo nisam a ovdje me nema"**

Foto: Mirsad Filipović

**Kao rezultat vašeg ogromnog inetresovanja za
Edinovu poeziju na Facebook-u evo i njegove
treće knjige poezije pod nazivom:**

Piše: Mersad RAJIĆ

“Rasuti đerdani”

Predgovor Knjizi

Dragi prijatelji i ljubitelji poezije našeg poete,
Edina Mulabdića,

Kao što se iz naslova da nagovijestiti i ovaj puta u njegovoj poeziji prevladava će žal za našom sudbinom, nas koji smo ne svojom voljom udaljeni, protjerani sa našeg vjekovnog banjalučkog ognjišta. Edin se, kao i dosada, rado i često sjeća, onog našeg proživljenog života u staroj banjalučkoj čaršiji, sjeća se čaršije, Pobrđa, prijatelja, parkova, starih ljubavi, aleja i Vrbasa.

Njegove su pjesme nabijene sjetnom tugom i žalošću za izgubljenim vremenima banjalučke prošlosti čiji je dio i saučesnik bio i sam pjesnik.

Ne izostavlja Edin ni svoje, ni naše putešestvije do konačnog smi-

renja i našeg i njegovog u dobroj i lijepoj zemlji, Švedskoj kojoj je posvetio jednu od brojih pjesama koja je prevedena na švedski jezik.

Odlazeći iz rodnog grada on je u svojim mislima sakrio ono što mu nisu mogli oduzeti na granici. Prilikom odlaska, njegov “Banjalučki vremeplov” obogaćen je njegovim sjećanjima koja će vremenom postati živopisno opisana u njegovim pjesmama čiji ste i sami svjedoci. Kroz njegove pjesme lagano klize sjećanja na život u voljenom gradu koji je svoju bogatu reputaciju stekao pjesmom, lijepim djevojkama, mahalom, čaršijom i konačno bisernom bojom zelenog Vrbasa.

Srećom, u njegovim mislima ostalo je sve ono najljepše iz života čaršije i grada što mu je dalo tadašnji imidž koji se nakon rata postepeno gubi da bi se napokon totalno izgubio.

Čitajući njegove pjesme ne može čitalac a da ne pronade sebe, ne

u jednoj, nego u mnogo njegovih pjesama kojima obluje ova knjiga u vašoj ruci. Nije pjesnik zaboravio ni našeg "Čika Alu" dobru dušu grada, ne zaboravlja ni klupe u parku, ni ljubavi kraj fontane u parku, a naročito poštovanje i ljubav prema roditeljima on osjeća u pjesmi posvećenoj njegovoj majci koja nosi naslov: "Sirotica"

Zašto su njegove pjesme jake i dobro primljene. To je jednostavno zato što pjesnik piše ono kroz što su mnogi od nas prošli i prolaze i dan-danas.

Spremajući i ovu treću njegovu knjigu pjesama ušao sam duboko u Edinovo osjećajno, senzibilno stanje pjesama i njegove lirike i mogu samo potvrditi iskrenost i jasnoću izvora motiva njegove poezije pisane iz duše.

U njegovim pjesmama on govori najfinijim, najtanijim stanjima njegove a istovremeno i naše duše što ćete i sami osjetiti i vidjeti prilikom čitanja pjesama iz njegove najnovije knjige.

Dragi prijatelji, uživajte u stihovima našeg cijenjenog Banjalučanina Edina Mulabdića.

Kako da sinu kažem zašto

*Pitaće nas, Da l' smo znali
Da će vječno tužan biti,
Zašto i mi ne znadosmo
To ognjište sa njim sviti.
Odgovor će tražit' od nas
Kad ne bude više mali,
Zašto i mi kao drugi
Opraštati nismo znali.
Pitaće nas kad poraste
Al' odgovor neću znati,
Zašto bratom il' sestricom
On nikoga neće zvati.
Tugovaće duša prazna.
Srce će natapat' kiše,
U tuđini sam će ostat'
Kad ne bude ni nas više.*

Edin Mulabdić:

iz knjige "Ne dirajte uspomene"

PANSION VILLA EVA OMIŠALJ - OTOK KRK

SAMO 5km od aerodroma RIJEKA

*Bara 5 km från flyggplatsen Rijeka
otvoreni smo cijelu godinu*

Vi har öppet hela året

Privatna plaža, restoran i pizzeria u sklopu pansiona

Privat strand, Resturang och Pizzeria tillhörande själva pensionat
više informacija na WWW.VILLA-EVA.COM

Mer informatio på

Bijeli golub ponovo (ne)leti 608: EDUARDOVA SLIKA PRENESENA IZ ZVORNIKA U TUZLU

Objavljeno: 02.02.2025.

Piše: Sead Hambiralović

*Kad se zbroji sa onima koji su spakovali kofere sa kartom u jednom pravcu- posebno mladima- reklo bi se da nam "odlično" ide... * Nastavak kolumne 565: Nije vijest ako pas ujede čovjeka, već obrnuto (2)*

Nakon "s sofisticiranih" provala u kuću osnivača projekta Gljiva Mira u kojoj je krenula priprema muzejske postavke Bijeli golub, u dva navrata preporuka policije na uviđaju da se sklone originalni eksponati...

Primljeno k znanju i sa nekim novim mogućnostima kada je riječ o poklonjenoj slici Eduardo Ibañeza. Najbolja adresa moglo biti da se porazgovara u tuzlanskoj Galeriji portreta. Samo da nije kako jeste zbog poduže pat- pozicije oko jedne od najnovijih inicijativa. Koncem februara lično otišao – po ko zna koji put ako mognem sreći direktora Centra za kulturu. Neko od osoblja veli da je na sastanku. Koliko li sam puta do sada to čuo...? Ima li ko zamjenjuje, otšućeno...(?!). Ostavio poruku. Kao i mnogo puta ranije. Ne odgovara se na mailove (?!), jednom poručio da će se javiti kasnije- nije javio. Narednog dana tri puta zvao- nema odgovora?! Krajem ljeta sreo na ulici, veli da je dobra ideja oko rješenja pustog sprata Ismetove kuće. Zauzet je oko INTRBIFEPA, da se čujemo poslije. Stiže i to "poslije"- ništa. Slutim da je u pitanju više razloga ili problemi u ovoj instituciji..!

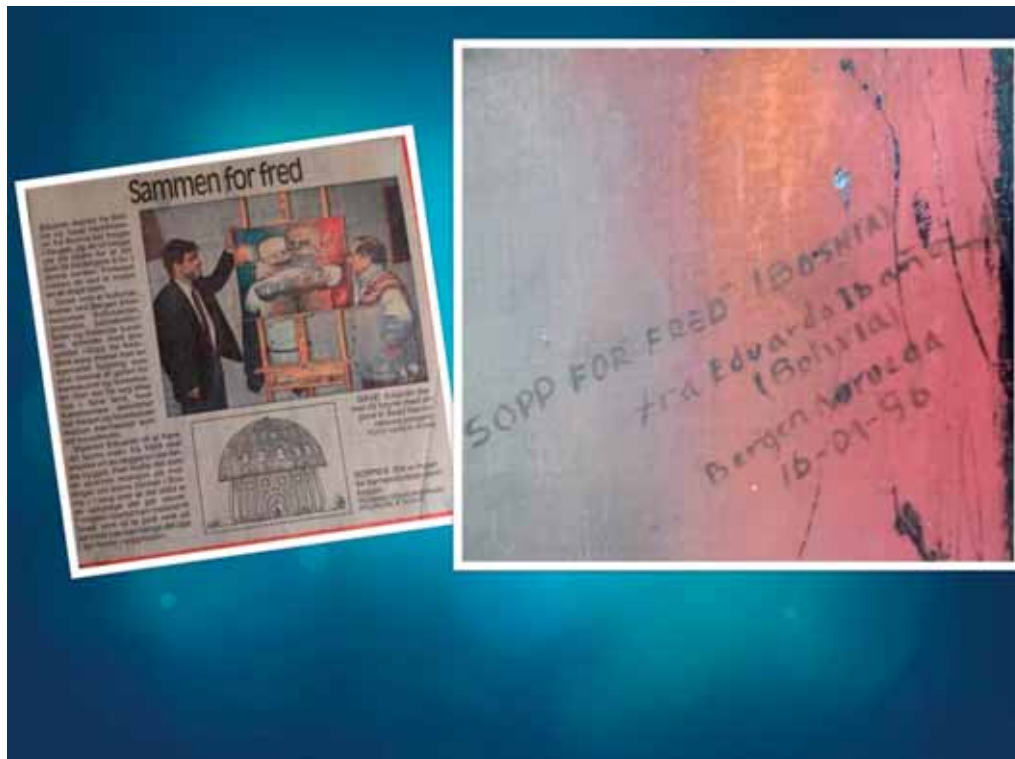
TRAKAVICA SA PREDPRIČOM

Riječ je o nezadovoljnoj intelektualnoj i umjetničkoj pravoj Tuzli, koja se prije osam godina skupila u dupke punoj galeriji MG nakon odlaska Čazima Sarajlića, direktora Galerije portreta i posthumno postavljena njegova izložba. Na kojoj je osuto na adresu tadašnje vlastičuj, ukinula Radio – Tuzlu (biće da je nakon pritiska vraćen stari naziv, op.a.) a poznata Galerija ostala utopljena u Centar za kulturu?! Šire u dijelu kolumne, link: <https://boljatuzla.ba/bijeli-golub-povono-neleti-604-zamisljeni-lik-slavnog-slikara/>

Za razliku od navedenih znamenitih tuzlanskih imena, koja su tužno završila, moja nezadovoljstva su neke druge vrste. Prije svega čuđenje zbog izostanka elementarnog od strane vlasti i nekih službi. To zašto sam se toliko zauzeo oko Kuće i ateljea je objašnjeno, a pisano zašto je sve krenulo nizbrdo oko Gljive Mira nakon odlaska Selima. Sa dolaskom najnovijeg gradonačelnika ništa se nije promijenilo- tome mome ne da se institucionalno priči! Tu i tamo ove kolumne budu džahkad inspirativne, po prijateljskoj liniji pomini kopiranja ili ponešto se realizuje.

Nakon prezadnjih izbora haj neka se prenese na glavno mjesto je

Dugačak je spisak poklona od škola, obdaništa i umjetnika projektu Gljiva Mira: Gösta Berg, Sabina Hauge, Domen Grögl, Nedim Kadić... Ovaj među najvrjednijim. S desna na slici posveta na norveškom, prevod: Za Gljivu Mira (Bosna) od Eduardo Ibañez (Bolivija), Bergen (Norveška), 16-01-96.

li u redu da bilbord novog gradonačelnika, tolike mjesece stoji u ulici Maršala Tita, a kao *protuteža* na Brčanskoj Malti lider nacionalne partije. "Poslušano" i ubrzo maknuto. I moguće iniciralo odluku da nakon zadnjih izbora mogu zadržati samo 15 dana, inače slijedi kazna.

A *problem* sa Centrom za kulturu vjerovatno *datira* kada sam im poslao prijedlog da nakon moga reagovanja kao institucija isto učine oko postavljanja poznatog Ismetovog portreta sa sramnim potpisom: *Ne vjeruj ženi skrštenih ruku*. Nisu se oglasili... (?). A prije dvije godine ostao bez teksta kako je zapušteno počivalište slavnog slikara i supruge, a Gradu poklonjene tolike slike i velelijepi objekat koji je svojevrsni hram kulture!

Nije išlo da taj tužni prizor objavljujem već sa nekima iz *moga tima* očistili koliko se moglo. Nedavno se fotos po prvi put objavljuje u kolumni *Zamišljeni lik slavnog slikara*. Na njemu je gospođa koja spušta ružu, a u davnom tekstu spominje kako je jedina htjela- smjela da u lice kaže vlasniku štanda sa ratnim igračkama na Kapiji da to nije u redu. Narednih dana ova Tuzlanka iz dijaspore, koja se bliži 80-toj, najaviće se kod gradonačelnika ako još ponešto želi saslušati... (Ta *akcija* je takođe prenesena gdje treba i dala rezultat- kompletna postava Centra za kulturu koji dan kasnije posjetila je počivališta Ismeta i Marije. Pa i uslikala se, postavila na Fb i biće da se sada redovno održava...).

SJEĆANJE NA HERSTADA

O, Nebesa, koji su ovo u našoj zemlji predsjednici, premijeri, gradonačelnici, ministri, rektori, direktori škola... do kojih je teško doći, ili mailove neko *sklanja* (?!). Mogu *mačku o rep* što se moje ime nalazi u dva izdanja knjige *Ko je ko u Bosni i Hercegovini*, plus u dvije monografije u Skandinaviji. Tako kod nas prolaze *otureni* koji delaju van uticaja politike i centara moći. A teško se sve saam. Niti svako može u jedan *poseban* tim. Imao ga u Norveškoj, devet zaposlenih koji su brinuli o *logistici*, a osam nakon premještaja u Švedsku. U Tuzli *niks* od vlasti, jedino s početka, nakon *Dejtona* i bilo obećavajuće- u rodnom Zvorniku slično. A nabrojani neka usporede svoje reference i ukucaju na Google **Harry Herstad** koji je vukao konce oko moga angažmana u Norveškoj- naši redom ni *mukaet!*

Dok je bio regionalni premijer velike je planove pravio sa pro-

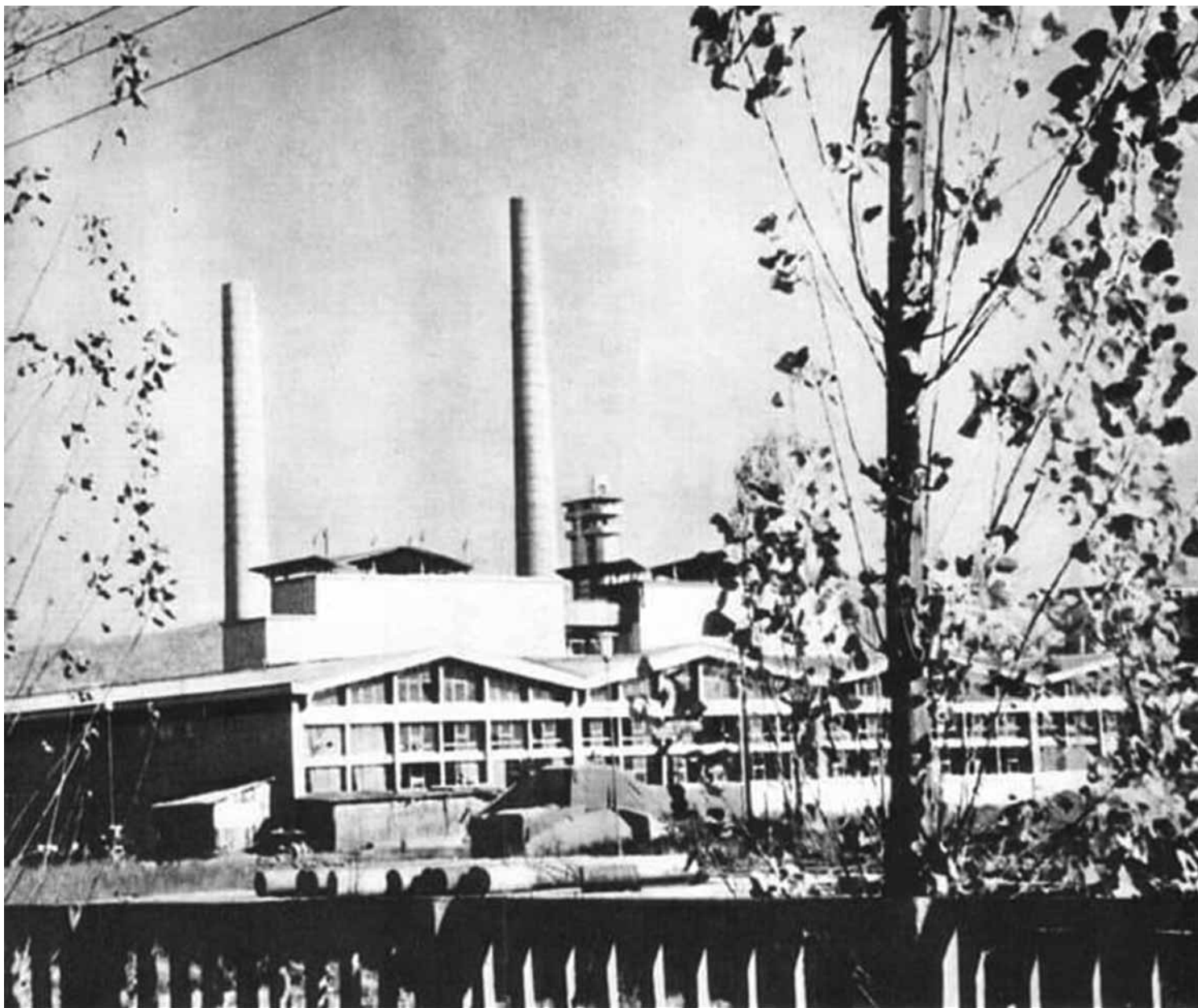
jektom Sopp for fred (Gljiva Mira). U Bergenu je "uplanio" da se realizuje izgradnja u povodu proglašenja za EU grad kulture i turizma. (O)pisan zadnji razgovor zašto sam sve razbrkao i *da je u Bosni preče...*

A davno od pametnih čuo da je svremena na vrijeme dobro mijenjati posao. Kada mu je isticao premijerski mandat ostao u sjećanju fotos na dvije velike strane *Bergen Tidende* ili biće *BA* kako se u kabinetu zavalio u fotelji sa ispruženim nogama na onom *oddatku* za odmor- *razmisliće* hoće li nastaviti. Haman primamljivija bila ponuda da ide na čelo prvligaša SK *Brann*. Odjeknulo kada je *doveo* na prijateljsku utakmicu čuveni *Manchester United F.C.* A za nezaborav poziv na onaj piknik pored mora i lopta sa strane od roštilja. Odmah naslutio njegov *plan*- da poigramo 5 naspam pet. Bili smo na istoj *strani*, haj namjestio sam premijeru dva gola, a dalje ne treba kako se Bosanac pokazao sa nekim *fantama...*

Nestigoh dizajnirati onaj kalendar što je predložio- preteče seljenje u Örebro, i da ispriča o *vezi* sa Bitlsima. A koji je bio kapacitet, naravno da je zanimalo zašto Norveška neće u EU? Do sada nisam čuo *pismeniji* i jednostavniji odgovor od jednog političara. Nastavio kao direktor Elektroprivrede, a okončao *častan život* (veli se u jednom nekrologu) na poziciji gradonačelnika Storda...

A NAŠI..?

Od naših visokopozicioniranih svaka čast jedino Selimu Bešli- giću na onomadnoj podršci – posebno nekadašnjem kantonalnom guverneru Seadu Jamakosmanoviću i ministrici Nihadi Latifagić koji su 97. podržali inicijativu da se škole sa TK uključe oko izrade *Internacionalnih dječijih zastava*. Ukrojene su u dugo platno dužine dvadesetak metara koje u zraku vuče *Golub mira* i obište mnoge skandinavske gradove. Bile su (i) dio scenografija mirovnih programa – jedan su od najznačajnijih eksponata buduće muzejske postavke – jedan su od najznačajnijih eksponata buduće muzejske postavke u najkomšijskijoj zvorničkoj ulici. U kojoj će biti *taman* i Tuzle sa detaljima promocije projekta u Kristalnoj dvorani i festivala *Dani Gljive Mira* u dvorani Mejdan, te na montaži sa više probranih naslova i fotosa na kojima se na sjeveru promovisao ovaj grad. Naravno, biće i Zvornika gdje je neposredno pred rat utemeljena cijela *priča...*

Banjalučka Tvornica celuloze i viskoze „Incel“: OD PRIVREDNOG GIGANTA DO GROBLJA RUŠEVINA

Preuzeto sa portala Društvena istorija Banjaluke

Piše: Gordana Katana

Kada je novembra 2024. godine, iz trećeg pokušaja ‘pao’ dimnjak Tvornice celuloze i viskoze „Incel“ preostalo je samo da se napravi nadgrobni spomenik nekadašnjem gigantu hemijske industrije, ne samo Banjaluke nego i bivše SFR Jugoslavije.

Osnovan 1954. godine, „Incel“ je bio glavni industrijski konglomerat tokom socijalističkog doba, koji je zapošljavao do 6.500 radnika. Prvi proizvodni pogoni izgrađeni su između 1955. i 1957. godine. Tvornica se vremenom širila, a između 1970. i 1981. izgrađeno je više novih proizvodnih linija, kao dio industrijskog kompleksa – Složene organizacije udruženog rada ([SOUR](#)). Konglomerat je obuhvatio jedinice: „Celuloza“, „Viskoza“, „Elektroliza“, „Energetika“, Industrijske plantaže i nekoliko manjih, ostvarivši ukupan izvoz od preko 100 miliona dolara godišnje. „Incel“ je imao zajednička ulaganja sa „[Šipadom](#)“, „[Krivajom](#)“ i drugim velikim

bosanskohercegovačkim kompanijama. Bio je i među prvim velikim privrednim sistemima koji je osnovao Računarski centar za automatsku obradu podataka.

Prema dostupnim podacima, osim radnika zaposlenih u tvornici, direktan benefit ostvarivalo je i blizu 25 hiljada članova njihovih obitelji, kao i sam grad.

U najboljem maniru socijalističkog/radničkog samoupravljanja „Incel“ je duž Jadranske obale izgradio niz radničkih odmarališta, a

tik uz tvornicu i sportsko-rekreativnu zonu sa olimpijskim bazenom.

U periodu sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća, koje se nazivaju i zlatnim dobom „Incela“, u tvornici je radilo 200 inženjera i veliki broj visokokvalifikovanih radnika.

A onda je došao rat. I svojinska tranzicija, koja je poput rđe razorila „Incel“, kao i gotovo sve industrijske komplekse u Bosni i Hercegovini.

Svjedočenja o boljoj prošlosti

No umjesto statistike i brojeva kako je „Incel“ funkcionirao daleko bolje svjedoče njegovi bivši uposlenici.

Mirko Milkić, jedan od bivših direktora, koji kaže da više od decenije nije smogao hrabrosti da prođe kroz kapiju kroz koju je u njegovo vrijeme svakodnevno prolazilo više od 6.500 radnika. Uvjeren je da je „Incel“ mogao da opstane te da su pojedini proizvodni pogoni,

odnosno OOUR-i, i danas mogli da rade i izvoze svoje proizvode.

Podsjeća da je „Viskoza“ gotovo kompletnu proizvodnju izvozila u inostranstvo, uglavnom u Njemačku.

„Zahvaljujući tome ‘Incel’ je imao velika devizna sredstva koja smo ‘posuđivali’ ostalim jugoslovenskim firmama. Zašto je onda ‘Viskoza’ morala da propadne? Kome je to bilo u interesu“, pita Milkić.

No cilj pretvorbe prvo društvene u državnu svojinu, a potom privatizacija vođena isključivo interesima malog broja ljudi u vlasti, i bez ikakve strategije, nije podrazumijevala restrukturiranje, za koje Mikulić tvrdi, da je provedeno, ne bi dovele do uništavanja cijele tvornice.

Ali i kasne osamdesete, valja naglasiti, nisu bile godine u kojima je, posebno, vlast Banjaluke imala šire vizije razvoja grada.

„Tadašnja skupština opštine Banjaluka, čini mi se negdje 1986. godine, odbacila je prijedlog da se spoje „Incelova“ energana i gradska Toplana. Zbog toga Banjaluka danas ima katastrofalno riješeno pitanje grijanja, jer je samo trebalo spojiti „Incelovu“ energanu i Toplanu i danas Banjaluka ne bi imala problem s grijanjem“, kaže Milkić.

Anđelka Eror, također bivša radnica „Incela“, baštini, kao i njene mnogobrojne kolege, pozitivna sjećanja na rad u toj tvornici do izbijanja rata.

„Počela sam raditi u ‘Incelu’ u jednoj tekstilnoj laboratoriji pri Fabrici viskoze. To je bila jedna od najopremljenijih laboratorija u ‘Viskozi’. Institut za tekstil u Ljubljani nije imao aparaturu koju smo mi tada imali.

Sistem nagrađivanja tada je bio izuzetno dobar. Ako je radno mjesto bilo otežano, postotak nagrađivanja je rastao. Prekovremeni rad bio je nagrađivan povećanjem dnevnice za 50 posto. Majstori su tada imali veću platu od inženjera, jer su ostajali prekovremeno i radili na popravkama.

U ‘Incelu’ sam za vrijeme rata radila u Fabrici celuloze, otišla sam u pogon i radili smo preradu papira. Iz cijele Evrope nam je do-

kako je ugodno putovati čistih ruku!

U SVAKOJ PRILICI, UVJEK NA DOHVAT RUKU, IZVAJAJTE PRAKTIČNI, HIGIJENSKI I EKONOMIČNI PAPIRNI RUČNICI „CELEX“ U LISTOVIMA I POLAMA.

celex
papirna konfekcija

FABRIKE CELULOZE I VISKOZE – BANJA LUKA
tel. 22-777, 21-951, telex 41-145

lazio stari papir, gdje smo odvajali štampu, a to je bilo jako otrovno. Tada je dosta ljudi obolijevalo na plućima. Šef koji je otvorio pogon, umro je nakon četiri mjeseca od raka pluća.

Nas četvoro je radilo u Istražnom centru i pronalazili smo i stvarali nova vlakna. Sa njima smo išli na takmičenja i osvajali smo dvije godine zaredom drugo mjesto na državnom (Jugoslavija) takmičenju u Rijeci. Kada smo pronašli novu vrstu vlakna, proizveli smo 40 tona. Svaki kilogram kupio je 'Sanitex' iz Velike Kladuše. Ponudili su nam da samo za njih proizvodimo to vlakno, ne prodajemo ga nikom drugom, i da sami odredimo cijenu.

U Indiji je Fabrika viskoze bila jedan od glavnih izvoznika. Kada

su se izgradile fabrike viskoze u Indiji i Istočnoj Njemačkoj, naš mašinski inženjer zaposlio se u izgradnji tih fabrika. Kada su ti pogoni puštani u rad, odlazili su stručnjaci iz 'Incela' koji su u Istočnoj Njemačkoj za tri mjeseca zaradili koliko bi u 'Incelu' za tri godine. Uoči rata 'Incel' je kupio sve mašine da bi se proizvodnja kompjuterizovala. Te mašine su isplaćene, i ostale u Trstu. Nikada nisu prešle granicu. Direktor je mene i kolegu vodio u Sremsku Mitrovicu, da vidimo kako to izgleda kada je sve kompjuterizovano. Tada je trebalo da odemo u SAD i ispitamo sve pojedinosti u vezi sa kompjuterizovanom proizvodnjom“, priča je Anđelke Eror.

A onda je počeo rat

„Bilo je užasno za vrijeme rata. Bile su velike opstrukcije. Novac se nije izdvajao uopšte, ni za najmanji kvar koji bi se desio na mašinama. Čitava upravna struktura, od šefova pogona, tehnologa, do direktora imali su viziju samo da prodaju to što imamo. Za vrijeme rata mi nismo primili 18 plata. Ne znam zašto smo bili toliko glupi pa smo radili. Valjda smo mislili dobićemo, isplatiće nas, bitno je da radimo... Taj novac nikada nismo dobili.

Za sav taj period dali su mi hiljadu maraka, od kojih sam ja mogla kupiti samo usisivač. Tada su u 'Incelu' bile frabrike: celuloze, viskoze, poliestera, energana, celkon elemenata.

Kraj 'Incela' desio se sa krajem rata. Opstao je 'Celex', 'Celkon', 'Energana' i manji dio Fabrike viskoze. Za vrijeme rata je svega toga nestajalo, a pojedinci koji su ostajali prodavali su to što je ostalo. Pola sebi, a pola... Ne znam ni ja kome.

Uglavnom, sada više nema ni Fabrike viskoze, ni Fabrike celuloze, a ni aparata koje sam sasvim slučajno vidjela u privatnim rukama. Kada se rat završio svi smo se nekako raspali, i tehnolozi i tehničari i svi uposlenici. Neko je otišao na pijacu, neko u penziju, a neko u prosvjetu.

Jedna moja prijateljica je tada radila u Građevinskoj školi kao profesor hemije i građevinskih materijala. Dobila je ponudu da se zaposli u Ekonomskoj školi i predaje samo hemiju, pa je ostalo jedno slobodno radno mjesto u Građevinskoj školi. Budući da nisam dobila 18 plata, prijavila sam se na Konkurs i dobila sam posao. Na tom radnom mjestu radila sam više od deset godina, te dočekala i penziju“, navodi Eror.

Poslije rata je bilo pokušaja obnavljanja proizvodnje, ali bazična proizvodnja nije obnovljena. Od nekadašnjeg „Incela“ restrukturiranjem i privatizacijom napravljeno je deset preduzeća, plus sadašnja poslovna zona „Incel“.

U toj poslovnoj zoni, u nekadašnjim upravnim objektima, sada u zakupu radi oko 60 preduzeća. Današnji izgled ovog giganta Banjalučani opisuju kao „banjalučku Fukušimu“, aludirajući na japansku nuklearku koja je uništena u razornom cunamiju.

I ništa bolje o toj razorenosti ne svjedoči od snimaka iz zraka koje djeluju apokaliptično. Ljudi koji povremeno svrate na neki događaj u Društveno kulturni centar „Incel“, a koji nisu sa ovih prostora pitaju zašto je tvornica bombardovana. Jer im nevjerojatno zvuči da je svjesno omogućena takva vrta propasti velikog i nekada profitabilnog industrijskog kompleksa.

U procesu privatizacije, podsjećamo, većina preduzeća iz sastava „Incela“ završila je u stečaju, a imovina u rukama tajkuna. Najbolji primjer predstavlja upravo „Viskoza“, čija je nekadašnja zgrada u

krugu „Incela“, poznata kao “zgrada 140”, završila u rukama vlasnika kompanije „Ekvator“ Đorđa Davidovića, isto kao i hotel „Slavija“ u strogom centru Banjaluke. Davidović, odnosno njegova kompanija „Ekvator“, postao je vlasnik spomenute zgrade u izvršnom sudskom postupku na ime duga „Incela“ prema ovoj kompaniji od oko milion maraka. Nakon što je došao u posjed spomenute zgrade, Davidović je zgradu sanirao i preprodao institucijama RS za 13 miliona KM. U njoj su danas smješteni Inspektorat RS, Agencija za upravljanje oduzetom imovinom i Službeni glasnik RS.

Ogledni primjer tajkunske privatizacije

Ostali dijelovi „Incela“, kako smo to već naveli, završili su ili u stečaju ili u vlasništvu tajkuna, koje su zanimali samo imovina i zemljište tih preduzeća, a ne sudbina radnika.

O tome najsvjetlije svjedoči privatizacija bivšeg „Incelovog“ preduzeća „Belfan“, koja je školski primjer ‘zakonite’ privatizacije, u kojoj novi vlasnik kupi državno preduzeće, rasproda imovinu i na kraju firmu ‘gurne’ u stečaj. Period od privatizacije do stečaja otkriva cijelu mrežu poslovanja povezanih pravnih lica i prodaje imovine drugim firmama.

Većinski vlasnik „Belfana“, navodi veb-portal „Capital.ba“, 2003. godine postao je Velimir Ilić, koji je već 15. juna 2004. godine firmu podijelio na dvije nove firme – „Belfan novi“ i „Inbel“, u kojem je direktor bio njegov sin Dragan Ilić, poznat i kao vlasnik ugostiteljskog objekat „La Teraca“.

Potom je imovinu i poslovne objekte u krugu „Incela“ u vlasništvu „Belfana“, odnosno u vlasništvu novoformiranih preduzeća „Belfan novi“ i „Inbel“, prema dokumentaciji koja je u našem posjedu, prodao preduzećima: „Max papir“, „Megastil“, „Santana“, „Čegar“, „Joneko“, „Grand Sani“ i „Tomato Commer“, a ugovor o fizičkoj diobi nepokretnosti zaključen je 29. februara 2008. godine.

Nakon zaključenja spomenutog ugovora i diobe imovine, Osnovni sud u Banjaluci, odnosno sudija Nedeljko Milijević, na prijedlog direktora „Belfan novi“ Slavka Bosančića, donio je 14. oktobra 2008. godine rješenje o pokretanju stečajnog postupka u ovom preduzeću. Saglasnost za pokretanje stečajnog postupka dala je i privremeni stečajni upravnik Ljubinka Berić-Risojević, koja je u pisanom izvještaju navela da “preduzeće od 2007. godine ne obavlja poslovnu aktivnost zbog platežne nesposobnosti”, te da “raspolaze imovinom iz koje se mogu namiriti troškovi stečajnog postupka”. Stečajni postupak u ovoj firmi je završen, a isti scenario je započet i u firmi „Inbel“ i to 9. juna 2011. godine, kada je direktor Dragan Ilić predložio otvaranje stečajnog postupka. Privremeni stečajni upravnik se protivio tom prijedlogu, ali se nakon nalaza finansijskog vještaka Miodraga Zeljkovića, složio s prijedlogom i isti sud i isti sudija kao i u slučaju „Belfan novi“, dakle Nedeljko Milijević, 10. maja 2012. godine donio je Rješenje o otvaranju stečajnog postupka u „Inbelu“, koji još nije okončan. Interesantno je da je direktor „Inbela“ Dragan Ilić u prijedlogu za pokretanje stečaja priznao da je “imovina preduzeća, odnosno nekretna, prodane radi izmirenja dugova”, kao i da su “mašine i oprema za obavljanje registrovane djelatnosti već ranije prodane radi izmirenja obaveza prema povjeriocima”.

Pravi kuriozitet, zaključuju autori ovog istraživanja, u cijelom slučaju predstavlja činjenica da se, uprkos zahtjevima bivših radnika „Belfana“, niko od inspekcijskih ili istražnih organa nije ozbiljno zainteresovao za privatizaciju ovog preduzeća, iz čega se može zaključiti da je „Belfan“, kao i većina ostalih privatizovanih preduzeća u RS-u, uništen po zakonu.

Ništa manje intrigantna tema nije ni pitanje šta je sa odmaralištima na Jadranu koja su bila vlasništvo „Incela“?

Posebnu priču u vezi s imovinom bivšeg „Incela“ predstavljaju odmarališta ovog nekadašnjeg privrednog giganta širom Jadranske obale. Najveći broj prijava u tim predmetima podnijela je Komisija za reviziju privatizacije u RS, ali nije poznato da je bilo koja prijava

završila sudskim epilogom, i to ne samo kad je riječ o imovini „Incela“, već i brojnih drugih preduzeća iz RS. Iz nadležnih tužilaštava stizala su samo štura saopštenja da se postupci nalaze u fazi istrage, tako da praktično niko ne zna kakva je sudbina preostalih odmarališta na obalama Jadrana, čiji su vlasnici propali i uništeni privredni giganti iz BiH, među kojima je i bivši ponos hemijske industrije SFRJ.

Za razliku od bivših radnika „Incela“ i brojnih ekonomskih eksperata, predstavnici vlasti RS tvrde da hemijskom gigantu nije bilo spasa te da je njegovo rasparčavanje i privatizacija bila nužnost.

„U globalnim okvirima, proizvodnjom celuloze, što je nekada bila praktično osnovna djelatnost „Incela“, danas se bavi svega četiri ili

pet kompanija na globalnom nivou, tako da je iluzorno govoriti da je „Incel“ sa svojim kapacitetima i zastarjelom tehnologijom mogao da se bori s njima. Pored toga, pooštreni su ekološki standardi koje „Incel“ jednostavno nije mogao da prati. Nije tačno da je „Incel“ uništen u njegovom krugu, odnosno u okviru Poslovne zone trenutno radi više od 70 privrednih subjekata koji zapošljavaju oko 1.700 radnika“, zvaničan je stav rukovodstva (čitaj Vlade RS) Poslovne zone „Incel“ .

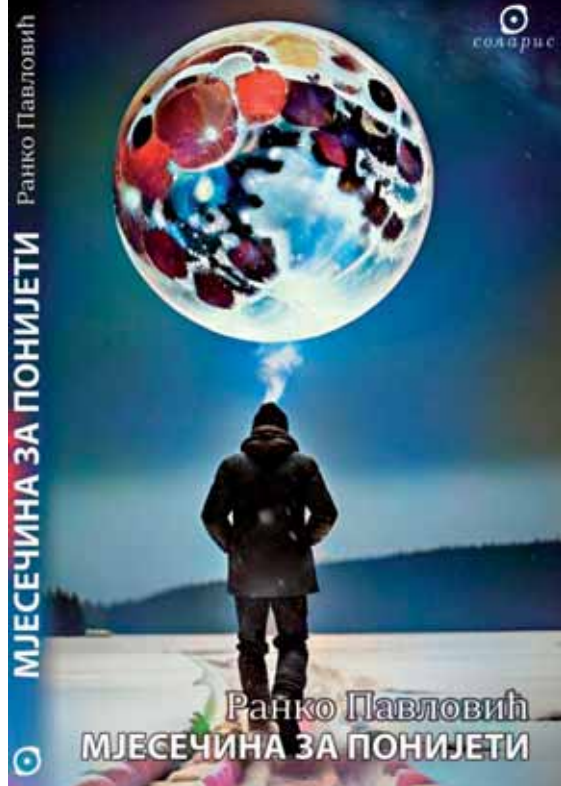
Gigant spao na dva slova

Jedini pozitivan primjer privatizacije predstavlja „Incelov“ nekadašnji pogon „Celex“, koji je kupila slovačka firma „Eco Invest“. Slovaci su 65 posto državnog kapitala, čija je vrijednost procijenje-

na na 7,4 miliona, kupili za 500.000 KM. To je praktično i jedina firma iz sastava nekadašnjeg giganta koja je zadržala djelatnost i u kojoj danas radi više od 200 radnika.

Osim Poslovne zone „Incel“, kao javnog preduzeće koje je vlasnik nad objektima koje rentira, Vlada RS vlasnik je Industrijske plantaže koja je, pored „Celexa“, jedina zdrava firma iz sastava bivšeg „Incela“. Ovo preduzeće se bavi plantažnim uzgojem šumskog drveća i posjeduje oko 7.500 hektara pod plantažama na području Laktaša, Čelinca, Srpca i Prnjavora. Unatoč dobrim poslovnim rezultatima upućeni tvrde da se upravo zbog toga već godinama pravi strategija kako firmu devastirati, kako bi njena imovina i vrijedne plantaže, po uhodanom receptu, privatizirali za račun lokalnih tajkuna.

Uz novi roman Ranka Pavlovića: „Mjesečina za ponijeti“

Banjački, bosanskohercegovački, srpski, a po opusu i dometu svoga književnog djela, u kojem su zastupljeni romani, pripovijetke, poezija, drame, knjige za djecu – evropski pisac, Ranko Pavlović, u središtu je kritičkog i čitalačkog interesovanja i svojim novim romanom zanimljivog, poetskog naslova: „Mjesečina za ponijeti“ („Solaris“, Novi Sad, 2024.). Čitaoci našeg magazina često su se susretali sa Pavlovićevom prozom i poezijom, posebno u brojevima posvećenim susretima „Vezeni most“, a sada u još jednu godinu mogu ulepršati na krilima ovog poetskog romana u kojem je autor čitav život svoga glavnog junaka zgusnuo u jednu noć, a zatim rasprišio u niz čudesnih slika i odsjaja u kojima se prepliću svjesno i podsvjesno, realno i imaginarno, sjenovito i obasjano. To ćete moći lako prepoznati i u ovom kraćem odlomku romana o kojem, uz autora, kazuju i pišu i neki književni kritičari. To je i najljepši poziv na čitanje romana koji će svoju promociju doživjeti i u okviru književnog programa ovogodišnjeg „Vezena mosta“.

Odlomak iz romana Mjesečina za ponijeti

Gledam trupce u dvorištu, čas su mirni, čas se trzaju, kao zvijer zamorena dugotrajnim otimanjem povrijeđene noge iz lovačke zamke. Odjednom, eno Pirge Krezubog! Otkud on u snijegu? Eno ga, iz smeta pod jabukom šarenikom, keseri se i plazi jezik. Zastrašujuće zjapi praznina na mjestu gdje su nekad bila ona njegova dva lopatasta prednja zuba. Lice kao prepeličije jaje, osuto pjegama. Oči, dvije žiške iz kojih isijava zloba. Nije mi u misli dolazio nekoliko decenija, pa mu ne mogu odrediti starosnu dob; negdje je između derana koji se, na vrhu stabla, najeo trešanja, pa sada lomi rodne grane, samo zato da ne ostane drugima, i čovjeka koji bi u tom smetu mogao za unuke praviti Snješka.

– Samo gutljaj, da skvasim grlo.

Radmilin astralni glas dolazi iz dubine olovnog neba, prigušen oblacima punim velikih pahuljica. Tunelom kroz koji je moj pogled dopirao do mjeseca sudaraju se balvani, odbjegli sa slikarskih platana Milića od Mačve, a zatim ga ispunjava tama. Radmilu više ne vidim. Možda se preselila na neku zvijezdu izvan mog vidokruga? Možda tamo prodaje svoju mjesečinu za ponijeti? Volio bih da zaradi dovoljno da možemo, kada se vrati, mjesec dana otići u Boku kotorsku, da razgledamo sve one gradove čije su građevine pitoresknošću s fotografija raspljivale njenu maštu.

Kroz dnevni boravak klokoće potocić, kao onaj što je nekad vijugao kroz restoran hotela Ruža u Mostaru, njegov žubor uljuljkuje

u san. Da nije otišla na mjesec, Radmila je ovdje, sjedeći u fotelji i ne ustajući, mogla da se napije vode. Onako kako smo činili na izletima po šumama oko grada, najčešće na Šibovima ili negdje iznad obala Suturlije. Voljeli smo te izlete. Radmila ispeče pogaču, pile i kolače, ja kupim kobasice i paštete, uprtimo rančeve, ona manji i lakši, sa peškirimama, majicama za preobuku kad se preznojimo i tankim ćebetom, ja veći i teži, s pripremljenom hranom i špiritnim primusom, da možemo skuvati kafu kad nam se prohtije da predahnemo, pa uz brda, u što dublju šumu, gdje ćemo biti sami. Vode nismo nosili, jer kud god smo išli nailazili smo na izvore i bistre potociće. Nalazili smo i gljive koje se jedu prijesne, poveće, tanjiraste, majka ih je zvala sirokriž. Radmila je voljela da pod suvim lišćem traži bukov žir i da ga jede, kao što se jedu očišćeni lješnici. I meni je poneku jezgru s ukusom prijatne gorčine ubacivala u usta i smijala se mom namrštenom licu kada bih žir počeo da ršćem. Ovim je moj otac hranio svinje, govorio sam i tome smo se dugo smijali.

Kada se zamorimo šetnjom, sjedali smo kraj kakvog potocića i na čiste kuhinjske krpe koje je Radmila uvijek nosila stavljali hranu i sladili se izobiljem. Poslije smo se zavlačili u šiblje, na kakvu malu zaravan prostirali ćebe, skidali se do gola, ja bih tada dugo milovao njene majušne grudi, pa bi ona pod stražnjicu podmetala svoj ranac s odjećom i dugo sam u njenoj utrobi tražio one začepljene kanale kroz koje bi nekako prodrlo moje sjeme do njene želje da rodi kćerku i moje da sinčićev plač razdrma zakutke tišine po našoj kući.

Radmilu je majka savjetovala da nešto podmeće pod zadnjicu ako želi da zatrudni. Bila je njena majka snažna žena, stalno u pokretu i uvijek nasmijana. Radmilin otac poginuo je pod bukvom koju je sjekao dvije godine poslije njenog rođenja, majka se nije više udavala. Onako stasita, obavljala je sve muške poslove u domaćinstvu koje su činile samo ona i slabašna joj kćerka koja se zaposlila u Fabrici zavrtnja *Budućnost* čim je postala punoljetna i odselila se u grad. Snaga je i u smrt odvela njenu majku, pokosio je srčani udar u četrdeset i nekoj, dok je u ambar nosila vreće ovršene pšenice.

– U hitnu... Vozi me...

Činilo se da Radmilin glas dolazi iz spavaće sobe, a dobro sam znao da je s mjeseca otišla na neku drugu zvijezdu. Ona i pripada zvijezdama, njihov prituljeni sjaj nosi u očima. Čak i kad je neraspoložena ili tužna, na njenom licu svjetlucaju dvije žiške. Stvoritelj je želio da bude smjerna monahinja, jer da nije tako, podario bi joj porod. U stvari, možda to i nije do Stvoritelja. U pakovaonici

Ranko Pavlović o svom romanu:

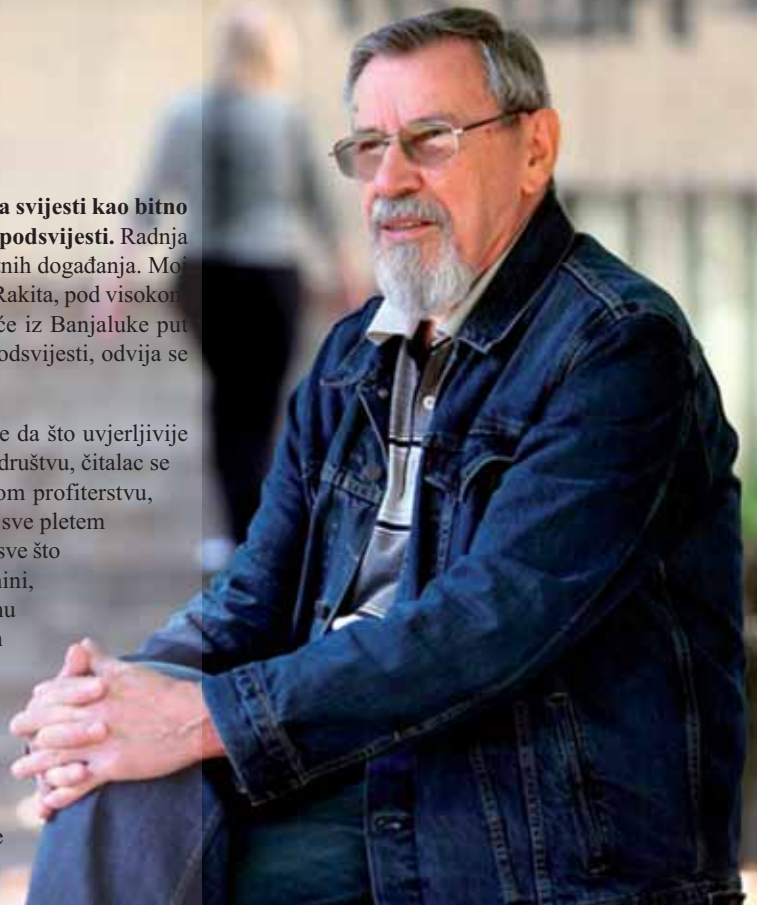
Traka života...

... ili: Roman toka podsvijesti

U svjetskoj i našoj književnosti odavno je prisutan roman toka svijesti kao bitno obilježje postmodernizma, a ja sam želio da napišem roman toka podsvijesti. Radnja ovog proznog djela traje jednu noć, možda i dan-dva duže, ali bez bitnih događanja. Moji glavni junak, historičar koji radi kao urednik fabričkog lista, Veroslav Rakita, pod visokom temperaturom, po dubokom snijegu ispod koga se ne vidi put, kreće iz Banjaluke put Teslića, preko zametene Borja. U njegovoj pomućenoj svijesti, u podsvijesti, odvija se traka njegovog života, od osnovačkih dana do odlaska u penziju.

Ima u mom pripovijedanju slika iz dječjačkih dana, trudio sam se da što uvjerljivije budu idilične slike, ali i zablude koje su nas pratile u socijalističkom društvu, čitalac se susreće i sa ratnim zbivanjima u BiH, zbivanjima u logorima, ratnom profiterstvu, umiješanosti međunarodnih vojnih snaga u šverc. Nastojao sam da u sve pletem komične i tragikomične scene. Riječju, na stranicama romana našlo se sve što se može odvijati u pomućenoj svijesti čovjeka koji, zameten u planini, smrznut u staroj zastavi, ne zna da li je još živ ili je već prekoračio onu nespoznaju liniju koja nas dijeli od vječnosti u nebeskim prostranstvima.

Prijatno sam iznenađen prijemom romana. Već je objavljeno više pohvalnih kritika, a u obimnom zborniku naslovljenom „Književno stvaralaštvo Ranka Pavlovića“, koji će uskoro u štampu, o *Mjesečini za ponijeti*, mada je knjiga nedavno objavljena, napisana su dva vrlo argumentovana naučna rada. Roman je ušao i u izbore za neke značajne književne nagrade.

gotovih proizvoda nema pravog grijanja, nekoliko radijatora razmješteno je u daleke uglove prostrane hale, vrata su gotovo uvijek otvorena, pa je, radeći u takvim uslovima, kako je rekao ljekar, prehladila jajnike, studen je sasvim suzila jajovode kroz koje ne može da se provuče njena žarka želja do moje želje da začujemo taj dječji plač u kući u kojoj smo jednu sobu namijenili kćerki ili sinu.

Neko vrijeme razmišljali smo da usvojimo dijete, ali kad smo

došli u neke poznije godine, u kojima je teže prilagođavati se i navikavati na nešto novo, odlučili smo da kad sasvim ostarimo nađemo neku zdravu ženu u srednjim godinama da živi s nama i da nam pomaže, a mi da joj za te usluge ostavimo kuću i ostalo što imamo, jer ionako bi poslije nas sve pripalo državi za koju ne znamo ni šta je, ni kakva je, ako ćemo pravo – ni čija je, vjerovatno pripada samo onima koji vladaju njome i čije se bogatstvo ne osvrće na narodno siromaštvo.

Napisali su o romanu:

Sjećanja ovijena mjesečinom Ili: Alegorijsko putovanje glavnog junaka

*U romanu *Mjesečina za ponijeti*, u kojem je svako poglavlje/priča ujedno i mogući podnaslov romana, koliko i stih pjesme s njegovog kraja, i svaka priča/poglavlje jeste mali roman i roman u malom, Ranko Pavlović nas je poveo na put na međi života i smrti i razmeđu snova i snoviđenja. Gdje će svakoga od nas taj put odvesti, navesti ili zavesti, ostavljeno je čitaocu koliko god on bio nespričan na to.

Saša Knežević

*U Pavlovića izdvoji i dragoceni pojmovi jesu: san, dom, mati, otac, žena, rađanje, tišina, samoća, reč. Njima se okreće, traga po sećanju, ovija ih mjesečinom, briše maglu zaboravljanja. Neizbežni motiv njegove proze jeste detinjstvo i likovi sa glasovima “iz dubine olovnog neba”. Očeva reč odzvanja, lik njegov pomalja se u sedlu na konju Putanu, ili torbom punom šumskih plodova. Katkad i mater mu dobije od oca maramu, a zna da začuti kad domaćin kazuje ono “što je trebalo reći”. Patrijarhalni adeti ne krše se lako, ni brzo. Iz dalekog huja došume slike oca i strica, te ujaka, a začini ih baba koja ponavlja

priču o vršljanju svakakve tuđe avetine po borjanskim šumama. Kad se to nije ispuštao žal za starim dobrim vaktom, pa što ne bi i baba isto naglas obznanjivala! Uprkos opomenama da se uz promenu vlasti mora biti oprezan i u smehu, i u žalu.

Gordana Vlahović

*Roman *Mjesečina za ponijeti* nastao je u duhu savremenog doba i odgovara razbijenoj i rastrganoj svijesti savremenog čovjeka, njegovim strahovima i neizvjesnostima, njegovom nesporazumu sa svijetom. Novo vrijeme stvara novu modernu prozu sa novim zakonitostima njenog stvaranja... Cijeli roman može se shvatiti kao alegorijsko putovanje glavnog junaka kroz istoriju u kome spoznaje da je čovjek nemoćan u dominaciji iracionalnih snaga, sila prirode i društvenih kretanja na koja ne može uticati.

Branka Brčkalo

Rezak Hukanović, Marija Fekete Sullivan, Senada Bešić, Enisa Popović Čengić i Alma Softić

8. Sajam bh. knjige u Švedskoj – nagrada "Meho Baraković" Senadi Bešić

Tekst i foto: Haris Tucaković

U Göteborgu je 22. februara 2025. održan 8. Sajam bosanskohercegovačke knjige u Švedskoj na temu "Riječi sa sjevera". Ovaj sajam knjige vremenom je prerastao je u najznačajniju manifestaciju bosanskohercegovačke kulture izvan domovine.

Sajam su otvorili Bojan Šošić, ambasador Bosne i Hercegovine u Kraljevini Švedskoj, i Samir Deumić, predsjednik Društva bosanskohercegovačkih pisaca, prevodilaca i bibliotekara u Švedskoj. Na Sajmu je učestvovalo preko trideset pet autora iz Bosne i Hercegovine, Belgije, Danske, Njemačke, Norveške i Švedske.

Posebni gosti Sajma bili su Marija Fekete-Sullivan (Bosna i Hercegovina) i Steinar Opstad (Norveška).

Organizatori Sajma su bili Društvo bosanskohercegovačkih pisaca, prevodilaca i bibliotekara u Švedskoj, Grad Göteborg, BH Savez žena u Švedskoj, udruženje Daorson Skövde, Radio GBG i Göteborgs Literaturhus.

Dobitnica prestižne nagrade: Senada Bešić

Nedžad Talović

Nagrada Meho Baraković za 2025. godinu dodijeljena je Senadi Bešić.

Žiri, u sastavu Haris Tucaković (izdavač i prevodilac, predsjednik žirija), Lidija Pavlović-Grgić (spisateljica i ilustratorica) i Samir Deumić (spisatelj, predsjednik društva), jednoglasno je odlučio dodijeliti nagradu Meho Baraković za 2025. godinu, koja se dodjeljuje po peti put, Senadi Bešić za njen izvanredan dar autentičnog izražavanja u prozi i poeziji, s dubokim uvidom u svijet egzila, života, ljubavi, bola i radosti.

Senada Bešić

Senada Bešić rođena je 1961. godine u Prijedoru. Diplomirala je na Fakultetu političkih nauka, odsjek sociologija, u Sarajevu, kao i na Fakultetu za dizajn i umjetnost u Göteborgu. Živi i radi u Värnamu.

Za svoj esej *“Ponovno pronađena sreća”* dobila je nagradu Smålandske akademije 2000. godine, a za svoju priču *“Nekoliko slobodnih dana”* 2009. godine nagrađena je priznanjem *dr Esad Sadi-ković*. Nakon zbirke priča *“Mi dijaspora”* (2012, a na švedskom 2013) i *“Mi dijaspora: II”* (2014), pojavila se s modernim romanima *“Zabluda”* (2020) i *“Kafić”* (2023), kao i sa zbirkom poezije *“Diverse”* (2024) na švedskom jeziku.

Više od petnaest godina bila je glavna urednica časopisa *“Žena”*, prvog bosanskohercegovačkog ženskog časopisa izvan Bosne i Hercegovine.

Nagrade na sajmu knjiga

Ove godine uvedene su i nagrade sajma knjiga, a dodijeljene su:

Mariji Fekete-Sullivan za njen izuzetan doprinos književnom i prevodilačkom radu te promociji bosanskohercegovačkih pisaca u svijetu,

Enisi Popović Čengić za njen izvanredan pjesnički doprinos i promovisanje bosanskohercegovačke književnosti u Švedskoj,

Rezaku Hukanoviću za izuzetnu emotivnu snagu njegovih književnih djela,

Udruženju Djulistan Göteborg za izvanredan doprinos organizaciji bosanskohercegovačkih kulturnih događaja u Švedskoj.

Semir Deumić i Denis Dželić

Ambasador BiH u Kraljevini Švedskoj, Bojan Šošić

Novi uspjeh rediteljice bosanskog porijekla

Piše: Džana MUJADŽIĆ

Francusko-njemačka koprodukcija, film *Ledeni toranj* (*La Tour de Glace*), redateljice Lucile Emine Hadžihalilović, osvojio je Srebrnog medvjeda za najuspješniji umjetnički doprinos kinematografiji na posljednjem, 75. izdanju Berlinalea. U glavnim ulogama su oskarovka Marion Cotillard, debitantica Clara Pacini, August Diehl te suprug redateljice, poznati argentinski redatelj Gaspard Noé. Uz njih, u filmu glume i Lilas Rose Gilberti, Raphael Reboul, Marine Gesbert te Wilhelm Bonngelle.

Scenarij su napisali Hadžihalilović i Geoff Cox, donoseći priču o 15-godišnjoj Jeanne, djevojci koja bježi iz sirotišta smještenog u visokim planinama, gdje je provela djetinjstvo. Na putu prema gradu pronalazi zaklon u napuštenom hangaru. Ujutro joj se ukazuje Snježna kraljica – predivna i tajanstvena. Hangar se, međutim, ispostavlja kao filmski studio u kojem se snima adaptacija Andersenove bajke. U središtu zbivanja je filmska zvijezda Cristina, koja tumači glavnu ulogu. Njezina neobičnost i karizma fasciniraju Jeanne, koja ubrzo postaje njezina štićenica i povjerenica – ne sluteći da je to prijateljstvo zapravo užasna zamka.

Kao i u svojim prethodnim ostvarenjima, Hadžihalilović u svom četvrtom dugometražnom igranom filmu stvara specifičnu atmosferu i svijet prepun simbolike, kombinirajući različite stilove i tonove. Film istražuje poluerotsku fascinaciju mlade djevojke starijom ženom, pri čemu Jeanne nesvjesno traži zaštitu od muškog utjecaja, koji može biti i prijeteći. Istovremeno, *Ledeni toranj* prepoznaje proces odrastanja kao prijelaz ispunjen nadama, ali i neizbježnim opasnostima. Film se oslanja na tradiciju bajki, podsjećajući da filmska umjetnost nasljeđuje njihovu magičnost i sposobnost stvaranja snova. Cristina utjelovljuje amalgam zvijezda Zlatnog doba Hollywooda – one su zamrznute u vremenu, idealizirane slike savršenstva, iako je njihova svjetlost zapravo iluzorna. Ona predstavlja prihvaćeni model idola, koji fascinira sve do trenutka kada mladi shvate njegovu relativnost i ispraznost. Jeanne i Cristina su u odnosu uzajamne privlačnosti: jedna čezne za mladosti, dok druga tek otkriva svijet odraslih.

Simbolika bajke i doba sazrijevanja

Sama redateljica osvrnula se na simboliku bajke i njezin značaj za vlastiti umjetnički izraz:

“Najprije mi je bilo drago što je junakinja poznate bajke Hansa Christiana Andersena – djevojka! Ona čak spašava mladića, što je neuobičajeno. Uvijek su muškarci ti koji vode i spašavaju žene. Dopala mi se ideja susreta mlade djevojke sa Snježnom kraljicom. Jeanne je aktivna, ali nespretna i naivna, pa stvara vlastitu viziju moćne vladarice. Film koji se, navodno, snima, možda postoji samo u njezinom snu.”

Osim toga, film donosi klasičnu priču o odrastanju – trenutku kada dijete počinje shvaćati da je došlo vrijeme za otkrivanje novog, zrelijeg svijeta. Jeanne, koja sebe naziva Bianca, na kraju prepoznaje da Cristina ne želi samo vlastito uništenje, već i propast onih oko sebe. No, Jeanne joj nekoliko puta kaže “ne” i spašava se – pred njom je još mnogo otkrića na putu ka zrelosti.

Film će premijerno biti prikazan u Parizu 17. rujna ove godine, a zatim i u brojnim europskim kinima.

Izložba „Nedostaju“

Napisao: Nedžad Talović

Gradska biblioteka u Norčepingu bila je 1. februara 2025. godine mjesto otvaranja zanimljive izložbe pod nazivom „Nedostaju“, čiji su autori uvaženi dr. Adis Elias Fejzić, rođen u Zenici, i prof. dr. Hariz Halilović iz Srebrenice. Oni su ovom prilikom doputovali iz daleke Australije, gdje trenutno žive i uspješno rade.

Adis E. Fejzić je prvi bosanskohercegovački skulptor koji ima titulu doktora nauka, dok je prof. dr. Hariz Halilović socijalni antropolog u Centru za društvena i globalna istraživanja na RMIT Univerzitetu u Melburnu. Također je i gostujući profesor na Univerzitetu u Kaliforniji u Los Angelesu, na Univerzitetu u Sarajevu te član mentorskog vijeća na Sveučilištu u Zadru.

Izložba, koja će trajati narednih deset dana, nastala je u saradnji s Gradskom bibliotekom, RMIT Univerzitetom, NBV-om (Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet) iz Norčepinga te lokalnim BH udruženjem, na čelu s ažurnim Mensurom Halimanovićem. Foaje biblioteke bio je mjesto okupljanja mnogih koje je ova izložba podsjetila na stradanja naših ljudi tokom agresije na našu domovinu, a naročito je probudila uspomene na stravični genocid u Srebrenici

tokom kobnog ljeta 1995. godine.

U uvodnom govoru obratili su se Mensur Halimanović ispred BH udruženja, Sofia Larsson ispred Gradske biblioteke, Ann Olofsson ispred Opštine Norčeping, autori Hariz Halilović i Adis E. Fejzić, kao i ambasador Bosne i Hercegovine u Kraljevini Švedskoj, uvaženi gospodin Bojan Šošić. Izložba se odvija u sklopu manifestacije *Dani ljudskih prava i demokratije – Norčeping 2025.*

Do saradnje između ova dva izuzetna stručnjaka došlo je, priča Adis, tako što je on, upoznavši Hariza, u njemu prepoznao svog dodatnog supervizora pri radu na doktoratu. Hariz je već tada bio etablirani profesor i antropolog, što je Adisu pomoglo da se usudi ući u rad na jednoj bolnoj i osjetljivoj oblasti – stradanju Srebreničana. S obzirom na to da su bol i patnje u toj temi ogromni, Adis je morao donijeti tešku odluku da svoje umjetničko ime gradi upravo na toj tragediji. Počeo je pratiti Hariza i njegov rad, istraživati mjesta stradanja nevinih ljudi, bilježiti i najmanje detalje, motive, razne situacije i susrete te ih pretvarati u vizualnu umjetnost. Tako su nastale izložbe: prva u Sarajevu 2016. godine, zatim u Brizbejnu (Australija), Sent Luisu (SAD), Beču (Austrija), a sada i u Norčepingu (Švedska).

Adis za sebe kaže da je skulptor, bavi se i kaligrafijom i slikanjem, a rad na temi stradanja Srebreničana vidi kao proces koji još uvijek traje. Istakao je da memorijalizacija, bilo kroz individualno sjećanje ili institucionalizaciju, mora ostati najetičkiji proces kako bi buduće generacije bile svjesne istine i kako se zlo ne bi ponovilo. Samo istina i poziv na mir ključni su za pomirenje i zajednički život, što je imperativ za građansku Bosnu i Hercegovinu.

Hariz Halilović opisuje ovu izložbu kao globalni, putujući projekat koji problem nestalih i stradalih prikazuje na drugačiji način. Iza-zov je bio kako tešku i bolnu temu učiniti pristupačnijom, kako govoriti o tabutima, masovnim grobnicama, ekshumacijama, grupnim dženazama, a da se pritom sačuva dostojanstvo. Autori su se susretali s pojmovima za koje ne postoje adekvatne riječi, poput *dokopavanja*, procesa otkopavanja i ponovnog zakopavanja tijela zbog prikrivanja zločina.

Ekspoziti izloženi u biblioteci prikazuju stradanja nedužnih ljudi, ali svaka slika krije i priču. Umjetnički obrađene, ove slike daju dublju dimenziju stradanja – one su vapaj, tuga i bol, ali istovremeno bude razmišljanje kod posmatrača. Inspiraciju za umjetnički izraz autori su pronašli u radovima velikana poput Safeta Zeca i Mersada Berbera, nastojeći da svakoj žrtvi vrata dostojanstvo i identitet izvan puke statistike.

„Genocid nad našim narodom je teško pojmljiv i zato mu moramo pristupiti odgovorno, kroz izučavanje, obilježavanje i memorijaliza-

ciju“, poručuje prof. Halilović. „Holokaust je nepresušna tema u umjetnosti i nauci, a tako treba biti i s genocidom u Srebrenici. Broj žrtava nije jedini pokazatelj obima zločina – umjetnost može ono što nauka ne može, jer kroz nju dolazimo do univerzalnih istina.“

Na kraju, ambasador BiH u Švedskoj Bojan Šošić istakao je značaj bosanskohercegovačke dijaspor: „Bosanaca ima po cijelom svijetu i trebamo više saradivati. Uskoro ćemo pokrenuti Nordijski forum za naše zajednice u ovom dijelu Evrope. Postoji velika potreba da priznamo regiju u kojoj živimo i djelujemo, kao i da reflektujemo te vrijednosti nazad prema Bosni i Hercegovini.“

Napustajući izložbu, sjetih se natpisa s jedne slike: „Previše boli. Premalo riječi. Previše imena. Premalo vremena. Previše mezara. Srebrenica se ne može opisati.“ – H.H.

Ipak, ova izložba predstavlja uspješan pokušaj da se stradanje i bol pretoče u umjetnost i sačuvaju od zaborava.

ZLATKO LUKIĆ

Karadžoz

AUTOROVA BIOGRAFIJA

Rođen sam u srijedu, 11. 02. 1953. u 07:15 u Zagrebu, dakle u znaku Vodenjaka, a i u podznaku. Pamtim mlijeko u prahu i Trumanova jaja. Od prve godine živio sam u Banjaluci, gdje sam se školovao. Prvu priču sam napisao sa četrnaest godina, a prvu sam objavio sa dvadeset. Cijelo vrijeme gimnazijskih dana pišem, uglavnom pripovijetke i dramske tekstove. Poslije gimnazije sam studirao dvije godine pravo, a usput slušao i predavanja iz književnosti na Pedagoškoj akademiji u Banjaluci. Putovao sam i nastupao čitajući svoje “rane radove” od Triglava do Đevđelije jer sam kao dijete iz mješovitog braka vjerovao u “bratstvo i jedinstvo”.

Sa dolaskom demokracije i rata odlazim u Švedsku, a prethodno sam izbjegao pet regrutacija u vojsku RS. U izbjegličkom logoru u Ystadu predajem bosanskoj djeci maternji jezik, povijest i zemljopis od 5. do 8. razreda. Zajedno sa Senadom Angelov i Mehmedom Mešićem sam autor čitanke i radne sveske “Naši mostovi” za bosanski jezik koje su finansirali Ministarstvo prosvjete Kraljevine Švedske. U Stockholmu radim kao animator kulturnih manifestacija u bosansko-švedskom udruženju “Ljiljan” i voditelj recitatorsko-dramske sekcije za djecu i omladinu. Radim u redakciji “Glasa BiH”

(Stockholm, 1993/95.), i objavljujem eseje u kulturnom listu Bošnjaka “Behara” (Zagreb, 1995). Prelaskom u Norvešku radim kao dopisnik za europsko izdanje “Oslobođenja” 1995/96., “Bosanske pošte” (Oslo, 1995/98.), “Bosanske riječi” (Göteborg 1996.) i na radio “Beharu” u Oslu 2000.

Između 1996. i 2000 četiri puta se vraćam u BiH i radim na radiju, redakciji novina i televiziji (sve u Federaciji), ali u zemlji koja je podijeljena između političara i tajkuna ne uspijevam nigdje jer ne želim pripadati ni jednoj političkoj stranci. Zato od 2002. lutam Europom (Köln, Frankfurt, Amsterdam, Beč, Dubrovnik) i zaustavljam se u Sarajevu. Nastojim prezentirati radove koji su nastali u u egzilu međutim pošto nisam bio u domovini “kad je grmilo” ne uspijevam ništa.

I dalje vjerujem da ima nade za nomade i pišem, pišem, pišem... Nudim izdavačima sve ono što Bosna nema, a treba imati (“Bosansku seharu” – zbirku poslovice, “Bosanski rodoslovi” – genealoške karte bosanske kraljevske dinastije Kotromanića i visokog plemstva) – međutim to njih ne interesira. Demoraliziran prelazim u Split i tada nastaje moj književni uspon...

Nastavak iz prošlog broja

Oko dva sata iza podneva, kada je upekao zvizdan, kujundžije su počele da pokazuju svoja znanja i umijeće. Kujući tanke žice bakra, olova, srebra i zlata, stvarali su oblike i likove koje raja nije mogla da zamisli. Židovski i srpski trgovci išli su od šatora do šatora i gledali koji kalfa zna bolje i brže. Uza se su vodili svoje pomoćnike koji biodmah nudili majstorima tih kalfi prosječnu cijenu za urađeni rad, da bi sami trgovci poslije nekoliko dekiki ponudili višu cijenu koja je značila priznanje i kalfi i majstoru. Kasnije su te cijene postajale deseterostruke u Sarajevu, Mostaru i Novom Bazaru¹⁵⁶.

Muteselim nije mogao da ne dozvoli prodaju rakije i vina. Svakako, to su smjeli kupovati samo nemuslimani. A zbog muslimana, muteselim je digao dvije stotine zaptija¹⁵⁷ sa samo jednom naredbom:

– Koga vidite da pije rakiju, ili sličan otrov, na licu mjesta mu naplatite po jednu akču¹⁵⁸ za svaki gutljaj. Kaže li da nije pio namah mu naplatite k'o da je već popio jedan čokan. Ako nema para, oprangijajte¹⁵⁹ mu deset batina po tabanima, pa makar to bio i moj rođeni sin! Imaju himber, bozu, limunadu – neka to piju... Ionako će se vlasi¹⁶⁰ i šokci¹⁶¹ ponapijati...

Ali raja k'o raja. Gdje ćeš ti raji zabraniti da pije? Nema tog muteselima, kadije, ajana¹⁶², paše i vezira koji bi mogao zabraniti Bošnjaku da ne pije na teferiču. Raja je pila i pored toga što je znala za kaznu. Zabrana je u njima stvarala draž izazova i vlastima i osobnom kismetu. Mnogi su željeli da barem na taj način, što će popiti koji čokan¹⁶³ rakije, prevare, izigraju vlast. Skrivali su se insani iza drveća, k'o dođa da pišaju, čučali su u grmlju k'o kokoši i istresali u sebe čokančić. Age su se zaklanjali iza svojih dorata, a begovi su u svojim šatorima slobodno pili, jer je pred čadorčetom¹⁶⁴ stajao begov stražar koji bi prvo najavio posjetioca, pa ako bi stražar ugledao zaptije, spahija bi stigao da sakrije svoje piće.

¹⁵⁶ Novi Bazar – Novi Pazar u današnjoj pokrajini Sandžak.

¹⁵⁷ zaptija – policajac.

¹⁵⁸ akča – najmanji srebrni osmanski novčić.

¹⁵⁹ oprangijati – udarati jako, kao što prangija opali. U doslovnom značenju prangija je mali top.

¹⁶⁰ vlasii – ovdje se misli na pravoslavce jer su ih tako u doba osmanske uprave u Bosni zvali muslimani.

¹⁶¹ šokci – ovdje se misli na katolike jer su ih tako u doba osmanske uprave u Bosni zvali muslimani.

¹⁶² ajan – uvaženiji građanin.

¹⁶³ čokan/čokanj – staklena bočica iz koje se pije rakija.

¹⁶⁴ čadorče – šatorčić, od: čador – šator.

Dok je raja cugala, kalfe su pokazivale publici, koju su činile uglavnom pridošlice iz dugih mjesta (čaršijsku raju to je interesiralo k'o lanjski snijeg jer su mogli kujundžiluk gledati svaki dan) šta su naučile od svojih majstora.

Kujundžijski esnaf¹⁶⁵ kao jedan od najbogatijih u banjalučkoj čaršiji imao je mnogo dobrih majstora i još više vrijednih šegrta i kalfi. Esnaf je okupljao sve radnike iste struke bez obzira koje je vjere zanatlija bio i iz kojeg je naroda dolazio. Nitko nikada nije postavio pitanje zašto i otkud u nekom esnafu pripadnici iz četiri, pet, ili čak šest naroda? Isto tako, svi majstori su po esnafskom zakonu primali šegrte; Židove, Arbanase¹⁶⁶, Cigane pod jednakim uvjetima kao muslimane i kršćane. Imao je kalfa samo jedan zadatak: da radeći uz majstora nauči svoj zanat. Zato su svi i organi esnafa bili mješoviti, pa i ispitna komisija. U njoj su bila po dva muslimana, katolika, pravoslavca i judaista. A pri ocjenjivanju, recimo jednog kalfe muslimana, prednost su imali mileti kojima ocjenjivani kalfa ne pripada – znači: njega su ocjenjivali katolici, pravoslavci i judaisti. Time se izbjegavalo favoriziranje pojedinog mileta i pristrasnost prema sopstvenom narodu.

Ovaj put, na polaganje majstorluka bijaše se prijavilo čak četrdeset i dvojica kalfi. Najviše je bilo muslimana, dvadeset i dvojica. Od tog mileta, Bošnjaka je bilo dvanaest, a po petorica su bili Arbanasi i Cigani. Osam je bilo katolika, a po šestoro je bilo pravoslavaca i judaista.

Poslije četiri sata rada pokazalo se ovo: po jedan kalfa iz svakog mileta nije položio. Dakle, šestorica su pali na majstorskom ispitu. Posebno ocjenom koja omogućava novopečenom majstoru da odmah dobije kredit od esnafa da otvori radnju, ocijenjeno je po dva muslimana i katolika i po jedan iz ostalih mileta. Svi ostali, koju su također položili majstorluk nisu imali pravo na kredit za otvaranje radnje, ali ukoliko im je babo bogat, ili imaju poznanstvo s parajlijama, mogli su započeti s otvaranjem dućana. Rodbina onih posebno ocijenjenih čašćavala je prijatelje, komšije i majstore iz ispitne komisije. A pošto čašćenja u Banjaluci nema bez meze i cuge, to se počelo malo više, opet tajno, piti rakijica uz komentare:

– Sakrij me, duše ti od onog čalmaša¹⁶⁷, samo da stresem ovu mučenicu, srce mi okopni od slanog kurbana...

3.

U tom raspoloženju, puk poslije akšama i ostalih molitvi, jedva dočeka karađoza. Između zapadne kapije, koja gleda na Ferhadiju i zapadne kule, lijevo od te kapije, zapali Mujo Karađoz sa svojim šegrtima veliku vatru, a onda raširiše veliki čaršaf, velik kao za osam kreveta.

– Ja sam, kako vele – Karađoz. Ali u meni pliva krv Budaline Tale, a vala i Muje Hrnjice. Goropadan sam kao Alija Đerzelez, kad to treba, a umiljat k'o janje iz Vrbanje. Volim pojesti, a i popiti. – pri tom izvadi čokan i stojeći u profilu ispi sav čokan, a tu radnju, zaštićeni okriljem noći, ponovi još najmanje pola gledaoca.

– Divota je što smo se uspjeli iskupiti u ovolikom broju. Neka je zanata za onoga tko zna da radi. Ali ima zanata, u kojem nema škole, a učitelji su hulje. Pogledajte sada njihove majstorluke u zijanu¹⁶⁸.

Na sceni se pojavise dva lika.

– Što je sad Kerimpašo?!

– Svijetli valijo¹⁶⁹, Ahmedapaša – Banjaluka me ne sluša...

– A što, bolan ne bio?!

– Smeta im namet na vilajet.

– ...Je li?! Stegni tu stoku serhatlijsku. Misle da su još uvijek vezirski grad.

– ...Teško je valijo... Prijete da će sve popaliti.

– Neka pale, sebi pale!

Raja zaurla i poče bacati na čaršaf oglobane batak pilića, praziluk i paradajz.

– Šta da radim valijo? Vidi ih što rade!

– Ne znam, a i ne tiče me se. Meni je stigao berat¹⁷⁰ iz Stambola. Skidaju me s Travnika... – valijina sjena padne, a raja zaplješe rukama.

– Jadan ja. – reče Kerim – Jadan moj muteveluk. – tada padne i njegova sjena.

Na scenu kroči figura Sulejmanpaše Skopljaka koji se šepuri hodajući desno–lijevo po platnu.

– Šta je Bosna? Prkno! A Banjaluka je govno pasje! Smirit ću ja Krajišnike. I ja sam Bošnjak... Imam ja lijeka za njih...

Raja podivlja, ali ih zaptije spriječe da prodru iza čaršafa.

– Kakav si ti Karađoz, Mujo burazeru?! – viknu jedna žena iz publike.

– U njihov saz on svira! – dobaci neki čovjek.

– Rajo, nismo papci. Dogleđajmo ovo do kraja! – prodera se jedan dubok glas.

Na sceni se tada pojavi silueta Mehmedbega.

– Sine, otiđi u tu Banjaluku. – reče Sulejmanpaša Skopljak – Reci njihovim ajanima, ulemi¹⁷¹ i svim miletima da ne traže kruha preko pogače, jer od mene mogu dobiti samo mekinje... Smiri ih, da se ja ne dižem...

Valija ode sa scene, a novi mutselim Banjaluke, Mehmedbeg, hoda, hoda i – stigne u Banjaluku – na platnu se ukaže silueta Ferhadije. Dočeka ga Osmanbeg, banjalučki kapetan.

– Takva je i takva stvar Osmanbeže. Smiri svoje jalijaše, jerbo¹⁷², ako se moj babo digne iz Travnika...

– I ti šiljiš harbiju na Banjaluci! Neće moći... Ne valja ti pos'o. Ovu našu čaršiju handri k'o stigne. Vlast se, beli, osilila... Znam ja što je pravo!

Figure kapetana i mutselima legnu, a istrči Karađoz:

– Eto vam rajo! Dvije se ribe na vatri pržile, a jedna drugoj nije vjerovala... Ali banjalučka pastrmka je izgorjela dok se pravdala i objašnjavala valijskoj štuki svoje pravo. Rajo, riba, ona gore riba, smrdi od glave, a čiste je od repa... Ne ide to tako!

165 esnaf – udruženje zanatlija istog zanimanja.

166 Arbanasi – Albanci.

167 čalmaš – onaj koji nosi čalmu. Čalma je isto što i turban, tj. platno omotano oko fesa kojeg su u Bosni nosili pretežno ugledniji i bogatiji koji su mogli kupiti platno od svile ili pamuka.

168 zijan – zlo, nevolja.

169 valija – upravnik vilajeta, paša.

170 berat – sultanov dekret.

171 ulema – vjerski sloj stanovništva.

172 jerbo – jer.

Raja ponovo zaurla, sada od zadovoljstva. Nastade komešanje u masi. Grupa od nekoliko zaptija probijala se kroz raj u do scene. Jedan zaptija sabljom prosiječe čaršaf i uskoči u njega. Za njim protrčaše još dvojica s isukanim sabljama, a po dvojica zaptija uletješe bočno; desno i lijevo iza platna. Na sceni nastade tarapana¹⁷³. Mujo i njegov sin Fahro otimali su se zaptijama. Jedva su uspijevali uzvratiti udarce, udarajući zaptije figurama iz karađoza, dok su po njima pljuštali udarci sabljama, pljoštice.

– Rajo, ubiće nam Karađoza! – viknu netko iz publike.

– Ne dajmo!! – viknu onaj grlati glas i raja navali prema platnu. Ali ispred ih dočekaše zaptije i nastade tuča. Raja poče bacati kamenje na zaptije, ovi na to izvukoše sablje i puk ustuknu.

4.

Sutradan u sabah izvedoše Muju iz kazamata¹⁷⁴ u Kastelu. Bio je sav u bubotcima. Vezanih ruku na leđima, on pogleda u dvorište. Vlast je stajala pred njim: mutevelija, kapetan, kadija, imam, a kraj njih zaptije.

– Zbog uvrede vlasti i pozivanja na pobunu Mujo Karađoz se kažnjava smrću. – reče kapetan Dautbeg.

– ...Hoće li moja smrt zadovoljiti Krajinu i smiriti Banjalučane? Ako hoće – sjeci me namah!¹⁷⁵ – odgovori na presudu Mustafa Karađoz.

– Pitaj insana ima li još koju želju? – reče imam kapetanu.

– Moje želje su kao i želje cijelog bošnjačkog naroda – da bude rahat u Bosni...

– Vlast je s Neba, Karađoze! – opomenu ga imam.

– A ja ću prije tebe gore. Pa kada stigneš, beli ću ti ja pripremiti doček!

Mujo ugledavši jednog leptira čučnu, pa kleknu, tiho, sagnu se i poljubi ga dok je ovaj stajao na cvijetu maslačka. Leptir se prenu i odleti na vrh isukane dželatove sablje. Dželat se zbuni. Puhnu u oštricu, ali leptir ga nije fermao. To Mujo uoči i nasmija se.

Od smijeha pade na sedždu¹⁷⁶ smijući se i dalje, čelom ljubeći zemlju.

– Sijeci! – naredi mutevelija.

– La ilahe ilalah!¹⁷⁷ – viknu Karađoz.

Ne obazirući se više na leptira, dželat zamahnu i odsiječe glavu Karađozu.

Leptir tada sleti na poluotvorene Mujine usne.

Krila su mu drhtala od smrtnog daha glumčevog.

VIII. SVRAKA (1851.)

1.

Tko bi rekao da se i u Bosni može umrijeti zbog toga što se netko bavi glumom? Ali, eto – dešava se i to jer u Bosni je sve moguće. Umire se zbog umjetnosti, zbog umjetnosti onako kako ju je shvatio Mustafa – Mujo Karađoz. A čim jedna vlast počne sjeći umjetnike, ona će uskoro sjeći i narod. Tada vlast više nije nikakva moć – ona je tada nemoć. Vlast je slast dok je mir u zemlji, ali kada joj igra, igrište, glumište svojom ljepotom i snagom postane suparnik (a raja više voli slast glumišta) onda to postane opasno, smrtonosno opasno, ne samo za umjetnike, nego za sav narod i cijelu zemlju tog naroda.

Ako povijest Banjaluke još interesira čitaoca, treba reći sljedeće: poslije neuspjelih tanzimata¹⁷⁸, hatišerifa, i hatihamajuna¹⁷⁹, poslije bune Huseinkapetana Gradaševića, navalio je na Bosnu Omerpaša Latas, a baška se nameračio¹⁸⁰ na Banjaluku. Zbilja je navalio kao lud! Naćejfio¹⁸¹ je na čaršiju koja mu je prva dala utočište poslije njegovog bijega iz Hrvatske. U Hrvatskoj je Mićo Latas bio avanturista, haharčina¹⁸² i kockar. Da izbjegne plaćanje kockarskih dugova, kliznuo je u Bosnu i, kud će, gdje će, put ga navede u grad koji je svima oduvijek nudio dobrodošlicu. U Banjaluci ga primi bogati trgovac Alija Bojić u svoju obitelj i službu. Kad ga je trebalo sunetiti, jer Mićo je sam izrazio želju da primi islam, budući musliman povjeri svom gazdi da je vrlo stidljiv. Na to mu Alija reče da uđu u kacu i da ćunu proturi kroz rupu na kaci. Kako je ćuna bila kratka i jedva virila iz rupe, berberin¹⁸³ trudeći se da dobro obavi posao, zahvati malo više nego što je trebalo. S pola muškosti otisnu se Mićo–Omer do Stambola i svojim vlaškim karakterom i temperamentom konvertita dokaza da može dogurati do seraskera¹⁸⁴. Smiri Omer Kučukćuna: Perziju, Kurdistan, Misir¹⁸⁵, Arbaniju, a tad na red dođe i Bosna. A šta je Bosnica za onoliki Orijent? Ništa! Drčni Latas, sjekao je begove, najbogatije spahije Carstva, pa može i goluždruve osiromašene bošnjačke begove. Znao je uzeti mjeru svakom bundiji bez razlike u vjeri i naciji. Svakog bi od njih prvo preveo na islam – pa onda kada bi ga posjekao, rekao bi: "Smirio sam svoga!"

173 tarapana – nered, tuča.

174 kazamat – zatvor.

175 namah – odmah.

176 sedžda – položaj tijela u namazu kad vjernik čelom dodiruje tlo.

177 La ilahe ilallah – Nema boga osim Allaha. – prvo očitovanje vjere u islamu. Izgovoreno na samrti obećava muslimanu ulazak u džennet (raj).

178 tanzimat – reforma.

179 hatihamajun – sultanova povelja.

180 nameračiti – učiniti nešto s merakom (zadovoljstvom).

181 naćejfio – učiniti nešto s ćejfom (naslađivanjem).

182 haharčina – od hahar: skitnica, avanturista.

183 berberin – brijlač, muški frizer.

184 serasker – vrhovni komandant osmanske vojske.

185 Misir – Egipat.

U doba pred dolazak Mićage Kučukćune¹⁸⁶ u Banjaluku, Fahro Karađoz imao je vrlo malo mogućnosti da igra karađoz. Vlasti nisu zabravile haram njegovog rahmetli oca, pa su mu dozvoljavale da igra karađoz samo četiri puta u godini. Zato je vremenom postao nešto nalik na "ptičara". Znao se zbog toga rano probuditi i krenuti s rajom, u lov na ptice, da nekako ispuni dan i proda koju uhvaćenu pticu na pijaci. Gledao jeiskusne "ptičare" kako stavljaju melu¹⁸⁷ na grančice konoplje i zviždući mame kroz sabah ptice, ne bi li jадnice sjele na mamac. Jednom se desilo da je mlada svraka sletjela, spustila svoje nožice na Fahrinu ljepljivu konoplju. Fahro se na to razvalio od smijehа, а Tofko, iskusni lovac na ptice, došavši do ptičice i odljepivši je od mele – turi Karađozu pod nos. I reče mu, nimalo se ne šaleći:

– Kad ova propjeva, ti ćeš za mene ponovo biti Karađoz, k'o što sam ja za tebe "ptičar"... A na to ćeš pričekati... Viđaj, sletjela je jer je ima slomljenu nogu. Drukčije ti ne bi ni ulovio ovaj svoj trofej!

Pri tom mu baci ptiče u krilo. Ono zapijuka, а Fahro zbunjen, stavi ga u košulju, na svoje grudi. Kod kuće ptičetu priveza slomljenu nožicu dvjema daščicama. Cijelo vrijeme je maloj ptici cvrkutao i zviždao, iako mu je žena neprestano govorila da zviždanje u kući znači prizivanje šejtana. Fahro se pravio da ne čuje ženine zamjerke i pazio je na ptičicu više nego na sina koji se tog mjeseca rodio. Kad se ptić digao na obje noge, Fahro je počeo da mu tepa kao i sinu Osmanu:

– Pjevaj mi nešto o Bosni, ako imaš havaza¹⁸⁸. Ja ti burazeru nemam grlo, ali znam jednu... Slušaj me:

Ima Bosna, u njojzi stijena
to su stećak¹⁸⁹ i bašluk¹⁹⁰ jarane,
oni nas drže, ali to je sjena,
igra i pjesma Bošnjku hrane!

Pjevao je te stihove dok svraka nije procvrkutala melodiju tih stihova. Kada je to primijetio, odlučio je da svraku nauči nešto više:

– Kakva si mi ti svraka, kakva si ti bosanska mahaluša¹⁹¹, koja ne zna psovati? Počuj, čuj, čuj ovo: Jebeš čovjeka bez rakije i Bosanca bez čakije... Hajd', ponovi...

I ptica bi zahvalno ponavljala svome hećimu sve ono što je on tražio od nje. Osvjetlala je svome dobrotvoru obraz koji je Tofko svojevremeno htio uprljati. Vremenom je postala poznatija nego papiga trgovca Hardaša, koji ju je kupio u Skopju. Fahrina svraka je pjevalа, pričala, i psovalа na bosanskom i turskom, na radost svih ukućana i gostiju u Karađozovom domu. Ali jednog dana je mačka Đidana (po redu tristopedesetpeta, ili tristopedesetšesta, nije ni Fahro siguran) skočila na svraku, iz ljubomore, zavisti, ili zbog prestiža i odgrizla joj je najsjajnije pero s njenog repа. Tada je svraki prečizilo¹⁹² i prhnula je u banjalučko nebo. Prije toga je rekla najčešću Fahrinu uzrečicu:

– Jebite se bez mene!

– Pa neka netko kaže da svrake nisu pametne? Ne postoji bez veze bosanska izreka: "Svrake ti mozak popile. Izgleda da one stvarno imaju ljudsku pamet..." – prokomentira Fahro svrakin odlazak.

Fahro je proklinjao Đidanu i ispsovao je na pasja kola. Jednu je čak predstavu Karađoza otkazao zbog tuge za svrakom, а u toj tuži se dobro napio. Svoj fes je zakitio blještavosjajnim zelenoplavim svračjim perom, pa je raja u gradu počela šaputati da je Fahrudin Karađoz skrenuo s pameti.

Tog ljeta je Fahro upoznao Omerpašu Latasa, na njegovoj kaznenoj ekspediciji u Bosni, odnosno u Banjaluci. Na svoju sreću nesretnu, baš tada se zatekao u zelenom gradu i Ivan Frano Jukić, noseći u bisagama pedeset primjeraka "Poviesnice i zemljopisa Bosne". Za to Fahro ne bi znao da mu fra Karlo Kapetanović, veliki ljubitelj knjige nije rekao kako se najveći Bošnjak katolik i rođeni Banjalučanin nalazi u svome rodnom gradu.

– Ivane, ili Frano, ne znam što si prvo, meni je svejedno – moj ahab¹⁹³ fra Karlo donio mi je preksinoć onu tvoju knjigu i ja sam ju burazeru, dvije noći čitao. Svaku noć po jednoć – gledaj mi podočnjake, k'o da sam lumpovao! Hoću da ti kažem: hvalа ti na ovak'oj knjizi. Nek' si šokac, ali si prvo – pravi Bošnjak.

– Nisam ja birao vjeru. Mene je vjera izabralа. Ja sam kao i ti, čedo nekog krstjanina. Ja znam da sam vjerovatno heretik za one preko Save i one preko Jadrana, а i za ove, s naše strane... Znaš prijatelju, ima nešto čega se čovjek, insan, nikako ne može odreći ma koje vjere bio. To je domovina. Ona je nama dvojici – Bosna, bila svačija, ili ničija. Ja znam da je ona moja, а vidim da je i tvoja. Pa što ta našа Bosna ne bi i ostala samo našа? Omerpaša će smiriti zijanćere¹⁹⁴, vidjet ćeš. Pišem mu jednu poemu, veliku pjesmu. Omerpaša to zaslužuje. S njim ćemo se riješiti i Beča i Stambola. Možemo mi biti samostalni. Toliko snage imamo – ja to znam.

– Ja se burazeru moj, u politiku ne razumijem. – odgovori mu na to Fahro. – Tome je vičniji moj habab Asim Đulić. To ti s njim...

– Pusti njega. On jeste raja. Ali vidiš li da se on bori sam sa sobom? Ratuje sad na Drini, sad na Uni. Hrani obitelj ubijajući ljude. Ti Asime – okrenu se Jukić Asimu Đuliću – nemoj se ljutiti na mene...

Vidjevši da mu Đulić nazdravlja čašom vina i Jukić diže svoju čašu i nazdravi:

– Za Bosnu i Bošnjake!

– Za Bosnu i Bošnjake! – rekoše za njim Asim i Fahro i ispiše čaše nadušak.

– ...Htjedoh ti reći Fahro; tvoja riječ se čuje. Ti kao glumac, kao Karađoz možeš mnogo više otrijezniti bosansku rajу nego drugi...

– Burazeru i sam sam p'jan od Bosne. – reče mu Fahro.

Nastavak u sljedećem broju

186 kučukćuna – kratka ćuna; aluzija na njegovo sunećenje.

187 mela – zapravo imela; biljka koja ima ljepljivu tečnost na sebi koju pticоlovci stavljaju na grančicu kako bi se ptica zalijepila i uhvatila.

188 havaz – glas, isto što i avaz.

189 stećak – kameni nadgrobni spomenik u srednjovjekovnoj Bosni, najčešće u obliku kućice.

190 bašluk – muslimanski nadgrobni spomenik u obliku isklesanog kamena.

191 mahaluša – ženska osoba koja ide po komšijskim kućama da bi čula i ispričala tračeve.

192 prečiziti – preći granicu; čiza – granična crta.

193 ahab – habab, prijatelj.

194 zijanćer – onaj koji drugome nanosi štetu.

Pripremio: Vlado BOJER

PIJANSTVO

Dvojica pripitih muškaraca i najboljih prijatelja razgovaraju o seksu:

Reci mi, molim te, jesi li ikada bio toliko pijan da svoju dragu poljubiš u pupak? Onaj drugi, odmahnu rukom i odgovori:

Još i pijaniji.

ŽELJA

Baka se prijekorno obraća unuku:

Eeee, sine, da su meni tvoje godine...

Eeee, bako, da su meni tvoji lijekovi...

PAMETNI SIN

Žena se obraća mužu:

Naš sin je stvarno pametan, sigurno je pamet naslijedio od mene. Suprug odgovori:

Slažem se, ja svoju još uvijek imam.

NEZGODA

Godinu dana nakon što je otišao trbuhom za kruhom u Njemačku, sin piše starim roditeljima:

Draga majko i oče, nažalost, više vam nisam u mogućnosti slati novac, jer me skupo košta to što mi je pukla guma na Helginom autu... Prokleti sud odredio mi je paprenu cijenu za alimentaciju!

LICEMJERJE

Učitelj upita jednog školarca:

Šta je to licemjerje? A mališan odgovori:

Licemjerje je kada ja dolazim sa smiješkom u školu.

KOTAO

Inspektor u Stefovom podrumu primijeti kotao za pečenje rakije i kaže mu:

Morate platiti porez za proizvodnju rakije.

Ali ja taj kotao uopće ne koristim!

Nema veze, ako imate napravu za proizvodnju, računa se da je koristite.

A mogu li ja onda dobiti dječji doplatak? – upita Stef.

Ali vi nemate djecu?

Nema veze, ali imam napravu za proizvodnju!

Izumitelj pokretne trake umro je u 54. godini
Izumitelj gimnastike umro je u 57. godini
Svjetski prvak u bodybuildingu umro je u 41. godini
Najbolji nogometaš svijeta Maradona umro je u 60. godini.
James Fuller Fixx zaslužan je za pomoć u pokretanju američke fitness revolucije populariziranjem trčanja. Preminuo je od srčanog udara dok je trčao u 52. godini.
ALI 😂

Izumitelj marke Nutella umro je u 88. godini
Proizvođač cigareta Winston umro je u 102. godini
Izumitelj opijuma umro je u potresu u 116. godini
Izumitelj pića Hennessy umro je u 98. godini.
Kako su liječnici zaključili da vježbanje život čini dužim?
Zec uvijek skače gore-dolje, ali živi samo 2 godine, a kornjača koja uopće ne vježba živi 400 godina.
😂😂😂😂😂 Dakle, odmorite se, opustite se, budite hladni, jedite, pijte i uživajte u svom životu.

MISAO

Ulazi plavuša u butik i obraća se prodavačici:

Htjela bih kupiti šešir, ali sa malo većim obodom!

Na šta konkretno mislite? – pita prodavačica. A plavuša iskreno odgovori:

Konkretno mislim na seks, a sada bih htjela kupiti šešir!

STRAH OD OTVORENOG

Dvije prijateljice, koje se nisu dugo vidjele, razgovaraju:

Gdje ti je muž? Dugo ga ne viđam.

Teško je bolestan, ima veliki strah od otvorenog prostora.

Jadnik, od kada pati od te bolesti? A druga prijateljica zaključuje:

Otkako se kod mnogih zadužio.

ZVIJEZDE I DUGOVI

Sjede muž i žena na klupi u parku, pa žena kaže:

Kako je romantično! Na šta te podsjećaju ove zvijezde i mjesec?

Muž:

Uh, dužan sam hodži hiljadu maraka.

SVEĆENIK I PADOVI

Starom svećeniku dosadilo je svojim župljanima stalno davati oprost za grijeh preljuba, pa im se za vrijeme jedne mise obrati:

Ako još jednom čujem da je netko izvršio preljub, tražite si novog svećenika!

Kako su ga župljani jako voljeli, dogovore se da će od sada na ispovijedi za preljub govoriti da su pali.

Nakon nekog vremena stari svećenik umre, a na njegovo mjesto dođe mladi svećenik.

Poslije dvadesetak dana, mladi svećenik posjeti gradonačelnika i kaže mu:

Gradonačelniče, morate brzo nešto učiniti s pločnikom, župljani mi se na ispovijedi stalno žale da su pali!

**Sastanak u državnoj firmi.
Čitaju se godišnje nagrade.**

- Drugu Perici sandale.
- Drugu Aleksi gumene čizme.
- Drugu Radiši radničko odelo i patike Adidas.
- Drugu direktoru 10.000 €.

**Perica će iz zadnjeg reda:
- Tako mu i treba! Ko ga jebe, neka ide bos..**

Gradonačelnik se počne smijati, shvativši da mladom svećeniku nitko nije rekao za njihovu šifru.

Ali prije nego što uspije objasniti, mladi svećenik uvrijeđeno nastavi:

Ne znam zašto vam je to smiješno. Pa i vaša je žena ovaj tjedan već dvaput pala!

NARKOMAN I KOKOŠKE

Kako narkoman tjera kokoške?

Ha šiš, ha šiš!

MUJO, HASO I ORMAR

Mujo premješta stvari u stanu, zaglavi mu se ormar na vratima, pa pozove Hasu da mu pomogne.

Mujo sa vanjske strane, Haso s unutrašnje – guraju oni, zapinju, dahću, znoje se, ali ormar ni makac.
Nakon pola sata, Haso će:

Mujo, bolan, de reci ti meni – jel' mi ovaj ormar iznosimo ili unosimo?!

STUDENT I PROFESOR

Polaze student usmeni ispit. Za to vrijeme profesor se ljulja na stolici. U jednom trenutku stolica se slomi i profesor padne na pod.

Student ne izdrži i počne se smijati. Profesor, polako ustajući i čisteći odijelo, kaže:

Eh, kolega, danas padosmo obojica!

KARAĐORĐE I MILOŠ

Kaže Karađorđe Milošu Obiliću:

Miloše, idu Turci!
A ovaj ga pita:

Je l' na Prvoj ili na Pinku?

Sretan 1. mart - Dan nezavisnosti BiH

Pjesma o mojoj domovini Bosni i Hercegovini

*Moja prekrasna domovina je rijeka,
i ptica u letu.
Domovina je tvrdi kamen,
i leptir na cvijetu.*

*Domovinu hvalimo,
I svi joj se divimo.
Slobodni u velikoj sreći i miru,
u njoj živimo.*

*Svojoj domovini želim srcem svim,
radost i veselje.
Želim joj procvat i veselje,
od sveg srca, dobre i najljepše želje!*

Elmin Čaušević, VIII2 Novinarska sekcija

Ukaz o proglašenju zakona kojim se 1. mart proglašava Danom nezavisnosti Bosne i Hercegovine i državnim praznikom potpisao je predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine **Alija Izetbegović** 6. marta 1995, neposredno nakon okončanja rata u Bosni i Hercegovini i tačno tri godine nakon što je Republička izborna komisija Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine potvrdila rezultate referenduma o određivanju statusa Bosne i Hercegovine.

Prethodno je Zakon o 1. martu donijela **Skupština Republike Bosne i Hercegovine**, 28. februara 1995. No, na osnovu ovog akta, danas se Dan nezavisnosti obilježava samo u jednom dijelu teritorije Bosne i Hercegovine, odnosno u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Parlament je 28. februara 1995. donio odluku da se 1. mart slavi kao Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine.^{[3][4]} Dan nezavisnosti prvi put je proslavljen 7. aprila 1995. **Evropska ekonomska zajednica** priznala je ovaj dan kao Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine.^[5]

Vlada Republike Srpske osporava ovaj dan, te se on zbog toga slavi u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčkom distriktu.

Značaj Dana nezavisnosti BiH

Iz izlaganja akademika prof. dr. Mirka Pejanovića o Značaju Dana nezavisnosti Bosne i Hercegovine za razvoj njene državnosti u 21. stoljeću (1. mart 2025.).

...Prvo međunarodno priznanje uslijedilo je od Evropske zajednice (Evropske unije) 6. aprila 1992. godine i od Sjedinjenih Američkih Država koje su BiH priznale 8. aprila 1992. godine. Potom je uslijedilo priznanje države BiH od većeg broja zemalja u svijetu. Tako je do kraja 1992. godine Bosnu i Hercegovinu priznalo 76 država... Na osnovu šire podrške međunarodnom priznanju Bosne i Hercegovine u članstvo organizacije Ujedinjenih naroda. Nakon preporuke Vijeća sigurnosti Skupština organizacije Ujedinjenih nacija 22. maja 1992. godine donosi odluku o prijemu Bosne i Hercegovine u Ujedinjene nacije...

U proteklih 30 godina provođenja Dejtonskog mirovnog sporazuma Bosna i Hercegovina, uz pomoć Evropske unije i međunarodne zajednice izvodi historijski projekt integracije u evroatlantske institucije. Sa integracijom Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju i NATO savez, država Bosna i Hercegovina će egzistirati kao evropska pravna, demokratska i ekonomski prosperitetna država.

Uz Dan nezavisnosti BiH

TO JE ONAJ VJEČNI PLAMEN...

I Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine, kao i svaki naš praznik, svaki naš dan koji proživljavamo i ispraćamo, i onaj novi, koji dočekujemo sa još više želja i optimizma, lijep je povod, da u tu zajedničku radost, ali i stvaralačku i ljudsku odgovornost, uplićemo i svoje riječi, svoje poruke, svoje pjesme, u svečani buket pozdrava i nadahnuća. U to zajedničko praznično ozračje, kojemu posebnu draž daje i 8. mart, Dan žena, uvezujemo i stihove jedne lektirske pjesme našeg saradnika i književnika Ismeta Bekrića, koji je ove godine nominiran i za veliko svjetsko priznanje – nagradu »Astrid Lindgren« za domete u literaturi za djecu. To je pjesma »Kamen i cvijet«, napisanu za mostarski most, ali i za sve mostove koji povezuju, spajaju narode i zemlje, obale i ljude, riječi i osjećaje.

Tako je i ovaj naš novi broj magazina »Šeher Banja Luka«, kojega čitamo kao internetsko izdanje, jedan luk ovog beskrajnog mosta prijateljstva, mira i saradnje u našim podnebljima i u čitavom svijetu.

Kamen i cvijet

U kamenu pokraj vode,
u cvijetu na vrhu zida,
toliko je sveslobode,
toliko i našeg vida.

Kad se kamen u vis vine,
kada cvijet zamiriše,
sve što ljepotom diše
kroz bjelinu mosta sine.

I to nije samo kamen,
i to nije samo cvijet,
to je onaj vječni plamen
što od tame čuva svijet.

Ismet Bekrić

SRETAN

MART

Dan žena

Dan žena 8. mart

Dan žena, obilježen 8. marta, danas je globalni praznik koji slavi doprinos žena društvu i poziva na akciju za postizanje ravnopravnosti spolova. No, put do ovoga priznanja bio je dug i ispunjen borbom.

Počeci u New Yorku:

Korijeni Dana žena sežu u 19. vijek, u doba industrijalizacije i loših radnih uvjeta za mnoge žene. Prema nekim izvorima, 8. marta 1857. godine žene zaposlene u tekstilnoj industriji u New Yorku štrajkovale su protiv niskog plaćanja i dugih radnih sati. Protest je okupio hiljade žena i doveo do sukoba s policijom.

Međunarodna solidarnost:

Početkom 20. vijeka, ideja o Međunarodnom danu žena dobila je potporu. Na Drugoj internacionalnoj socijalističkoj ženskoj konferenciji u Kopenhagenu 1910. godine, njemačka socijalistkinja Clara Zetkin predložila je da se 8. Marta obilježava kao dan borbe za ženska prava.

Prve proslave:

Prvi Međunarodni dan žena obilježen je 1911. godine u Austriji, Danskoj, Njemačkoj, Nizozemskoj i Švicarskoj. Te godine, u tim je zemljama više od milion ljudi sudjelovalo u protestima i demonstracijama.

Dan žena u Jugoslaviji:

U Jugoslaviji se Dan žena prvi put obilježio 1919. godine u Zagrebu. Prosvjed je organizirala Socijalistička partija Jugoslavije i okupio je oko 2000 žena.

Danas:

Danas se Dan žena obilježava u više od 100 zemalja svijeta. To je dan slavljenja postignuća žena u svim sferama života, ali i dan borbe za ravnopravnost spolova. Prema podacima Svjetske banke iz 2023. godine, žene još uvijek zarađuju 23% manje od muškaraca za isti rad.

Zanimljive činjenice:

U Rusiji 1917. godine, žene su 8. marta (po julijanskom kalendaru) štrajkovale za kruh i mir. To je bio početak Februarske revolucije koja je dovela do svrgavanja cara.

U Iranu je Dan žena zabranjen od 1979. godine.

U Saudijskoj Arabiji je ženama tek 2018. godine dozvoljeno voziti automobil.

Zaključak:

Dan žena podsjetnik je na dug put koji je pređen u borbi za ženska prava, ali i na put koji je još pred nama. To je dan kada slavimo snagu i hrabrost žena te se zalažemo za svijet u kojem će žene i muškarci imati jednake mogućnosti.

„Šeher Banja Luka“ pred prestankom svoga redovnog izlaženja

OČEKUJEMO VAŠU PODRŠKU

Teškoće u obustavi redovne godišnje potpore etničkim savezima, tako da rješenje moramo tražiti i sami, da bismo objavljivali bar digitalna izdanja, iako štampani list u rukama teško šta drugo može zamijeniti. Jer, i riječi imaju srca, pa ih tako možemo i čuti...

Dragi sugrađani, članovi našeg Saveza, prijatelji i čitaoci našeg magazina!

Naš grad, grad na Vrbasu, krajiška ljepotica, evropska kulturna prijestolnica, grad sporta i mladosti, naša Banja Luka i Banjaluka, naš šeher i Šeher; kako je već niz godina zapisano i na naslovnici našeg i vašeg magazina, druguje s nama i na stranicama „Šeher Banje Luke“, da bismo, živeći i širom svijeta, a dolazeći i na naše obale i u naše aleje, bili bliži jedni drugima, i da bismo mogli prisluhniti i željama i čežnjama svoga zavičaja. I da bismo se mogli i susretati u svome gradu. Vremena se, nažalost, mijenjaju, ali ne nabolje, pa je i naš i vaš magazin „Šeher Banja Luka“ došao u situaciju kad je, prestankom sufinansiranja, onemogućeno njegovo dalje izlaženje. To odmah povlači za sobom i druge neželjene posljedice, a jedna od njih je i dalje održavanje „Vezanog mosta“.

Odlukom švedske vlade, od prije nekoliko mjeseci, da se obustavi redovna godišnja potpora etničkim savezima, došli smo u veoma tešku ekonomsku situaciju. Prikupljena članarina je, nažalost, nedovoljna i ne može podmiriti ni one najosnovnije tehničke i administrative troškove koje Savez Banjalučana ima tokom godine. Da bismo mogli ostvariti redovne planirane aktivnosti Saveza i izdavati bar digitalne brojeve našeg magazina, potrebna nam je vaša podrška. Mi smo uradili tako da vi, koji živite u Švedskoj, možete swishati svoj dobrovoljni prilog na savezov konto ili uplatiti na bankovni račun, a vi koji živite van Švedske možete također uplatiti dobrovoljni prilog na bankovni račun. Najmanja uplaćena suma ne bi trebalo da je manja od 100 kruna, a ko želi i može uplatiti više, još bolje. Na vašoj podršci unaprijed zahvaljujem u ime Saveza Banjalučana i svoje osobno.

Za uplate iz Švedske

155 25 59-5

PlusGirokonto

Za uplate iz inostranstva

IBAN: SE38 9500 0099 6034 1552 5595

BIC-kod (SWIFT-adress): NDEASESS

Nosioc konta: RIKSFÖRBUNDET BANJALUKA I SVERIGE

Predsjednik Saveza

Mirsad Filipović

FRÅN
DET
BÖRDIGA
BAJKAN

PLIVIT WEB SHOP

Sve što vam treba od balkanske hrane i pića sada na jednom mjestu, uz mogućnost plaćanja putem Klarne

Ljubitelji balkanskih okusa više ne moraju obilaziti trgovine u potrazi za omiljenim proizvodima! Plivit Trade, renomirana kompanija koja se bavi uvozom i distribucijom balkanskih proizvoda, nedavno je pokrenula svoju novu online prodavnicu – Plivit shop, koja okuplja sve autentične proizvode iz ovog regiona na jednom mjestu.

Plivit shop omogućava jednostavnu i brzu kupovinu, a na platformi možete pronaći cijeli asortiman proizvoda koje Plivit Trade proizvodi i uvozi sa Balkana. Umjesto traženja po različitim radnjama, sada možete naručiti sve što vam treba iz udobnosti vlastite fotelje i to uz samo nekoliko klikova. Nema više nepotrebnih potraga – sve je dostupno na Plivit shopu!

Kupovina se obavlja preko Klarne, koja omogućava sigurno i praktično plaćanje. Sve što naručite bit će dostavljeno direktno na vašu kućnu ili željenu adresu, čime se štedi vrijeme i pruža maksimalna udobnost.

Na Plivit shopu možete pregledati i aktualne ponude i kampanje, pa tako iskoristiti povoljne cijene i popuste na odabrane proizvode. Ova online prodavnica predstavlja savršeno rješenje za sve one koji žele uživati u autentičnim balkanskim proizvodima, bez potrebe za odlaskom u trgovine.

Posjetite Plivit shop odlaskom na stranicu www.plivitshop.se ili skenirajte QR- koji se nalazi pri dnu strane.

Kako skenirati QR - kod putem mobilnog telefona:

1. Otvorite kameru na svom mobilnom telefonu.
2. Usnjerite kameru prema QR kodu tako da bude unutar okvira na ekranu.
3. Telefon će automatski prepoznati kod, a na ekranu će se pojaviti obavijest.
4. Kliknite na obavijest kako biste otvorili vezu ili informaciju povezanu sa QR kodom.

*Kupovina osigurana od strane Klarna Bank

19 98

PLIVIT TRADE
FAM
GOLALIĆ

Skeniraj QR-kod

